

TURISM ȘI INCULTURĂ

Motive întemeiate m-au determinat mai deunăzi să caut, într-un spațiu cu un considerabil potențial turistic, precum cel al litoralului nostru, ceea ce orice ins venit din altă parte pentru a-și petrece vacanța printre noi, ar trebui să găsească dar nu găsește: un ghid în stare să-i descurce drumurile constantene și pe cele ale stațiilor pontice și un spectru de oferte-servicii și obiective culturale sau naturale — în toate formele civilizate, pe suporturile cele mai accesibile prin imagine și expresie.

Cu atât mai puțin se poate vorbi de existența unei activități promotionale de anvergură, componentă majoră a industriei turistice, prin care orice țară dispusă să-și exploateze optim resursele ospitaliere își încearcă de departe, pe fondul unei concurențe acerbe ale firmelor de profil, opțiunile.

Dacă, în urmă cu mai mult de un deceniu, așa-numita propagandă în materie se bucura de o atenție concretizată într-o finanțare consistentă, în ciuda canoanelor și prejudecăților ce limitau sfera ofertei turistice — hărți, pliante, prospecte, cataloage, albume, discuri etc. — astăzi, când s-au ridicat barierele, când mijloacele de persuadare a virtualului oaspete s-au diversificat devenind tot mai ingenioase, mai convingătoare, turismul nostru a rămas în preistorie. Explicația nu rezidă atât în lipsa unor manageri competenți, cât în segmentarea excesivă a infrastructurii, a patrimoniului turistic de care dispunem.

Nimeni nu contestă că orientarea spre economia de piață, stimularea inițiativei particulare reprezintă și în această ramură pârgăhia și sursa prosperității. Trecerea hotelurilor și a altor obiective în mâinile întreprinzătorilor privați, sub diferite forme, inclusiv aceea de locație în gestiune, favorizează însă numai sfera serviciilor de confort imediat, masă, casă, plajă, bar-discotecă, bowling, cure profilactice etc. Farfurii fierbinti și frapiere găsește omul și-n țara lui. Nu există,

din păcate, fie și măcar pentru turistul mediu ca intelect și venituri, motive de a părăsi incinta hotelului standard și cu atât mai puțin de a se înfrupta din spiritualitatea locului, fiindcă, oricât de interesat ar fi gestionarul în derularea afacerilor sale, nu dispune de acea putere economică în măsură să-și îmbie clientul cu oferte costisitoare mai mult sau mai puțin inefabile. România are hoteluri, dar ea însăși nu e un hotel. Dacă fiecare e preocupat de rosturile lui, rămâne de văzut cine se ocupă de rosturile tuturor, de edificarea acelei viziuni unitare sub cupola căreia un neamț poposit în Mamaia să respire acelasi aer cu un danez ajuns în Retezat.

Propunându-și accentuarea politicilor promotionale, Autoritatea Națională pentru Turism pare, în a sa strategie de dezvoltare, să-și asume mai multe atribuții în sfera macroturismului, a unor servicii cu bătaie mai lungă, decât a celor strict utilitare. Tipărituri ilustrate, emisiuni radio-tv, publicații, C.D.-uri vizând ambientul major, natural sau cadrul larg urban învecinat sau mai îndepărtat, cu dotările sale edilitar-culturale, extensia excursiilor, circumscrise unor arii bogate în mărturii arheologice și istorice, pregătirea unui corp de ghizi și a unor animatori de vacanță, sunt acțiuni care, într-adevăr, cer bani, pun la încercare pragmatismul întreprinzătorilor care vor să se căpătuiască rapid, dar deschid perspective fertile pe ambele planuri, material și spiritual. Implicarea Municipalității în această amplă activitate promoțională, așa cum se întâmplă și în alte părți, n-ar fi decât benefică.

S-ar pune întrebarea de ce o revistă de cultură abordează o asemenea temă pretabilă mai degrabă unor publicații de profit. Poate și pentru că astfel de lucruri nu prea intră în atenția analiștilor economici. Dar mai ales pentru că turismul, în convingerea noastră, reprezintă una dintre cele mai lesnicioase și mai penetrante căi de stimulare a interesului pentru o țară și pentru oamenii ei. Revenit de curând dintr-o expediție quasi-turistică — o insulă mediteraneeană, am uitat ce am mâncat și cum am dormit, dar am rămas fascinat de haloul ei evanescent, de iradierea ei spirituală, pentru că oamenii aceia or fi având frumuseți inegalabile, dar au și capacitatea de a ti le dăruie pe toate căile minții și sufletului.

CONSTANTIN NOVAC

SEMNEAZĂ:

• DAN CRISTEA • MARIUS TUPAN
• LUCIAN VASILIU • TRAIAN OLTEANU • PETRE STOICA
• NICOLAE TURTUREANU • IOAN POPIȘTEANU • IOAN TEPELEA
• FLORIN MUSCALU • VASILE BAGHIU • ANA ANDREESCU
• CĂLIN VLASIE • AUGUSTIN FRĂȚILĂ • VLAD RUSSO
• BOGDAN FLOAREA • ILEANA MARIN • ION ROȘIORU • LENA LAZĂR • DAN PERȘA • MIOARA CODLEANU • SIMONA GRAZIA DIMA
• ANA ARDELEANU • GELU VLAȘIN
• CONSTANTIN NOVAC • FL. CRUCERU • IOAN MIRCEA POPOVICI • ZAHARIA COVACEF
• ȘTEFAN CUCU • TITUS RUSU

PORTULAN

Țintă și izvor

de EUGEN URICARU

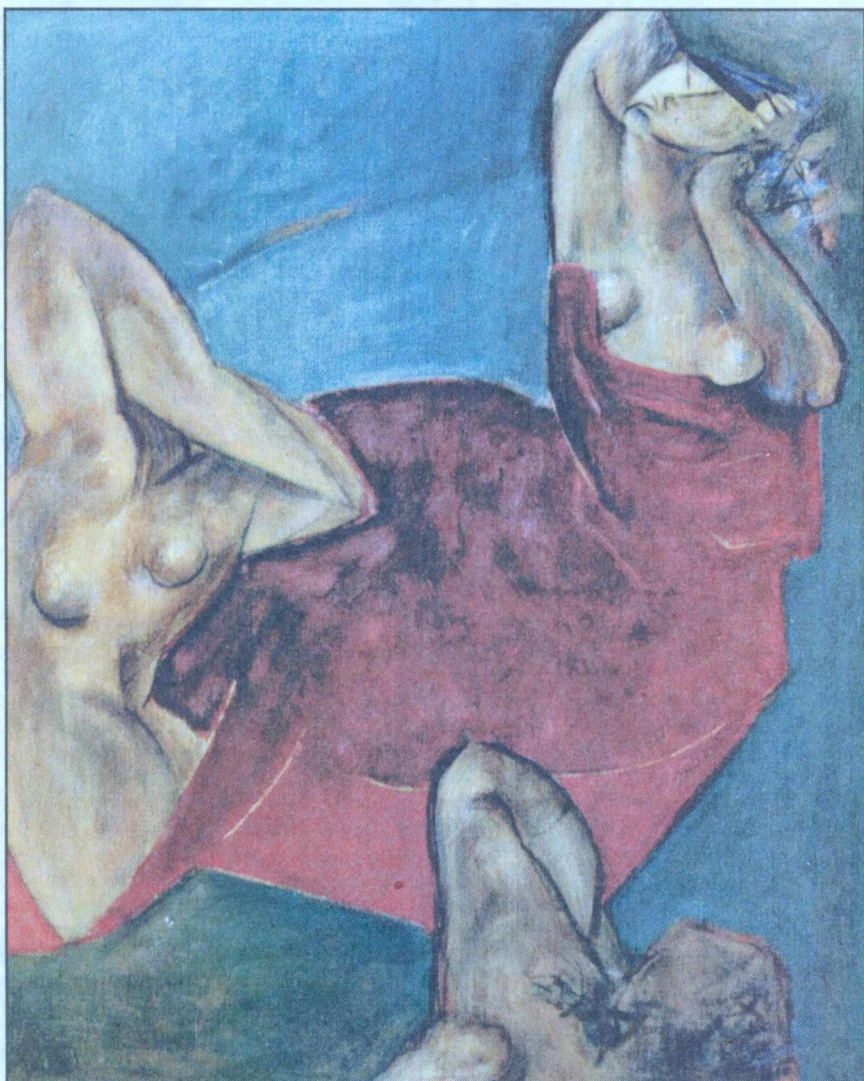
Multă vreme, în istorie, Dobrogea a fost doar o „țintă”. Pentru accesul la gurile fluviului și la Mare s-au purtat războaie, uneori cu totul neobisnuit de înrâncenate. Campaniile turcești în Principatele române nu priveau scopul principal al ofensivei otomane către Europa — drumul spre Viena era pe firul Dunării, nu prin Carpați. Și totuși, armatele Islamului au insistat mai bine de două secole să instaureze un control indirect asupra voievodatelor românești; odată cu bătălia de la Stănilești, Petru cel Mare este nevoit nu doar să se oprească din ofensiva sa către „marea caldă”, ci chiar să-și țină cuvântul de a-l adăposti pe Cantemir la curtea sa. Relația dintre Dimitrie Cantemir și Petru cel Mare este mai complicată și mai profundă decât aceea dintre doi aliați care, lucru rar în acea vreme, își țin cuvântul dat. Profesorul Eugen Lozovan de la Universitatea din Copenhaga mi-a arătat, în 1983, dovezile ce probau apartenența lui Petru și a lui Dimitrie Cantemir la aceeași lojă masonică în care Dimitrie era superiorul lui Petru. Inițierea lui Cantemir trebuie să fi avut loc la Constantinopol, pe când el era ostatec al Înaltei Porți. Tot de atunci trebuie să dateze și gândul „Istoriei” sale privind creșterea și (atenție!) descreșterea puterii otomane. Cartea, a cărei fericit și inspirat descoperitor (mă refer la original)

este cărturarul Virgil Cândea, e în fapt un exhaustiv raport de „intelligence”, destinat a fi sursa principală de informații pentru Curtea regală engleză și pentru factorii de decizie militari și comerciali ai Marii Britanii, mai bine de o sută de ani de la scriere. Cantemir observase corect descreșterea puterii militare a turcilor, dar nu apreciasse corect capacitatea Rusiei de a răsturna balanța în favoarea creștinătății orientale. Cu toate că interesul european pentru Marea Neagră era în descreștere, marile drumuri comerciale priveau către Atlantic ori către Indii prin Mediterana ori prin ocolul Africii, puterea rusească nu crescuse îndeajuns. Iar pentru toate acestea începea să se contureze noua politică engleză, care vedea Turcia ca un aliat, mai degrabă decât ca pe un concurent. Prin intermediul Turciei va putea să controleze mai eficient toată Asia Centrală, să protejeze nordul Indiei și să-și croiască drum în Orientul Apropiat. Petru și urmașii săi, mai cu seamă Ekaterina, nu vor renunța la Marea Neagră și la ideea de a controla Strâmțurile. Această idee va persista în toată puterea ei de fascinație până la Războiul Crimeii când se limpezeste, până la cel de-al doilea război mondial, unde este linia de întâlnire dintre puterile europene și Rusia.

Dar care este rostul Dobrogei în această confruntare dintre est și vest, confruntare în care Turcia, deținătorul de fapt al Dobrogei avea un rol de „inter-face”?

În primul rând Imperiul Otoman încearcă să-și consolideze linia de apărare de-a lungul Dunării, dar și să-și găsească un rol european ca putere dunăreană. Cetățile românești de pe malul stâng sunt declarate *raiale* ceea ce însemna

continuare în pag. 4

• Gabriela Gheorghe — Sânziene

Într-o perioadă în care politicienii se pregăteau să ia startul în cursa electorală, pe fondul unei crize economico-sociale fără precedent, inițiativa Ministerului Culturii de a decreta anul 2000 „An Eminescu” și de a finanța Programul Național întocmit în acest scop a fost privită cu scepticism; chiar și după sesiunea solemnă a Academiei Române din 14 ianuarie 2000, care a constituit semnalul declanșării pe întreg cuprinsul țării a unei sărbători Eminescu, unice prin amploare și complexitate.

Manifestările culturale de la Ipotești, Botoșani și Iași au prilejuit repunerea în discuția a mitului Eminescu, problema receptării operei sale de-a lungul timpului. Acest fapt a generat numeroase luări de poziție pro și contra, concluzia finală fiind aceea că ne aflăm într-un moment — 150 de ani de la naștere — în care creația poetului se bucură de un interes maxim din partea cititorilor români.

Consecvență programului său editorial pe anul 2000, revista „Tomis” își propune în acest număr realizarea unui sondaj de opinie în legătură cu derularea primei treimi a „Anului Eminescu” la nivel național, precum și unul privitor la polemicile iscate cu acest prilej, având ca subiect viața și opera lui Mihai Eminescu.

SORIN ROSCA

DAN CRISTEA:

As vrea să fie foarte bine înțeles: Ministerul Culturii mai are și lipsuri, dar a făcut și face lucruri foarte bune în ceea ce privește derularea Programului național „Anul 2000 — Anul Eminescu” în condițiile actuale, deloc favorabile mai cu seamă culturii, literaturii. Eu mă mândresc cu faptul că Editura „Cartea Românească” a reușit să scoată de sub tipar trei cărți închinat lui Eminescu. L-am convins pe Nicolae Balotă să scrie un amplu eseu despre Eminescu, m-am convins pe mine însumi să scriu despre Eminescu.

Pentru perioada imediat următoare editura noastră a și început lucrul la o ediție populară a creației eminesciene, precum și la un volum foarte așteptat, care cuprinde exceptionalele amintiri ale Mittei Kremnitz despre marele poet. În iunie sper să pot veni la Constanța cu aceste cărți. Și pentru că în ultima vreme se vorbește pe ici, pe colo, despre o așa zisă „criză a receptării” operei poetului, despre un con de umbră și altele de acest fel, eu vin cu un argument cât se poate de edificator: cea mai vândută carte la ora actuală a editurii „Cartea Românească” este aceea care înmănușează scrisorile de dragoste ale lui Mihai Eminescu și ale Veronicăi Micle.

MARIUS TUPAN:

La jumătatea lunii ianuarie 2000 a apărut un număr special al revistei noastre dedicat în întregime lui Eminescu. Am fost realmente uimit aflând că el s-a epuizat aproape instantaneu de pe piață. Ceea ce înseamnă că Eminescu încă interesează foarte mult, nu cum cred unii tineri că este depășit, desuet, neinteresant. Vom repeta testul în vară, pe 15 iunie, când vom scoate un nou număr dedicat poetului nostru național.

Desi acest an aniversara demarat bine, constat că în ceea ce privește publicațiile literare, nu toate insistă pe tematica Eminescu. Noi am publicat și vom publica în fiecare număr, până la sfârșitul anului, cel puțin 1-2 materiale în legătură cu viața și opera marelui poet. Dacă nu vom ști să ne omagiem mării autori, nici noi nu vom avea un nume și un loc în istorie. Nu trebuie să trăim cu ideea că înaintea noastră nu a fost nimeni, sau că după noi nu va mai veni nimeni. Trebuie să existe o continuitate, trebuie să ne înscrim într-o tradiție. Eminescu este atât de important pentru cultura română și universală încât merită să fie mereu valorificat și revalorificat. Dar nu pot fi de acord cu ideea că el ar fi singurul nostru mit. Caragiale este și el un mit. Laurentiu Ulci chiar se referea la două linii în acest sens: linia lui mitică, ce vine din Caragiale, și linia lui Hyperion, care vine din Eminescu. Ar putea foarte bine să existe și o a treia linie, pe care noi încă nu am descoperit-o. Asta e treaba criticilor, dar ei au cam obosit. Se ocupă de câte-n lună și în stele, dar mai puțin de literatură. De aceea revine revistelor culturale rolul de a descoperi și ajuta la afirmarea unei noi generații de critici valoroși. Atenție d-le Manolescu, atenție d-le Mircea Martin, atenție d-le Ulci și d-le Grigurcu, pentru că vin alții din urmă, cum ar spune Teodor Mazilu, și s-ar putea ca aceștia să vă „chelfănească” pe dumneavoastră, nu pe noi, poeții și prozatorii!

LUCIAN VASILIU:

Pentru noi, muzeografii literari, reîntoarcerea la Eminescu se întâmplă în fiecare zi, în fiecare noapte, în fiecare clipă. Poate mai mult decât oriunde, în Iași, lui Titu Maiorescu și Ion Creangă, Eminescu este cel mai prezent. Din Copou, la bojdeuca și Muzeul „Ion Creangă”, de la strada care-i poartă numele și până la instituțiile de învățământ superior, de la Piața Mihai Eminescu, la acest tren postmodern, intercity, care face legătura între capitalele Moldaviei

și Valahiei, botezat cu numele poetului. Mai în glumă, mai în serios, în spiritul „Junimii”, suntem bucuroși că ne aflăm în anul 2000, sănătoși, într-un permanent freamăt cultural care, evident, i se datorează, în mare parte, lui Mihai Eminescu.

Firește, problema cea mai spinoasă în derularea și finalizarea unui Program de o asemenea anvergură este aceea a fondurilor, a accesului la ele în timp util. Lăsând la o parte scuza hazlie cu „starea de austeritate”, precizez faptul că noi, iesenii, ținem mai mult la „bugetul spiritual” și mai puțin la cel financiar. Dacă vrei cu adevărat să realizezi ceva deosebit, există surse și resurse alternative, venituri proprii, prieteni, sponsori sau întâmplări fericite pe care ni le hărăzește Dumnezeu. Din acest punct de vedere s-au găsit modalități de a continua discursul cultural chiar în vremuri de mare criză financiară, așa cum de altfel s-a întâmplat și pe vremea lui Dosoftei sau a lui Eminescu.

Cu sprijinul Ministerului Culturii, al Consiliului Județean și al Primăriei Iași, lucrările Muzeul Eminescu din Copou sunt în curs de finalizare. Într-un viitor nu prea îndepărtat aici va exista un generos spațiu de dialog cultural. La capitolul „fapte” menționez apariția numărului 1 / 2000 al revistei *Dacia literară*, număr dedicat lui Eminescu, apariția „Cărtii Muzeelor Literare iesenene”, organizarea ireproșabilă a „Zilelor bojdeucii lui Ion Creangă” (spațiu unde s-a exprimat marea prietenie a celor doi tineri junimiști), precum și suita de manifestări culturale prilejuite de „Zilele revistei *Convorbiri literare*”. În perioada imediat următoare vom organiza la „Casa Sadoveanu” din Copou o sărbătoare a poeziei ieșene contemporane, precum și tradiționalul, de acum, „Concurs literar de la Mircești”.

150

Dincolo de folosirea numelui poetului ca monedă de schimb în disputele literare

TRAIAN OLTEANU:

Nu voi menționa aici numeroasele simpozioane, recitaluri de poezie și lansări de carte organizate, ca mai peste tot în România, începând din luna ianuarie a acestui an, în spațiul cultural vrâncean. Noi ne-am detasat însă prin tipărirea volumului „Paradigme eminesciene”, autor prof. Silvia Chelariu, lucrare deosebit de interesantă, care a văzut lumina tiparului la Editura Revista „V” în chiar ziua de 15 ianuarie 2000!

Pentru că la Focșani a fost dezvelit, într-o epocă de tristă amintire, singurul bust din tară închinat lui Eminescu, noi am hotărât să rămânem la înălțimea așteptărilor, inițind în acest sens o acțiune-unicat în peisajul acesta al efortului general de aniversare a marelui poet: realizarea volumului **Discovery Eminescu**. Va fi de fapt un superb album având ca autori elevi din clasele I-VIII care îl interpretează, îl desenează pe Eminescu. Textele vor fi traduse în câteva limbi de pe toate continentele, iar condițiile grafice deosebite vor reliefa natura letea și sensibilitatea uimitoare a tinerilor autori. Vă ofer în premieră aceste informații pentru că revista *Tomis* și redactorii ei îmi sunt foarte dragi și sunt convins că ceea ce ne-am propus reprezintă efectiv un lucru de valoare!

NICOLAE TURTUREANU:

Anul Eminescu a început în forță printr-o manifestare de nivel național, cum era și firesc, la care au fost invitate toate forțele literare, culturale și politice. Nefirească însă mi s-a părut reacția unei anumite părți a presei (ca să mă exprim în noul limbaj de lemn, consacrat în urmă cu cinci-sase ani), care a receptat manifestările închinat lui Eminescu ca pe un fel de debut al... campaniei electorale! Ceea ce mi s-a părut penibil, întrucât nimeni în țara asta nu-l poate folosi pe Eminescu drept afiș electoral sau ca purtător de cuvânt în campania electorală. Consider că acest an aniversar a debutat bine, firesc pentru o țară civilizată și cu dragoste pentru cultură, excepție făcând comentariile răutăcioase și insinuante ale unor gazetari erijați într-un fel de *spiritus rector* al opiniei publice, înși care s-au trezit să fie cărcotași în astfel de momente.

Dincolo de tot ceea ce s-a făcut bine și interesant până acum, ar mai fi încă un fapt cu care nu pot fi de acord: reiterarea unei discuții apropo de

actualitatea lui Eminescu, publicată în urmă cu câțiva ani în revista *Dilema*. Problema este repusă pe tapet astăzi, ceea ce mi se pare de prost gust, pentru că atât cei care îl neagă pe Eminescu, cât și cei care îl folosesc ostentativ, au un defect esențial: ei nu discută cu cartea lui Eminescu pe masă, ci doar cu numele poetului, folosindu-l ca monedă de schimb în dispute literare și uneori chiar politice.

PETRE STOICA:

Apreciez ca bine venită inițiativa revistei *Tomis* de a realiza această anchetă în legătură cu ceea ce s-a înfăptuit până în prezent la nivel național pentru aniversarea așa cum se cuvine a unui secol și jumătate de la nașterea lui Mihai Eminescu. Abia acum, când am la îndemână suficiente elemente de comparație,

într-un fel anticipat, pentru că în dezbaterile, care continuă să fie tot mai incitante pentru iubitorul de literatură, vizavi de creația eminesciană, revista noastră a venit cu un mesaj puțin mai aparte, prin vocea (pana) scriitorului Miron Kiriopol. În rubrica intitulată „Ruinele”, el a publicat douăsprezece episoade cu tema: „Mai trebuie citit Eminescu?” Au urmat o serie de traduceri în limba franceză ale operei poetului. Dacă discuțiile puneau accent pe faptul că Eminescu nu poate fi tradus în franceză pentru că nu prea sună bine, traducerea răspunzând în mică măsură la ceea ce opera sa înseamnă în limba română, ei bine, Kiriopol a reușit să demonstreze contrariul, faptul că Eminescu sună încântător în franceză. Mai mult decât atât, Kiriopol a realizat și un dicționar de poezie românească din cele mai vechi timpuri și până în prezent, dicționar care, sub forma unui prolog, a fost publicat în revista *Unu* chiar în preajma Festivalului Internațional de Poezie de la Oradea, ediția 1999, urmând ca până la finele acestui an să apară în volum.

Prin proiectele pe care le angajez, mi-a plăcut întotdeauna să mă consider ieșit din sfera unor proiecte naționale, pentru că ele, mai ales în această perioadă în care fiecare vrea să-și pună nota definitorie pe orice eveniment (fie cultural, fie social, politic sau de altă natură), si-au cam pierdut din relevanță. Ne întâlnim tot mai des cu situații paradoxale, cu momente de celebrare a poetului și a creației sale, când primăriile, ministerele și multe alte instituții administrative, în loc să ajute financiar, să-i sprijine pe scriitori, se implică direct. Asistăm astfel la o mascaradă de prezidii din care, de regulă, lipsesc tocmai scriitorii, sau chiar dacă e prezent vreunul, se pierde printre prefecți, primari, senatori, deputați și directori de tot soiul! Așa dispăre poezia, așa dispăre Eminescu! Are dreptate domnul Laurentiu Ulci când afirmă că în loc să se citească Eminescu, să se încerce noi interpretări, să se găsească noi mesaje ale operei sale, asistăm la polemici lipsite de sens între gruparea „pro” și gruparea „contra”, plecăm de la concepte deja formulate „într-o anumită perioadă”, încercăm să ne luptăm, de fapt, cu niște mentalități. Ceea ce nu aduce nimic nou, ceea ce nu are nici-o valoare în dezbaterile pe o temă atât de importantă cum este creația eminesciană.

În legătură cu proiectele de viitor, menționez că, în acest an, revista *Unu* împlinește zece ani de la înființare. Acest moment sărbătoresc dorim să aibă loc sub semnul lui Eminescu. Dacă vom găsi în timp util resursele financiare, dorim să invităm la Oradea pe cei care îl iubesc cel mai mult pe Eminescu, adică pe poeți! Sper ca toți poeții de valoare ai României să aibă prilejul de a se întâlni câteva zile în frumosul nostru oras.

FLORIN MUSCALU:

Până acum, Anul Eminescu mi se pare unul mai puțin eminescian, deoarece a fost extrem de contradictoriu. Spun asta poate și pentru faptul că un personaj numit T.O.Bobe, care l-a atacat pe Eminescu într-un mod și cu o violență de nedescris, a fost premiat pentru singura sa „operă” de până acum chiar la Ipotești, unde lumea venise să se închine Poetului și Cărtii. Personal, nu cred că era cazul ca T.O.Bobe să fie premiat. Atrag respectuos atenția asupra unui lucru la care se gândește foarte puțin dintre noi: vrem să demitizăm un mit și să mitizăm personaje fără merite deosebite. Spre exemplu, e normal să mitizăm un poet ca Liviu Ioan Stoiciu (care, de altfel, mi-e prieten)? Vreți să mitizăm un postmodernist? De ce să mitizăm postmodernismul în general? Nu cred că avem motive... Unde mai pui că nu demult am citit o carte în care se spunea că există „o politică a postmodernismului”. Măcar în anul lui Eminescu haideti să fim serioși!

VASILE BAGHIU:

Acțiunile desfășurate până acum sub genericul „Anul Eminescu” sunt, împreună, în stare să arate că în România este sărbătorit cel mai important poet din secolul al XIX-lea (evit cuvintele care nu i-au făcut în nici-un caz bine din punct de vedere al receptării). Se pare că, după ani și ani de festivisme lipsite de conținut (dacă expresia nu e tautologică!), Eminescu începe să fie sărbătorit cu decență. Mă refer aici și la spectacolele pe care actorii le-au prezentat publicului, dar și la reacțiile apărute în presă cu privire la receptarea lui Eminescu. Cred că atitudinea critică a celor mai tineri scriitori, cunoscută în lumea literară, chiar dacă neagă într-un mod stupid valoarea literară a lui Eminescu, nu trebuie criticată prea mult, pentru că această atitudine reușește să pună pe gânduri pe acei oameni de litere care au exagerat atât în aprecierile lor cu privire la persoana poetului, cât și asupra operei sale.

IOAN ȚEPELEA:

Pentru mine și pentru revista *Unu*, Programul național „Anul 2000 — Anul Eminescu” a fost

Dacă în anii trecuți unul dintre cele mai importante evenimente culturale românești, Târgul de Carte București, atrăgea un aflix de sute de oameni zilnic, **Bookarest 2000** a însemnat o diminuare vizibilă a numărului de vizitatori, desi a fost organizat cu două săptămâni mai devreme decât în anii precedenți, pentru a ne feri de caniculă. Cauzele scăderii interesului pentru carte sunt, între altele, pe lângă pauperitate, ritmul cu mult mai înfrigurat al existenței cotidiene, solicitările profesionale cu mult mai acaparatoare și intense, dar și oferta de-a dreptul fabuloasă, fată de ce am cunoscut înainte de 1990, a mass-mediei. Cartea potrivită ajunge astăzi la omul potrivit și nimic mai mult. Acea beție a cărții, deoarece cartea ne scotea mereu din impasul unei existențe terne, a trecut. Am văzut, la târgul **Bookarest 2000**, oameni care întrebau cu precauție, cunoscându-și suma fixă din buzunar, de la stand la stand, despre un anume autor și titlu, pe care ar fi dorit să si-l procure, dar nu erau tocmai siguri că își vor putea permite să-l achiziționeze. Reducerile de preturi, pe care unele edituri le-au practicat, au fost un dar regesc. Vânzările: vorbesc despre ele, deoarece sunt un indicator subtil al calității vieții oamenilor. Mulți dintre ei nu își mai pot permite să cumpere cărți și totuși încă o fac, ceea ce îi menține în circuitul valorilor culturale, iar prin ei țara evită căderea în barbarie.

În spațiul oferit de organizatori, la Teatrul Național București, editorii și-au montat standurile. O treabă făcută cu gust, uneori cu rafinament chiar, ce a oferit un aspect fără cusur târgului, ferindu-ne să receptăm impresia de bâlci, pe care o acțiune de o asemenea amploare ar fi putut-o lăsa. Masivele standuri „Albatros” sau „Univers”, au stat alături de micile standuri ale unor edituri de curând înființate, sau de un stand cu „schopsis”, cum a fost cel al Editurii „All”, sub forma unui complex solar de menhire, în centrul căruia oficiau... cărțile prozatorilor români contemporani. Computerele, presărate ici-colo, atrăgeau navigatorii înrâiți. În această ambianță sărată și piperată, ba chiar bruiată de difuzoarele ce pe lângă anunțuri slobozeau o nesfârșită muzică, s-au făcut zeci de lansări de cărți.

Cum mijloacele moderne de editare a cărții ușurează munca editorului și asigură calitatea grafică excepțională a lucrărilor, ca expoziție, târgul Bookarest 2000 a fost o încântare. Producția editorială și-a datorat anul acesta abundența mai cu seamă noilor facilități tehnice editoriale, care au permis reeditări masive, fie din clasicii literaturii române, fie din cărțile care s-au bucurat de succes în ultimii ani și tirajele lor au fost epuizate. S-au putut vedea, spre exemplu, la standuri, cărțile lui Nicolae Manolescu sau cele ale lui Ion Negoitescu, atât de dificil de procurat cu numai puțină vreme în urmă.

Dar târgul a fost pentru noi, înainte de toate, ocazia de a afla ce și cum despre producția de carte în România anulul 2000, despre amploarea publicului cititor, despre neajunsurile cu care se confruntă astăzi munca editorului român — și întrebările anchetei adresate editorilor au fost în consecință:

● **Ce impresie v-a lăsat Târgul Bookarest 2000 și care sunt titlurile mai importante prezentate de dvs. aici?**

●● **Care este volumul vânzărilor editurii pe care o reprezentați, atât în cursul anulului cât și la acest târg de carte?**

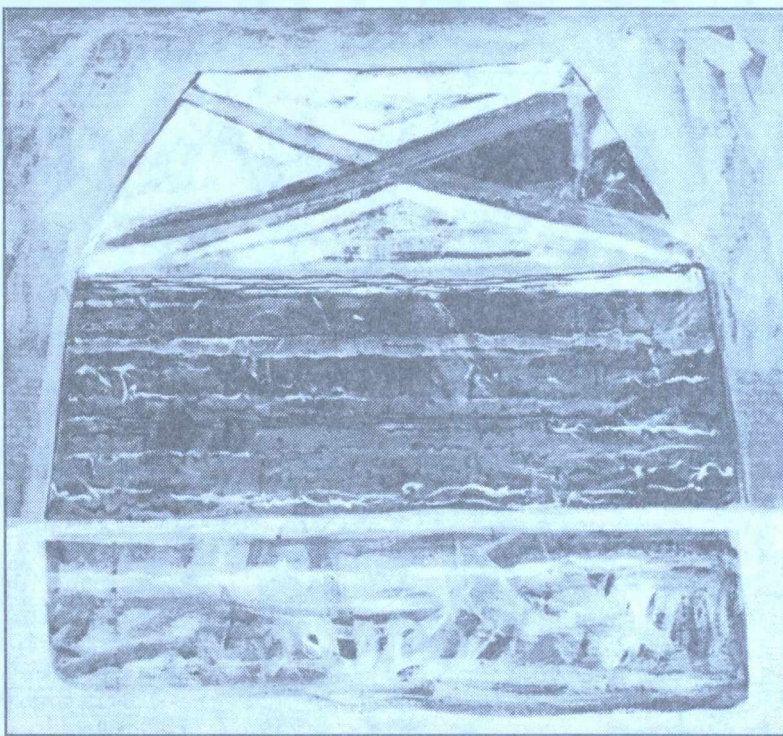
●●● **Care sunt problemele cu care se confruntă o editură românească în anul 2000?**

DAN PERSA

ANA ANDREESCU (Director al Departamentului „Cultură Scrisă” din Ministerul Culturii): Am participat la târgul de carte **Bookarest 2000** pe întreaga sa durată de desfășurare și am putut să remarc strădania organizatorilor de a depăși problemele cu care s-au confruntat în anii trecuți. Faptul că târgul a fost devansat cu două săptămâni, s-a dovedit benefic, după părerea mea. M-a bucurat faptul că un mare număr de editori și-au permis să cumpere spații în cadrul târgului. Am constatat însă și câteva absente: „Du Style”, „Ion Creangă”. Vreau să menționez efortul unora dintre edituri de a se particulariza prin modul de expunere și mobilierul utilizat. Mă gândesc la Editura „Albatros”, care a avut un stand remarcabil, atât ca mod de expunere, cât și din punct de vedere al cărții editate, care atestă existența unui solid program cultural. În același mod s-au remarcat numeroase edituri, între care „All” și „Anastasia”. Am fost impresionată de numărul mare al evenimentelor culturale de la târg. Am participat la câte am putut dintre ele și regret că, fizic, mi-a fost imposibil să particip la mai multe — și mă refer la oboseală, dar și la faptul că multe lansări de carte și conferințe aveau loc concomitent. La Editura „Vinea”, așa spune că am asistat, din ferice, la cea mai neconvențională lansare de carte. Cei doi autori, Traian T. Cosovei și Dan Cipariu, precum și editorul, au avut discursuri pline de substanță, prezentate cu o nonsalanță fermecătoare. La fel de pline de substanță au fost luările de cuvânt la lansarea cărții domnului Gabriel Dimisianu, sau a cărții domnului Mircea Horia Simionescu. Am fost impresionată de numărul mare de lansări ale Editurii „Paralela 45”, cu foarte mulți autori optzecisti (și nu numai) și am fost onorată să vorbesc la lansarea celor trei volume din seria **Opera lui Eminescu**, prin care Editura „Univers enciclopedic” inițiază o colecție „Opere fundamentale”, care se va continua cu Arghezi, Creangă și Barbu.

Există târguri și saloane de carte care accentuează fie aspectul comercial, fie aspectul cultural al manifestării. Târgul București este o dovadă că ambele aspecte pot fi reunite și pot funcționa împreună. Nu văd de ce ar trebui luată o măsură radicală și schimbată titulatura actuală a Târgului București. Speranța noastră, oricum, se îndreaptă spre o evoluție pozitivă — din toate punctele de vedere — ale industriei cărții.

CĂLIN VLASIE (Editura „Paralela 45”): Ca și în alți ani, editura „Paralela 45” a venit la acest târg cu multe noutăți. De altfel și programul lansărilor este

● Gabriela Gheorghe — Sorisoare

UN TÂRG TRADIȚIONAL — LANSĂRI NONCONVENȚIONALE DE CARTE

extrem de amplu, poate cel mai amplu de la târgul **Bucharest 2000**. Am avut nu mai puțin de 47 de lansări din diferite colecții, în medie zece lansări pe zi. Într-o colecție nouă, „Sapientia”, pe care o îngrijește Vasile Andru, am lansat două cărți: **Gândirea pozitivă** a Lidiei Slesars și traducerea **Evangeliei după Toma** semnată de Vasile Andru, cu comentariile de rigoare. În cadrul colecției „Deschideri” avem câteva noutăți. Liana Coza cu **Portretul unei doamne — Dana Dumitriu**, volumul lui Alexis Nouss — **Modernitatea**, o reeditare, Alexandru Protopopescu — **Romanul psihologic românesc**, o carte a criticului Nicolae Oprea despre **Ion D. Sărbu și timpul romanului**, iar într-o altă colecție, închinată cercului literar de la Sibiu, avem o apariție de excepție, o reeditare, Ion Negoitescu — **Scriitori contemporani**. Tot lui Negoitescu i se datorează și **Poezia lui Eminescu**, pe care noi am reeditat-o și am lansat-o la acest târg. De asemenea, în cadrul acestui an Eminescu, ne-am gândit să lansăm câteva cărți dedicate poetului. Una este cea pe care tocmai am amintit-o, iar alta, tot o reeditare, Ioana M. Petrescu — **Eminescu. Modelele cosmologice și viziune poetică**. Sunt două lucrări de referință, despre care stim foarte multe lucruri, sunt lucrări fără de care înțelegerea modernă a lui Eminescu nu este posibilă. Și de asemenea încă o carte, datorată lui Constantin Cublesan, **Eminescu în orizontul criticii**.

Și la acest târg am lansat câteva cărți de debut. Cartea Ruxandrei Ivănescu — **Noua viziune asupra prozei contemporane**, și o carte de poezie, semnată de Orlando Năstase, **Muza frigidă**. O colecție nouă deschisă în acest an este o colecție de comunicare și limbaj și debutul ei îl facem prin lucrarea **Informarea documentară — o disciplină în expansiune**, semnată de Ana Sincal. În cadrul unei colecții inițiate anul trecut, „Cartea religioasă”, avem trei noutăți: Stelian Manolache — **Dualismul gnostic și maniheic**, Valeriu Anania — **Amintirile peregrinului Apter** și un studiu foarte dens al lui Chesterton, **Ortodoxia sau dreapta credință**. O colecție nouă pe care o lansăm la acest târg se numește „Meridian german”, coordonată de poetul Andrei Zanca și cele două cărți pe care le-am prezentat la târg sunt **Apocaliptica în creația lui Paul Celan** de Richard Reschika, ca și o carte semnată Ingrid Bachër — **Să stăpânești umbra pășării**.

Sigur că am continuat și în acest an două colecții care nouă ne sunt foarte dragi și care cred că sunt unicat pe piața editorială românească. O colecție de poezie bilingvă în care vom lansa Magda Cârneci — **Poeme** (traducere în engleză semnată de Sorkin) și tot o carte a Magdei Cârneci — **Arta anilor '80 în estul Europei**. Texte despre **postmodernism**, în limba engleză, din cadrul colecției „Mediana”, dedicată studiilor și eseurilor românești traduse într-o limbă de circulație universală.

Deci editura își continuă un proiect editorial, de fapt o strategie mai amplă editorială, care conține mai multe proiecte, referitoare atât la literatura didactică, dar mai ales la beletristică și în special la literatura română contemporană.

●● În momentul acesta editura are mai multe compartimente și unul dintre cele mai importante este cel de marketing și vânzări. Am reușit ca în câțiva ani să punem la punct o rețea proprie de distribuție, în special

participare ceva mai redusă, mai ales a editurilor străine. Nu au fost apariții spectaculoase pe piața editorială românească. S-au structurat un număr de circa 15-20 edituri, care își fac meseria și care participă la târgurile anuale. Problemele de care ne lovim sunt și ele aceleași.

În ceea ce privește participarea noastră, am avut aproximativ 650 de titluri, care cuprind medicină, știință, informatică și beletristică. Editura „Alfa” este specializată pe beletristică, dar încercăm în general să acoperim toată tematica, să concurăm cu alte edituri printr-o succesiune alertă de titluri cu tiraje prudente, de 2000-3000 de exemplare, și să vedem care dintre domenii are priză mai bună la piață. De la opt titluri în 1991, editura „All” a ajuns la 650 în anul acesta.

În ce privește editura „Alfa”, as menționa câteva colecții, dintre care „Romanul românesc contemporan” continuă să fie una din cele mai importante. Am avut o lansare cu Mircea Horia Simionescu, **Dictionarul onomastic**, care a fost reeditat după treizeci de ani. Nicolae Breban a primit anul acesta, pentru romanul **Ziua și noaptea**, Premiul Național pentru Literatură, decernat pe 5 iunie.

Tocmai am primit de la Institutul Italian un premiu pentru traducere, decernat lui Cătălin Ciumara Chiritescu, pentru cea mai bună carte italienească tradusă în România — Cesare Pavese, **Meseria de a trăi**, premiu acompaniat de 5 milioane de lire (aproximativ 5000 de mărci). Avem un Llosa, un Cortazar în primă ediție, încercăm să ne raportăm și la ce se întâmplă acum în spațiul european și internațional, dar ne-am axat pe literatură română, în încercarea de a face și puțin program cultural alături de programul de editare.

●● Problema vânzărilor are un singur obstacol: puterea de cumpărare a celor care ar dori să-și procure cărți. Am încercat până acum să păstrăm prețurile cât de jos posibil, diminuând profitul, un lucru care nu este tocmai liberal și nu prea face parte din capitalism. Nu știu dacă e o politică foarte bună. Probabil că nu vom mai putea păstra ritmul acesta și prețurile vor crește, pentru că suntem mediatii, din păcate, de prețurile uriașe ale hârtiei, a tot ce înseamnă costuri directe în lansarea unei cărți. Reușim să distribuim cartea. Aici se poate face ceva prin dinamizarea puternică a distribuitorilor „All”, în număr de 500 în toată țara. Există deja vreo zece librării particulare, rețeaua Centrului de librării din București (80 de librării); în general sunt cam 250 de librării în toată țara prin care difuzăm carte, plus difuzorii particulari, care sunt din ce în ce mai serioși. Nu ar mai fi mult până la apariția unei companii naționale de distribuție, așa cum există în străinătate. Practic, ci nu ar trebui să mai fie problema noastră difuzarea, ci să producem cartea pe care să o preia o societate specializată și să o difuzeze. Dar, deocamdată, costurile sunt grevate și de faptul că trebuie să plătim mașini, șoferi, benzină, ca să distribuim cartea. Vânzările nu au crescut prea mult, nu pe măsura efortului editorial pe care ni l-am propus.

●●● Sunt probleme fiscale, probleme legislative, de copy-right, probleme care incumbă lege și institutii, institutii care nu funcționează normal sau funcționează cu sincope, ori partinic, după bunul plac al orientării unuia sau a altuia dintre funcționari. Deci această relație între institutii este cea care creează probleme tuturor editurilor care încearcă să păstreze un anume nivel. Ne bucură implicarea tot mai vizibilă a Ministerului Culturii în proiectele noastre. Pe cât a fost posibil, Ministerul a încercat să acorde niste bani, să facă subvenții, să facă ceea ce ar trebui să facă un stat puternic, adică o politică culturală de stat.

Din păcate, nu cred că numai Ministerului Culturii

ar trebui să i se pună în cârcă această sarcină, ci ar trebui, poate chiar de la nivelul prezidenției, să existe un asemenea proiect care să sprijine cartea de o anumită factură, așa cum se întâmplă în foarte multe țări civilizate cum este Franța, cum este Canada.

VLAD RUSSO (Editura „Humanitas”): Târgul **Bucharest 2000** arată la fel de bine ca anii trecuți și este un paradox, deoarece piața de carte nu este azi în mare formă în România. Editura „Humanitas” a participat la târg în principal cu cărțile apărute în perioada iunie 1999-mai 2000. Evident, am adus cărți publicate înainte de această perioadă, ba chiar am scos din depozit cărți publicate în 1991, 1992, 1993, care socoteam că sunt cerute de public, așa încât oferta noastră este extrem de generoasă. Rămâne ca și publicul să poată suporta această ofertă. Publicul românesc de carte nu mai e nici pe departe ce-a fost, se restrânge continuu, atât sub impactul noilor mijloace de informare (televiziune, Internet s.a.m.d.), cât și datorită prețurilor, care sunt în continuă creștere. Încât ne concurăm pe un segment mic de public și asta e una din provocările căreia am încercat să-i facem față anul acesta. Am diversificat oferta și am publicat literatură, ceea ce până acum am făcut doar sporadic, cu opere care ni s-au părut impresionante.

Altfel, continuăm în linia cunoscută, aceea a publicării cărților de științe umaniste: filosofie, memorialistică. S-a încheiat publicarea **Caietelor lui Cioran** cu volumul trei, s-a publicat un volum epistolar, **Scrisorile lui Steinhard către Virgil Ierunca**, s-a publicat **Jurnalul lui Virgil Ierunca** și am republicat compendii din 1943 al profesorului Constantin C. Giurăscu, o carte care a fost o piatră de hotăr în istoriografia românească. Ea derivă din cele cinci volume ale **Istoriei românilor**, pe care profesorul le-a publicat în deceniul al patrulea, și este o sinteză extrem de bine făcută, cu mare probitate științifică și cu mare talent.

●● Începând din 1991, editura „Humanitas” a început să-și creeze un sistem de difuzare propriu, având în vedere că sistemul de stat era total nefiabil, și am început cu o librărie în București, continuând cu librării în Sibiu, Timisoara, Iasi, Cluj, Constanta. Astăzi avem aproximativ treizeci de librării. Erau treizeci și cinci la un moment dat, dar numai o parte au rezistat, deoarece costurile depășesc veniturile, astfel că risți să nu ai profit și atunci se închid. Dar nu toate sunt ale noastre, există și librării independente, care însă au un raport preferențial cu noi și astfel am ajuns să facem un sistem de difuzare al cărților noastre, dar nu numai, pentru că difuzăm și cărți ale altor edituri. Acest sistem de difuzare există. În ce privește situația la târg, de când s-a înființat târgul și până astăzi, toate editurile au făcut rabat și asta evident atrage foarte mulți cumpărători, foarte mulți oameni încă amatori de carte și care nu pot să-și permită prețurile prea mari. De aceea se cumpără mai mult — orientativ, din câte am auzit, s-au vândut la târg aproximativ cinci sute de cărți pe zi, ceea ce înseamnă o sumă frumusică. Nu se vinde atât în nici o librărie din țară. Fapt care nu înseamnă că piața de carte se rezolvă. Urmează o vară fierbinte, în care cartea trece pe planul doi, trei, patru, cinci... Ca atare încercăm și noi să ne atragem cumpărătorii cu cărți mai apropiate sezonului.

●●● Problema esențială este în continuare prețul cărții. Oricât a scăzut publicul cititor, amatorii de carte serioasă încă există. S-a îngustat foarte mult segmentul cititorilor de romane ieftine, incriminate la începutul anilor nouăzeci, când se spunea că ele au mâncat viața cititorului de carte serioasă. Astăzi nu se mai întâmplă lucrul acesta. Cei care sunt cu adevărat cititori de carte, au rămas fideli cărții bune, în care investesc ca într-o valoare. Nenorocirea este că fiecare volum devine din ce în ce mai scump, iar oamenii au tot mai puțini bani.

BOGDAN FLOAREA (Editura „Sophia”): Ca în fiecare an, judecând din partea aceasta a standului, cea a vânzătorului și a prezentatorului de carte, e o bucurie când în ochii oamenilor se citește, cel puțin tot atât de vie ca și până acum, dorința de a se afla aproape de carte, de cuvântul folositor.

Editura „Sophia” are ca profil „cuvântul care zidește. Majoritatea cărților cu care ne-am prezentat la târg sunt sub sigla editurii „Deisis” („Sophia” și „Deisis” sunt difuzate prin „SuperGraph”).

Cea mai importantă carte pe care o prezentăm la acest târg este din domeniul picturii creștine, **Erminia picturii creștine**, o reeditare mult îmbunătățită prin prezenta unor planșe alese cu atenție și cu dragoste de oameni de specialitate, studenți și absolvenți ai Secției de patrimoniu a Facultății de Teologie din București. O altă carte importantă apărută la editura „Deisis”, **Eu sunt adevărul**, este o traducere din franceză a unui autor cu siguranță cunoscut, Michael Henry. E vorba de o pledoarie pentru o filozofie creștină, reprezentând încă o cărămidă pusă la temelia ideii că, fără filozofia creștină sau fără Dumnezeu, existența nu are nici un sens. Pe când alături de teologie și filozofia creștină, își recapătă sensul inițial, din punctul nostru de vedere, singurul adevărat.

●● Este o minune faptul că se vinde atât cât se vinde, având în vedere greutățile de azi, lipsa banilor. Vânzările noastre sunt multumitoare.

●●● Nu cred că trecem prin momente mai grele decât alte edituri. Fiecare exemplar, fiecare titlu reprezintă un efort și pentru cel care-l cumpără și pentru cel care-l vinde. Există dificultăți, pe care mi-e greu să vi le spun, pentru că sunt prea multe. Lucrăm pentru noi și făcând un gest către întreaga societate.

continuare în pag. 14

AUGUSTIN FRĂȚILĂ (Editura „Alfa”):

Târgul, în ansamblu, nu a diferit foarte mult de ceea ce s-a întâmplat în anii trecuți, doar că s-a înregistrat o

STELARIANA

ȚARA ALBASTRĂ ^(VI)

Ura: Și? O'Hara, ambasadorul.
Albul: Da-da. (*Vesel*) Da-da (*Iese*)
Bathonem: O'Hara îmi e bun prieten Ura. Tu ai uitat. (*Iese și e!*)

Ura: Ori sunt nebună, ori am nimerit într-o casă de nebuni! Ce să mai aflu dezlegarea? Și eu sunt nebună și ei! Toți. N-am fost la „Alanda” cu primul? L-am lăsat pe bancher... Am ajuns la „Alanda”. Perfect. Am oferit o masă: bun. Da, scârboasă viață. Si-am plecat cu altă canalie, pe care începusem s-o iubesc. Totuși, a fost cinstit, nici n-a dormit în pat cu mine; mai sunt și natii de-astea. (*Merge în baie o clipă, de unde se reîntoarce îmbrăcată. Merge la fereastră. Privește și zâmbeste*). Copilasi! Cred că e o școală, o școală de negri. Dar de ce a spus Milda că are atâtia copii? E nemaipomenit: toți bărbatii sunt la fel. În fiecare oras câte un copil! Dementi! Dementi ca si mine, că tot nu m-am trezit. (*Dă o pernă la o parte*) Precis că are și plosnite! (*Își ia geanta, se aranjează pentru plecare. Vin cei doi: O'Hara și Barabu — Albul și Bathonem, amândoi de braț. Ura rămâne înmărmurită.*)

Albul: Doamnă, îmi dați voie să vă prezint pe întâiul ministru al Țării Albastre?

Ura (*Lasă geanta și vine spre el*): O'Hara si Barabu! Voi sunteți, nu? Barabu, mă lasi în casa cu strigoi! Mă lasi singură! De când te astept! (*Îl îmbrățișează, îl sărută, îl sărută, simte ceva lipicios la buze*) Ce dracu? Ai mâncat ciocolată?

Bathonem: Da, Ura.

Ura: Bine că mi-ai venit! Si O'Hara. E nemaipomenit!

Bathonem: Nemaipomenit!

Ura: Tu ești. Cine era celălalt?

Bathonem: Eu eram. (*O'Hara scoate din buzunar halatul împăturit și-l îmbracă.*)

Albul: Eu sunt O'Hara — bucătarul.

Ura: E nemaipomenit!

Barabu: Dacă vrei să mergi cu mine în Tara Albastră, sărută-mi obrazul (*arată*) ici...

Ura: (*Îl sărută apoi își linge buzele*): Ciocolată! E ciocolată.

Barabu: Noi, cei din Tara Albastră avem trupurile de ciocolată. Numai pe deasupra. Ciocolată si miere. (*Scoate o batistă și se șterge. E alb*).

Ura (*Mirată, trezită*): Aveai culoarea ecuatorului.

Bathonem: Si n-o mai am, nu?

Ura: Ba esti frumos si-asa! Te-ai vopsit?

Bathonem: Mă mai iubesti, după cum declarai azi-noapte?

Ura: Mi-e frică, dar te iubesc! (*Îl îmbrățișează*) Smechere!

Bathonem: (*Întreabă bucătarul*): Cum te cheamă?

Albul: O'Hara.

Bathonem: Ai fost ambasador?

Albul: Da, o seară...

Bathonem: De ce?

Albul: Fiindcă i-am văzut fotografia celuiilalt O'Hara si semăn cu el.

Bathonem: Ce meserie ai?

Albul: Bucătar.

Bathonem: Eu ce sunt?

Albul: De ieri până azi-dimineață, prim-ministru și cetățean de onoare al cartierului. Aveți un cămin de copii negri; n-ați avut bani și acum aveți. (*Face o plecăciune în fața Urei*). Îmi dați voie să trec la bucătărie?... Ne asteaptă un prânz!!! (*Semn cu mâna, de satisfacție*)

Bathonem: Du-te!

Ura: (*Se așază pe marginea patului*): De-aia mi-era cunoscut. (*Îl trage și pe Bathonem lângă e!*). Asta e casa ta, escrocule?

Bathonem: E-a noastră; si nu sunt escroc! Cel mai cinstit printre cinstiți! Mai cinstit decât sotul dumitale. Îmi declarî iubire față de personalul căminului si știu că mă vei trăda bancherului! Îmi faci un pustiul de bine! O să-i spui că l-am înșelat, o să-i dai adresa... Oricum, cecul nu maie. Am banilichizi. M-am sculat în zori și l-am transformat în bani; bineînțeles, banii în alimente, hăinute etc.

Ura: Niciodată n-o să se întâmple așa ceva, nu! Dar, tu nu ești nici prim, nici escroc!

Bathonem: Dacă vrei să mă dai pe mâna adevăratului escroc, bancherul, ori pe cealaltă, poliția...

Ura: Te dau... (*Îl sărută*) te dau pe mâna mea.

Bathonem: Să nu uiți că Stop o să-și caute nevasta.

Ura: Vezi-ti de treabă! Nici nu știe cum mă cheamă. M-a întâlnit la „Alanda” si, mă rog, eu fiind cea mai frumoasă... De ce râzi? Mi-a oferit acești dolari, ca să te primesc și să te zăpăcesc; numai si numai să-i cumperi fiarele ucigase.

Bathonem: Nu! (*Grav, ridicându-se*) Esti falsă, ca toti bogatii. Minti adânc. (*Merge la telefon*) Am crezut că fiind nevasta lui te pot convinge, te pot apropia de sufletele astea mici, care nu mai au altă scăpare decât căminul și pe Bathonem săracul. Și mă minti, numai si numai să mă prinzi, dar te prind eu... (*Face un număr de telefon*) Te-

am mintit... Allo, allo!... Cine e? Aici primul ministru al Țării Albastre: Allo! Cu doamna Stop... Astept (*Urei*) s-o cheme; abia s-a trezit cineva... Cum s-o cheme când e aici?... Nu credeam că ochii or să mi se lege de ai tăi. M-ai fărâmat: în mine toate bancheresele erau altfel. Ai picat tu: nici putredă, nici strâmbă, nici pătrată! Semeni cu durerea mea; esti foc! Allo, da! doamna Stop? Iertati-mă... Voiam să știu cum se simte domnul Stop, după banchetul... Da? Doarme încă? Si dumneavoastră cum vă simțiți? Vă doare ficatul? Ce rău îmi pare! Câte kilograme mai aveți? Bine, doamnă, condoleante. (*Trânțește receptorul*) Are nouăzeci si opt de kilograme doamna Stop! (*Ostenit, pe pat*) Deci, nu esti Stopoai ca!

Ura: Nu, cafeniule?

Bathonem: Nu ești bancheresă!

Ura: Nu, m-a ferit Dumnezeu.

Bathonem: Atunci cine ești?

Ura: O femeie săracă, proastă, care vrea un prim-ministru și mai vrea să fugă de mizerie! Ti-am spus că la curtea luminăției-tale m-as vrea slugă, cenusăreasă, numai să fim alături...

Bathonem: Și mergi cu mine, zici, în Tara Albastră?

Ura: Păi nu suntem în Tara Albastră?

Bathonem: Atunci nu-mi esti slugă, ci nevastă. Că de când îmi caut o nevastă și-o mamă la negrisori!

Ura: Stai! (*Amenintătoare*) Stai așa! De unde si până unde, ca să ne cunoastem, tu ai fost prim si bucătarul ambasador? Dacă se lungea povestea o aduceai și pe Milda, mai știi? Ca pe-o regină! Spune...

Bathonem: Doamnă Stop, de ce-ai fost Stop? Si mă mai întrebi!

Ura: Eu am acceptat pentru...

Bathonem: Si eu la fel, Ura. (*Intră Albul cu un ziar*)

Albul: Ziarele de dimineață. (*Dă și Urei unul*) Au sosit cei doi; ne anunță prezenta. (*Ura privește, Bathonem la fel*).

Ura: Uite-l pe O'Hara. (*Privește mutra bucătarului*) El e! Fotografia lui. Două picături de apă. Iar o minciună. Ce, sunteți actori? Jucati pe pielea mea? (*Atentă la fotografii*) Si primul (*încet*) e cafeniu, dar nu seamănă cu Barabu. Barabu-ule, tu nu esti prim! Numai O'Hara.

Nemaipomenit!

Albul (*Fericit*): Semăn, doamnă? Nu? Parc-as fi el. Si Milda spune. Ce-am tremurat aseară la bancher: că n-oi fi semănând, că... Dar le-am închis gura! Când am plecat, ia-o la sănătoasa, un taxi, altul ca să-mi pierd urma. Si-am plâns acasă! (*Urei*) Semăn, doamnă? Semăn... că si Milda spune... Am mutră de ambasador, asta e. **Bathonem:** Semeni (*Aruncă ziarul*) De-acum s-a zis! Au sosit adevăratele excelente... târziu... Am salvat căminul... Si eu, (*O strânge pe Ura*) si tu... Rămâi aici Ura?

Ura: Nu!

Bathonem: Din cauza ta, O'Hara. Du-te la bucătărie. Murim de foame. (*Iese bucătarul*) De multă vreme copiii își vor o mamă albă...

Ura: Acum să-mi spui despre cele nouă neveste...

Bathonem: Fleacuri, Ura. Am un prieten din copilărie, arheolog; umblă prin lume. El îmi scrie despre orasele moarte, descoperite, eu îi scriu despre copiii mei, pe care i-ai văzut pe fereastră. Ajungând prin țările de sud, îmi trimite o știre: că ambasadorul nostru seamănă perfect cu bucătarul O'Hara, că-l cheamă tot O'Hara si oamenii au culoarea ciocolatei, că sunt blajini etc., si că ambasadorul i-a spus că la data de, va pleca, împreună cu primul ministru, spre noi, pentru contractări de armament... Si, si le-am luat-o înainte: am sosit cu o zi mai devreme decât ei, adică ieri după amiază.

Ura: De unde si până unde a aflat Stop?

Bathonem: Bancherii ăstia știu tot. Companiile de aviație nu sunt ale lor? Am închiriat un avion de la San-Pedro. La sosire, bancherii ne-au si luat în primire, noi, bineînțeles, acceptându-le invitatia, după cum tu ai acceptat-o pe a mea de a-mi fi nevastă!

Ura: Haide, (*Îmbrățișări*) că de mult te așteptam, albastrule, (*Privindu-l*) Dar dacă află Stop? (*Intră Albul O'Hara cu Jimmy în brate, negrul mic de la început*).

Albul: Calcă piciorul bogatului în casa săracului? (*Pune jos copilul*) Plângea când a iese de-aici... si-acum plânge (*Intră Milda*)

Milda: E fericit că are o mamă albă si bună cum e America adevărată.

Ura: (*Îi ia pe Jimmy si-l ridică pe pat*): De azi, esti fiul meu, Jimmy... Esti al meu... Vrei?

Jimmy: Vleau.

Milda: Vrea, surioara mea...

Jimmy (*Sărutând-o pe Ura*): Si la alte Jimmy?

Ura: La toți Jimmy... (*Vine cu el în fața scenei*) La toți Jimmy!

Cortina

Texte propuse redactiei de
VICTOR CORCHES

Țintă și izvor

urmare din pag. 1

o încălcare a capitulațiilor ori măcar a tradiției acestora, care prevedeau că osmanlânii nu se vor putea stabili pe pământul românesc și nici nu se vor ridica geamii ori moschei în Principate.

Sultanii încep să înțeleagă importanta Dobrogei și iată că apare primul proiect al unui canal Dunăre-Marea Neagră, din inițiativă turcească. Imperiul Otoman pierde de fapt controlul asupra teritoriilor atunci când începe să se modernizeze. Iar modernizarea nu putea fi oprită. Dobrogea se găsea într-o situație paradoxală. Într-un fel se afla într-o poziție periferică și în Imperiul Otoman și față de cel rusesc și chiar și față de Principatele Unite. Recăstigare de către acestea din urmă a sudului Basarabiei, în urma războiului Crimeii, ar fi putut însemna scăderea interesului românesc pentru Dobrogea. Dar nu a fost așa. Dobrogea reprezenta noua aventură a românilor, o continuare a realizării dezideratului național. Nu mai exista nici interesul creat de drumurile comerciale tradiționale, care au generat statele românești extracarpatice, nu mai exista nici măcar interesul iesirii la mare, iesirea fusese realizată prin Basarabia de sud. Exista doar Dunărea, ideea de a fi parte în administrarea Dunării de jos, parte în Comisia Dunăreană. Aceasta ar fi însemnat să fie recunoscută ca parte politică a Europei. Dar Dobrogea? Dobrogea propriu-zisă era zona de confruntare a expansiunii naturale a românilor cu interesele turcești, rusești și bulgare. Prezenta românească dura de secole în Dobrogea. Rămânea ca ea să fie recunoscută și structurată. Acest lucru va fi realizat de Regatul României, ca stat modern, justificat în Dobrogea de românităte. Din „țintă” va deveni „izvor” de energie.

*"In noaptea-n care EA nu m-a mai vrut
Am înțeles că sunt un om pierdut,
Si-n noaptea-aceea, chiar, m-am sinucis
Cu propria-mi legendă-n manuscris..."*

A fost, este și probabil că va mai fi — dar aceasta e doar o simplă problemă gramaticală de flexiune a verbului — un soi aparte de vânător — un vânător uman. Înțeleg prin „uman” faptul că acest prădător natural aparține speciei umane, ca de altfel și victimele sale. Vă veți întreba de ce nu-l numesc canibal? As putea s-o fac, dar asta ar îndepărta termenul de acceptiunea sa obisnuită.

Vânătorul acesta nu e un carnasier, poate că ar fi fost de preferat pentru victimele sale, căroră le fură fie inima, fie capul (cum vă place s-o spuneti), căci trupul — adevăratul scop al carnasierului — si-l oferă singure, purtate ca de un val Tsunami, ce mătură totul în calea-i.

Când a început totul? Probabil cu mii de ani în urmă, așa cum își închipuie, într-o proză memorabilă, Vasile Voiculescu : "Căci tânărul lasă arcul în jos, poruncește haitei, care încremeneste locului, și el, molatec, zâmbeste închipuirii. Căprioara întoarce o clipă capul, îmbietoare, apoi piere. În loculei, acolo, în capătul rarității, rămâne o altă nălucă. O fată zvăltă, într-o tunică ce-i lasă bratele goale. Sâniî îmboldesc cu îndrăzneală pânza subțire. Iar picioarele, strunjite de însusi gândul iubitului, au o mândrie cu care biruiesc pământul de sub ele. E învăluită într-un abur nelămurit..."

Asa, probabil, a început totul. Numai că fiinta umană, încă din stadiul de copil (spre deosebire de celelalte specii, căci puil de urs se joacă de-a puilul de urs, iar căpriorul de-a căpriorul), se joacă de-a vânătoarea de oameni.

ÎNSEMĂRI

SINUCIDERA
LUI
DON JUAN

Năluca, în ciuda frumuseții ei, nu l-a putut reține decât o clipă pe infidelul vânător, pentru care totul însemna pasiune și imbold trecător, ambele circumscrise unei propensiuni către joc, căci la specia umană cel mai dezvoltat simț este probabil cel ludic.

Vânătorul, masculul, pare făcut pentru a fi infidel și chiar așa este. Infidel cu trupul, cu gândul sau dorința... Primul tip de infidelitate este urât și înfierat de urmasale Evei. Al doilea e ignorat — deși în mod gresit, căci acesta e suportul primului, fiind chiar mult mai periculos. Căci cu o persoană, respectiv o altă femeie, te poți lupta, în vreme ce cu o idee...

Primul tip de infidelitate se opreste la un moment dat, fie datorită faptului că vânătorul devine inapt „fizic”, fie pentru că acesta — mai rar — cade el însusi pradă uneia dintre victimele sale, care din vânat se transformă în vânător.

Totusi, cel mai adesea, vânătorul va urmări și va doborî imăgihar prada, până în momentul când i se va cânta prohodul. Uneori, bătrânul „vânător” trece în registrul ridicolului, încercând să pozeze în tânăr și feroce Don Juan. Cât de reușit e portretul făcut unui asemenea personaj de către Thomas Mann, la începutul cunoscutului

roman "Moarte la Venetia"!

Deși par sinonimi, termenii de "Casanova" și "Don Juan" se deosebesc esențial. Ei desemnează două categorii opuse de "vânători". Casanova este amantul de profesie, preocupat totuși să lase în urmă amintiri dintre cele mai plăcute. Pe de altă parte, Don Juan e mai aproape de conceptul carnasier. Pentru a fi înțeles ca simbol, trebuie încadrat în societatea și mentalitatea hispanică. El pedepseste femeile pentru infidelitatea lor, chiar și pentru faptul că i-au cedat — le „dezonorează”. Personajul păseste astfel adesea în jocul de lumini și umbre al patologicului. Ortega y Gasset afirmă că ar exista trei tipuri de Don Juan-i: cei care sunt convinsi că întrupează personajul, că-l trăiesc, cei care cred că l-au întrupat, precum și cei care consideră că l-ar fi putut întrupa dacă ar fi dorit.

Seducătorii mai pot fi împărțiți în „maestri ai discursului” sau „monștri ai frumuseții brute”: de asemenea, din punct de vedere al intereselor ce-i mână în această cursă nebunească, ei pot fi vânători din pasiune sau ariviști.

Cei mai periculoși mi se par cei dintâi, de vreme ce, prin inteligență, ei pot subjuga la nesfârșit persoana dorită; în al doilea rând, cei pentru care plăcerea contează mai întâi de toate și nu câștigul material, nu mai cunosc bariere care să-i oprească (respectiv frica de a-si pierde „argintii”), iar egoismul, egocentrismul și narcisismul lor sunt exacerbate până la paroxism.

Si totuși, cum spuneam, în drumul lor acești bolizi pot fi opritți de timp sau, culmea ironiei, de câte o victimă, căci, chiar dacă o stea nu poate fi abătută de la traiectoria ei, ea se poate totuși prăbuși.

MIHAI IONESCU - LUPEANU

Ignorând formulele poetice experimentale, textualiste, postmoderne, Stefan Careja își construiește volumul cu eleganta clasică a formei perfecte. El cuprinde două părți echilibrate: prima înglobează 23 de poeme, iar în cea de-a doua se adaugă un poem la cele douăzecișitri.

Prima parte, intitulată *Întoarcerea fiului risipitor*, amintește sonoritățile poeziei argeziene pentru copii, dar și a celei religioase, în care umilele animale poartă însemnele sacralui: „Ce veseli sunt măgarii, ce bucurosi / să mă salute în glas cu atâtea vapoare! / Vă multumesc, domnii mei, si vă promit / c-am să-mi bag de-acum mintile în buzunare! // Ce solemn sunt berbecii, ce gravi, / Cu paltoanele lor groase în plină vară! / m-ati îndatorat, frații mei, așa de mult / că nu m-ati întrebat de vreo țigară!”

În poemul *Domino*, șocul titlului se produce la lectura întregului text, care devine astfel un autentic „witz”; nu schema prozodică simplă a rimei îmbrățisate surprinde, ci imaginile poetice inedite, între care cea din final este neașteptat de îndrăzneată: „Si dacă Euterpe mă va certa vreodată / În nopțile de toamnă clocite calm de lună, / tăia-voi mici dreptunghiuri din cerul înstelat / și-un domino vom trage cu Cronos împreună...”.

Virtuozitatea limbajului poetic carejian culminează în *Cînd cerul în vie* unde jocul omonimelor „învie” și „în vie” poate marca glisarea de la sacru la profan la nivelul unei triple opțiuni: lexicale, semantice, fonematice. Coincidența acustică prin care se exprimă sacral și profanul este susținută de sirul elementelor care fac parte din paradigma cristică: oaia, stâna, peștele, măgarul, stelele. Alăturarea acestora la elementul marin creează o altă posibilă dihotomie: cele două lumi — de aici și de dincolo — cele două dimensiuni fundamentale între care se desfășoară existența umană — sacral și profanul — cele două date ontologice — materialul și spiritualul — se întâlnesc în același poem într-o derutantă, dar întotdeauna inedită expresie poetică. Confuzia este deplină: lectorul recunoaște două planuri, dar nu le poate distinge mărcile fiecăruia în parte atâta timp cât acestea sunt interschimbabile: „Abandonat de Argo pe stîncă, la amiază, / e taina de pe fruntea de zare mai înaltă; / as vrea să plec în mine, tăcut și fără pază, / să văd ce se petrece pe partea cealaltă.” (*Furtună pe mare*).

Simfonia albastră și Simfonia verde denumesc cromatic diferite spații: lacul / marea și tărmlul, care nu pot fi concepute decât împreună. Locul imprecis, permanent reconsiderat, reprezintă punctul în care se consumă ca interstitiu viața umană: „Pe plaja ca un pres la ușa unei biserică de la țară / îți lași papucii mici și-ti scuturi cu capul snopul de secară, / săruți prelung catapeteasma ce marea ti-o ridică-n față / și esti un lujer de lumină că toate astăzi te răsfață.” (*Si va zbura un cer*).

Configurate sonor prin recurenta lui „în”, acestea devin semnificantele poetice care ocupă poziții privilegiate în vers și în strofă. În Nord, asonantele produse de combinațiile pe care le realizează alternanța vocabulei „în” ca prepoziție (conector) și ca nume, induc sugestia auditivă a adierii și, în același timp, încorporează într-un lung șir de semnificanți care conțin grupul „în” semnificatul numai astfel exprimabil: „plâng în noapte”, „înălțare”, „îndemn”: „Cu luna-n brate și în nou vestmînt / Îmi scutur coama brumărie-n vînt / și cu poetul în tăcut acord / mîn gîndul sub un tei bătrîn, în Nord...”.

Compunând sub semnul Euterpei, muza poeziei lirice al cărei icon este flautul dionisiac și, pentru Hesiod, muza muzicii, Stefan Careja reface în poemele sale sensul etimologic al numelui **Euterpe**: desfătătoare, cea care delectează. Toate cele 47 de poeme tentează puritatea cuvântului, prin mutarea încărcăturii semantice asupra melodicității versurilor într-o succesiune de metafore noi, care, la rîndul lor, contribuie la recuperarea originarei imagini poetice.

ILEANA MARIN

Lacul laptelui (Editura „Ex Ponto”, Constanta, 2000), ultima carte de versuri a lui Stefan Careja, e un titlu cu bătaie lirică spre un tinut feeric al începuturilor, atât în ipostază filogenetică cât și ontogenetică, discursul care o prilejuieste dînd seamă de odiseea spirituală a reîntoarcerii într-un paradis pierdut ce e deopotrivă al omenirii în general și al poetului în special. Nu întâmplător, ciclul prim al cărții are rezonanță biblică emblematică, *Întoarcerea fiului risipitor*. Si, Doamne, oare ce intelectual, ce si-a dobândit acest statut social desprinzându-se dintr-un lung cît istoria neam pastoral, nu nutrește mai devreme sau mai târziu obsesia unei trădări a destinului? Revenirea va fi una simbolică, profund

recuperatoare la nivel textualizant, combustîndu-se testamentar întregul biografism virtualizat, cu grija expresă ca nostalgiile și romantizitatea inerentă să fie tot timpul plasate în umbra ironiei și a badinajului vehiculate inspirat în registrul familiar al limbajului, fără a cădea vreodată în trivialitatea epatantă a optzecistilor propriu-zisi ori a urmasilor stradali ai acestora. Demersul său liric e cu atât mai temerar cu cît spațiul de retur e compromis — literar vorbind — de un secol și mai bine: stâna cu oi, câini și măgari; dealul cu bretele de pruni; pădurea cu cerul în coarne etc., însă instrumentele cu care decupează această realitate sunt dintre cele mai moderne, chit că sub imaginea sau replica zeflemitoare se ascunde lacrima, stearsă cel mai adesea pe furis cu un pliu al memoriei, al regăsirii: „Ce veseli sunt măgarii, ce bucurosi / să mă salute în glas cu atâtea vapoare! / Vă multumesc, domnii mei, si vă promit / c-am să-mi bag mintile de-acum în buzunare! // Ce solemn sunt berbecii, ce gravi, / cu paltoanele lor groase în plină vară! / m-ati îndatorat, frații mei, așa de mult / că nu m-ati întrebat de vreo țigară” (*Întoarcerea fiului risipitor*).

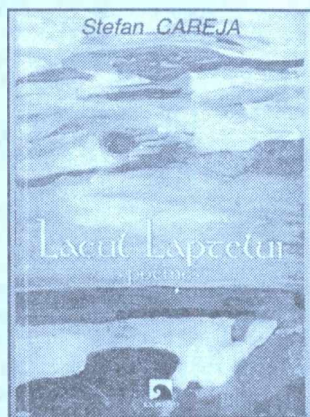
Poetul e un vitalist căruia amintirile itinerariului existențial civil nu-i dau deloc voie și nici răgaz să-si regrete „risipirea”; nu opțiunea sa e de acuzat, ci mai degrabă timpul vesnic prea grăbit și mai ales de neînduplecat în ireversibilitatea lui: „E poseta inimii acum doldora de amintiri / și multe nopți nu-si vor culca glasul în vreme; / totuși, totuși, când încalec pe muntii cu miros de mănăstiri / unde sunt toate acestea ca să mă cheme”? (*Ceasuri de fum*). Poezia se dovedeste o modalitate terapeutică de sondare a timpului până la straturile sale hedoniste cu nopți romantice în care poetul exersa la orga

autentic, îl simte în sine ca durere a aripilor strivite: „O, tu, cald ochi de apă, blînd Siutghiol, / în care-ades îmi bucur trupul gol, / tîmăduieste-mi aripa zdrobită / să birui a pămîntului ispită...!” (*Siutghiol*). Îndoielile cu privire la rostul său, care e și al prozei în holderlineanul anotimp secetos, îl podidesc pe poet la ceasul bilanțier când trebuie luate în calcul deopotrivă singurătatea omului de condei și ingratitudea dintotdeauna a semenilor: „Primit să fiu de ape la serbare / mi-am scuturat al versului vesmînt, / dar cîntecele lor odihnitoare / pe unde sunt acum, pe unde sunt? // Pe scări de valuri semicirculare / scobor în amfiteatrul mării iar, / ci nimeni nu mă strigă la intrare... / Golită-i, oare, steaua mea de har?... (Primit să fiu de ape).

Marea e un motiv statornic în cărțile acestui senior al literelor tomitane și el se află cu ea în relații afective cum nu multor muritori li-i dat să întretină. Iată-l într-un ceas de mare generozitate și de învingere a geloziei cosmice pe care o nutrește față de eterna sa iubită că, asemenea unui nabab care își calcă pe suflet și își dezvăluie comorile ascunse, ne invită în nesfîrsirea edenică a miracolului acvatic, căreia îi consacră o piesă antologică: „Zăpezile din poarta mării, imaculatele zăpezi / din fruntea valurilor 'nalte, să vii o dată să le vezi, / cum aruncate peste diguri scoborătoare dintre stele / își spulberă în vînt splendoarea spumegătoarelor dantele! // Privighetorii albastre ascunse în ai mării duzi, / cu pași tremurători, de taină, să vii o dată să le auzi / cum îmbătate de magia iluminărilor de-amiază / se-asează-n rînd și în surdină viorile își acordează... / Parfumul pletelor ce marea le scutură cu dulci scilipiri, / istericul parfum al mării să vii o dată să-l inspiri / pe plaja adormită-n noapte, în îngănări

ȘTEFAN CAREJA

LACUL LAPTELUI

lunii ori surprindea o Sofie goală făcând plajă în inima lui, atunci când nu strîngea de gât pahare pentru o față întălnită într-un han bulgăresc. Chipetul dandy, când în uniformă militară și cu mustata croncănitoare pe buză, când armator ce a tocmnit drept navigatori păsări, se lasă plenitudinal retrăit de vârstele în care plonjează succesiv ca și când peisajul rămas în urmă s-ar mentine imuabil: „Urzit-am poeziei un nebunesc complot / si muscă-acum din noapte sandalele-mi lătrînd; / tată, m-am făcut măgar mare și tot nu pot / tăcerile câmpiei din mine să le vînd! // Am schimbat covrigul din deget pe buzele vinului, / dar oile-mi față în suflet ca-ntr-o stîna; / mamă, ce mai fac, ale naibii, blondele vecinului / si sub pelerina plopului cu cine se mai adună?” (*Cînd cerul în vie*). Altei, culisarea pe axa temporalității devine irelevantă, piesele îmbibându-se de o pace patriarhală trădată doar de epitete socante care amintesc că secolul e, totuși, al douăzecelea, vorba altui poet: „luminile fac tumbe în satul mic, sasiu, / adulmecându-ti urma lăsată în noroi; / hii, lîngă hanul smecher, pe drumul circhiului, cismeaua mulge noaptea în iğheaurile noi /... / În blegi urechi de stîna sughiță-n vis dulăii / iar tapii se descheie de rasele poșesti; / distrată, luna-si uită peruca-n poala văii / și insomnia-mi spune ce feminină esti...” (*Anotimp*).

Orgoliul de amant al muzelor, învingător în lupta cu timpul și cu destinul, nu întârzie nici el să se arate, fie în ipostază colectivă, de generație boemă: „În stepa dobrogeană cu pletele pe spate / vom fi agricultorii hectarelor de foi / și vom fuma cu plopii ceva eternitate / ca să se mai vorbească puțin si despre noi” (*Domino*), fie individual, însă nu mai puțin mitizant: „Mi-e dat în noaptea asta un zemizeu să fiu / retras în fata casei străbunilor profani, / căci niciodată nu e în inimă târziu / când albă e mireasa în floarea de castani. // Iau bolta, deci, ca cească imensă de cafea, / si relaxat, cu gîndul lăsat puțin pe spate, / sorb gură după gură si trag din steaua mea / câte un fum să intre si ea-n posteritate” (*Cafeaua*).

În ciclul secund, cel de la care cartea își împrumută numele, poetul simte acut sfîșierea prin care celestul și teluricul îi dispută fiinta. Un dor tainic de nesatiu îl îndeamnă să-si anuleze periplitul pămîntesc și tentatiile de a renaste în benefice ape primordiale, apt pentru zborul pe care, creator

de soapte slabe, / precum un câine lîngă vatră cu botul alungit pe labe. // Imensa portocală-a mării, ce-n zorii zilei augusti / răsare de sub apă-n zare, să vii o dată să o musti, / ca zeama galbenă și dulce — împărtășanie supremă — / să-ti curgă abundent pe buze, stîrnind a inimii poemă. // Să vii o dată!... Si caisul ce-ti va nflori în suflet, știu, îți va răspunde fără vorbe, în locul meu, într-un târziu — / vei înțelege-atuncea, poate, de ce tăcerile-mi cornute / nu vor ca iada lor băltată în altă parte să si-o mute...” (*Imaculatele zăpezi*). Marea se substituie altor toposuri, cum ar fi pădurea sau bolta cerească. Ea mîngâie, admonestează, se supără, are capricii, îi facilitează poetului dedublarea ca proces de mai adîncă și mai intensă autocunoaștere, îl provoacă la jocuri insinuant-silfidice, îl nimbează cu focul oglinzilor ei, îl ajută să se spiritualizeze, să plonjeze în transcendent, îi constientizează și-i luminează drumul către o lume de mit, și îi ocazionalizează festinuri metapoetice, la care să-si invite idoli literari spre a trăi clipe irepetabile: „Ah, voi crăpa si poate n-o să se mai brodească / o noapte tot ca asta, parsivă ca și draga; / veniti, deci, căci e gata si ciorba pescărească, / Villon, Rimbaud, Esenin si tu, tăcute Blaga” (*Mirată, delta*).

Lacul laptelui e, ca oricare întălnire cu poezia lui Stefan Careja, o adevărată sărbătoare a spiritului.

ION ROȘIORU

Editura „Ex Ponto” continuă publicarea unor volume valoroase, în condiții grafice aproape de invidiat, textele din **Lacul Laptelui** (2000) fiind ilustrate de pictorița Daniela Turcanu, deja cunoscută de public.

Volumul este fragmentat în două cicluri de versuri: *Întoarcerea fiului risipitor* și *Lacul laptelui*. Analiza acestui volum este strictă (desi nu putem ignora celelalte cărți ale poetului Stefan Careja, fiind sesizabilă parcurgerea anterioară a unui traseu poetic inițial).

Prima parte anunță o întoarcere sensibilă într-un timp aproape mitic, cu note plastice, de arhaicitate. Nasterea scriiturii este asociată cu natura primară, dînd autenticitate de la primul poem.

Pastelul este integrat în texte de o

Iasi, 15 aprilie 2000

Iubite coleg Șt. C.

Poeemele dumneavoastră sunt o bucurie pentru suflet și un îndemn la contemplare. Un aeral locului acesta, cu amintiri multimilenare, cu o mitologie trimițând în exotic și supratemporal, o privire în sinele melancolizat, o imagistică vibratilă, legănător-sugestivă — iată motive de înluminări sub semnul acvaticului, adică al mișcării eterne.

Simbolisme cu împletiri tandre și arhetipuri intens-povestitoare, regrete și inserții într-o natură doar sugerată, acestea și altele devin însemne ale unui navigator prin milenii.

Excelent tiparul! Remarcabile acuarelele — piese de acompaniament cromatic.

Primește, rogu-te, Iubite coleg Șt. C., salutul meu cordial și calde felicitări, însoțitoare multumirilor.

CONSTANTIN CIOPRAGA

complexitate modernă, desi autorul nu are pretentia acestei asumări. Nuante romantice sunt sesizabile concretizând o atmosferă poetică specifică sfîșitului de veac XIX.

Poeemele lui Stefan Careja sunt acte lirice marcate de amprenta zeului Pan, care este perceput ca o semi-prezentă în real *Ținînd o ochi închis pe jumătate așa, / chema-voi cu un deget pe zeul Pan la mine*. Poemul se urzește, se completează, doare, se trage din mituri, din profunzimea unui text prim „binecuvîntat”. Astfel putem considera că *Binecuvîntare* este chiar o „odă”, fără să ne temem că optzecistii sau nouăzecistii vor ataca un discurs liric atât de bogat în semnificații: „Binecuvîntată fie această vatră de mituri (...) / Binecuvîntată fie pădurea îmbrăcată în zale, (...) / Binecuvîntate fie colindele zgribulite de frig (...) / Binecuvîntate fie lungile riuri de pesti (...) / Binecuvîntate fie toate izvoarele vietii, toate, (...)”.

Eul poetic refuză orice încadrare într-un material strîmt, necuprinzător, preferînd să se transforme fie într-un „actor flămînd” fie într-un text „scandal de puls”. Nostalgia pentru Ovidiu ca topos poetic este relevantă, invocînd figura „latinului” ca singur reper pe care si-l poate declara.

Dedublarea eului liric o sesizăm în ultimul poem al ciclului *Întoarcerea fiului risipitor* („în nord”) când Stefan Careja este un semizeu uitat de lume, în care „unduiește... un alt duh”, tînjind după singura stea retrăgându-se constient, disperat, chiar din profan.

Lacul laptelui schimbă tonul, perspectiva, devenind nostalgic romantică, autorul închizînd poarta ce desparte eul de real. Se întoarce tainic către poeme selenare sfîindu-se *să spună, să scrie* si, ca un înțelept din Marele Sfat, ca un inițiat, își propune tăcerea.

Tot mai sesizabilă este obsesia integrării în ape, ca spațiu născător de cuvînt: „Primit să fiu de ape (...) / dar cîntecele lor odihnitoare pe unde sunt acum, pe unde sunt?” (*Primit să fiu de ape*).

Obsesia apei apare sub toate formele acestui element primordial, cu dubla sa valență: potentatoare de viață și apocaliptică în același timp. Simbolistica lui este reluată în partea a doua a volumului, fără a deveni redundantă. Este chiar o pluralitate de ipostaze a raportului eu poetic — eu acvatic. Aceeasi apă închide în sine textul și, odată cu el, comunicarea discursului.

Toate conotațiile apei contin întreaga literatură, de la Ovidiu la Arthur Rimbaud.

Este dificil să discutăm astăzi de sinceritate într-un demers critic, totuși Stefan Careja este mai aproape de sinceritate decât de autenticitatea textului poetic.

Marea, lacul, izvorul sunt tot atâtea pretexte pentru evocarea unei stări arhaice, mitice, mai ales că sunt asociate cu timpul propice coborării în adîncurile ființei prime. Eul liric este sinonim cu un Manole perseverent și tenace, ispitit de dorul creației. Fără a avea orgoliul de a concura cu Divinitatea, Stefan Careja reusește să creeze o atmosferă propice ridicării poemului la rang de text sacru. Este un Manole rătăcitor, un căutător de semne și, fără a renunța la actul îndrăznit, își permite să se oprească, să se odihnească, să scrie cu nuante pastelate texte de o liniste atât de tăcută, demnă de invidiat de orice căutător de adevăr poetic.

Acest volum e publicat într-un moment de odihnă a eului liric, care se pregătește, poate, pentru a relua munca lui Manole întru ridicarea creației.

LENA LAZĂR

NOUTĂȚI EDITORIALE

CĂRȚI APĂRUTE:

Odiseea editării poeziilor lui Eminescu în prima sută de ani 1884-1984
de Pericle Martinescu. 210 p.

Memorii Ghetsimanice
de Nicolae Caratană. Ediție îngrijită și cuvânt înainte
de Vasile Dimaca. 588 p.

Iubirea mea, floare nomadă
de Vasile Gavrilesco.
Roman. 250 p.

Iată-mă
de Eugenia Vâjia. Versuri. 92 p.

Bizanț după Bizanț după Bizanț
de Augustin Ioan. (Prolegomene la o istorie critică a arhitecturii românești). 200 p.

Rezistența anticomunistă din Dobrogea
de Constantin Ionascu. 260 p.

Fundamentele psihologiei sociale
de Pantelimon Golu. 380 p.

Elemente de strategie marină de Viceamiral(r) Constantin Iordache. 222 p.

CĂRȚI ÎN CURS DE APARIȚIE

Poezia română după proletcultism
de Constantin Abăluță.
(Antologie). 2 volume, 1200 p.

Provocări imergente
de Nicolae Motoc. Poeme. 400 p.

Corabia de fildes
de Ovidiu Dunăreanu și Victor Corches.
(Colecția „Restituiri”). Antologie cu prezentări critice, note bibliografice, cuprinzând șase poeți uitați: Alexandru Gherghel, Dumitru Olariu, Dimitrie Batova, Liuben Dumitru, Vasile Culică, Boris Desliu.

Ex libris
de Emil Bologa. Ediție bibliofilă.
Studiu introductiv de
Ioan Popisteanu. 150 p.

Istorie personală
de Vasile Gavrilesco. Jurnal. 200 p.

Scriitori contemporani
de Ștefan Cucu. 250 p.

Calendarul meu
de Radu Gyr. Ediția a doua, îngrijită, cu o prezentare bio-bibliografică
de Ioan Popisteanu. 270 p.

Zăpodie
de Florin Slapac. Poem. Ediția a doua,
revăzută și adăugită. 110 p.

Sănătatea optimă — ciclul vietii
de Marin Gh. Ciobanu. Vol. I. 260 p.

Ambarcațiuni
de Ovidiu Ionescu. Ediție îngrijită și prefată
de prof. Ioan Popisteanu. 250 p.

Revista Română de Drept Maritim
nr. 2 / 2000.
Director: prof. Ioan Popisteanu;
redactor șef: Marin Voicu;
secretar de redacție: Maria Verioti.

oaspete străin

Oaspete străin / A Foreign Guest, volumul lui Ion Codrescu (Editura „Ex Ponto”, Constanta 1999) este un experiment poetic intercultural: împreună cu alți poeți americani, Ion și Mihaela Codrescu au exersat comprimarea la esență a limbajului poetic în formule japoneze. Traducerea — de către autor — a poemelor sale americane interactive pune față în față două momente de creație: 1. poemul, apărut ca operă desăvârșită, fie din confruntarea cu sine (haiku), fie din impactul cu alți poeți americani de formulă japoneză: Rich Youmans, John Stevenson, George Ralph, Lee Gurga, Garry Gay, Dee Evetts, John Hudak, Paul Forest, etc. (renga); 2. un nou poem rezultat din traducere, care reface prosopetimea instantaneelor fixate în text.

Speciile poetice japoneze: haiku, renga, renga, renku, haibun (considerând drept poem proza poetică de acest tip de îndată ce se raportează în permanență la un haiku emblematic) constituie, în ordinea acestei cărți, un inedit jurnal de călătorie. Succesiunea locurilor traversate: New York, Providence — Rhode Island, Lovelock — Nevada, San Francisco, Santa Ana — California, Flagstaff — Arizona, Santa Fe — New Mexico, Amarillo — Texas, Nashville — Tennessee și a timpilor consumați, de la 8 iulie până la 15 septembrie 1996, captează lectorul printr-o serie de imagini de album, saturat de fulgurante. Clipa devenită poem este consemnată în intervențiile poetice ale fiecărui participant la poem adâncind în detalii sau deplasând focalizarea mai departe, către un alt punct asupra căruia se oprește atenția, de parcă ar fi o lume sau în care se reflectă universul.

Alternanța de 5-7-5 silabe a haiku-ului, aparent neîncăpătoare, coercitivă formal, se dovedește a fi extrem de generoasă: primul vers anunță tematic referentul, deja poetic al versurilor 2 și 3. Desfacerea în două părți, din punct de vedere grafic, sonor, în două registre poetice diferite, stabilește o echivalență între lume și imaginea sa poetică.

Trebuie remarcat faptul că nu lumea, așa cum este ea, intră în poem, ci reacția poetului la această lume, emoția declanșată, impresia subiectivă. Practic, referentul este perspectival: subiectul poetic se referă la realitate, ca și aplecarea mai sărguincioasă asupra pierd orice contact cu planul exterior, translat în expresie subiectivă.

Paradoxal, conectorul între nivelele enunțiative — primar, căruia îi corespunde primul vers și de gradul al doilea, căruia îi corespund celelalte două — este tăcerea. Tăcerea este exploatată atât în formula haiku, cât și în renga. Termenul lansat ca *nexus* între participanții la poem provoacă tăcerea: pauzei obligatorii îi urmează rezolvarea sonoră, imagistică, într-un cuvânt poetică.

Imagistica specifică haiku-ului, în a cărei tradiție se încadrează poemele d-lui Codrescu, focalizează ineditul unei lumi necunoscute, aparent extrem de banală, unică. Subiectivizarea universului, asumarea acestuia de către Subiectul poetic, mai bine zis, impregnarea lui cu conștiință poetică, naste o lume frustă.

Tradiția europeană este dislocată din canoanele ei și prin recuperarea speciilor poetice japoneze, în primele decenii ale secolului, de către celebrul reprezentant al școlii imagiste, Ezra Pound. *In a station of a metro* („Într-o stație de metrou”), haiku semnat de poetul imagist propune o imagine în care formula japoneză fusese adecvată principiilor imagiste. Definind imagismul într-o notă a editorului, F.S. Flint punctează: considerarea directă a „lucrului”, atât obiectiv cât și subiectiv; restricția cu privire la termenii nerelevanți pentru prezentarea obiectului; iar la nivel formal, muzicalitatea construcției. La rândul său, Pound consideră că *imaginea* surprinde un complex emotional și intelectual traversat într-un timp irepetabil, evitându-se abstracțiunile, sau orice determinări care ar acoperi obiectul prin detalii.

În rafinamentul imaginilor din poemele **Oaspetelui străin**, titlu sugestiv pentru experiența poetică a d-lui Codrescu, se recunosc cele două canale ale poeziei sale: tradiția japoneză, cunoscută la sursă, apreciată ca atare de comentarii japonezi ai autorului; tradiția europeană și americană de limbă engleză, care a oferit un posibil model de interferare a celor două culturi.

Încercând desprinderea de formulele occidentale, pentru a atinge originalul extrem orientat, Ion Codrescu și *oaspetii săi străini* continuă cu talent căutările iluștrilor predecesori.

ILEANA MARIN

valea răsturnată

Esenta povestirilor din **Valea răsturnată** a regretatului prozator Nicolae Lupu e reliefată în chip diagnostic de unul dintre personajele celei mai întinse piese ale volumului, un posibil roman chiar, al cărei nume și-l atribuie, de altfel, această carte mai mult decât tulburătoare, atât ca mesaj, cât și ca scriitură: „Se odihnesc morții noștri în locu-ne așa cum și pentru ei, când urmau ca furnicie pe drumurile astea,

se odihneau alții. Tot asta o să ni se întâmple când vine timpul să umblăm și pe sub pământ, nu numai pe el. E nevoie să știm atâtea acum încât să putem păstra ceva în amintire după ce plecăm, altfel uităm totul și trebuie s-o luăm de la început. De-aici ne ducem cu o experiență. Dacă nu am avea-o acolo, am muri a doua oară fără a apuca să deosebim viermele de cărțiți și căcăreaza de om. A dormi este la fel cu a te rupe de viață. Dacă te mai trezești sau nu, cine știe”? Scriitorul, deloc străin de literatura sud-americană a veacului al XX-lea, proiectează un univers literar a cărui originalitate și inconfundabilitate constă în dozajul secret de realism și parabolism oniric, ca și în exploatarea ingenioasă a unui nepuizabil bagaj de cultură arhaică rurală, în sânul căreia frontierele dintre cer și pământ n-au fost niciodată categoric marcate, efemera existență a insului fiind doar un capriciu al celei veșnice, unde se perpetuează încrâncenarea dintre rău și bine, durerea ca și bucuria, ca într-o oglindă imensă în care viața a fost răsturnată în moarte, precum dealurile în văi, atunci când se schimbă configurația reliefului. În această lume fantastică, erosul și thanatosul sunt imposibil de separat unul de celălalt, ambele fiind supuse unui ritual inițiativ ce vine din vremuri imemorabile, despărțind dintr-un totemele primordiale, spre a le aduna iarăși la loc și simultaneizând forme de viață care altminteri s-au succedat de-a lungul și de-a latul erelor geologice, într-o adevărată sarabandă metamorfotică. Ca lut însuflețit, orice vietate, și îndeosebi omul, își asumă întreaga eternitate care l-a precedat și care, implicit, îi va postmerge.

Excelent cunoscător al satului românesc din câmpie, Nicolae Lupu dovedește o formidabilă forță argumentativă și dă adevărata măsură a talentului său atunci când perspectiva narativă e una preponderent realistă, precum în savuroasa *Poveste pe Dealul Muierii*, unde e dezvăluită modalitatea în care sugubina conjugală îl paste pe un flăcău fără noroc în dragoste, ca și în *Zborul șarpelui*, povestire consacrată fatalității ce se ține ca scaiul de destinul unei familii pe care nici sărăcia lucie, nici răutatea semenilor, nu reușesc s-o spolieze de omenie și de demnitate.

Valea răsturnată, cu subtitlul *Sicriul de argint*, e o carte nu lipsită de pulsiuni oraculare și ea îndreptătește regretul pentru stingerea autorului în plină forță creatoare, ca și aplecarea mai sărguincioasă asupra scrierilor pe care Nicolae Lupu ni le-a lăsat.

leagănul gol

Florul poetic autentic al textelor Soniei Cristina Coman din volumul **Leagănul gol**, e dat de precocile ei simt al curgerii timpului, precum în **Vechea păpușă**, basm realizat din secvențe punctuale despre copilăria implicând deopotrivă tristeti insolitudoinare, alimentare de succedarea nepăsătoare a anotimpurilor, și bucurii prilejuite de rușeri monotonei existentei mereu însetate de altceva, poate de o mai altfel de compănire a gravului cu ludicul într-un ambient al uimirii pe care felita simte nevoia să-l ocrotească pe măsură ce l-a în stăpânire afectivă. Nu altul e imboldul băietelului din **Cetatea de lemn**, decât acela de a vesnici clipa cea repede, surprinsă ca apogeu al plenitudinii și al fără de griji: „dansând în horă / în ii, fetele-au uitat / de grijiile lor / băietelul încântat / strânge bujorii la piept”. Lumea vegetală este cea care-i inculcă copilului sentimentul perpetuei treceri și, implicit, nevoia de a proteja gingășia și fragilitatea întrupărilor frumosului, din păcate efemer precum cladoforul înflorit: „rafa! de vânt — / copilul își fereste / păpădiile” (op.cit.)

Puterea de sugerare a poemelor Soniei Cristina Coman este enormă, ca în secvența *haiku Sfântul Valentin*, ce doar în șapte tristihuri învăluie subtil o delicată iubire adolescentină, ce se vrea și o altă formă de revoltă împotriva curgerii impasibile a timpului, ca și zăbovire, în paralel, a imaculării și candorii de care această vârstă de tranziție se va despozbila inevitabil soroc al nuntii vinovate, doar pentru ca feeria copilăriei să fie retrăită, la rândul-i, și de fructul iubirii (v. *Gângurii de copii*). Numai că întoarcerea în eden rămâne o iluzie și tânăra poetă e conștientă de acest lucru: destinul nefast își cere vama sa de nefericire, nimic neputând fi complet aseptizat împotriva răului universal, a morții și a umbrelor pe care le așterne pe chipuri și pe lucruri, deși mereu și mereu, uitarea, simbolizată prin zăpada ce cade mai în toate poemele plachetei, girează o nouă și purificatoare izbândă a vieții: „Lângă cabană / pe covorul frunzelor / primii fulgi de nea — / copilul înșpăimântat / de coarnele cerbului // în leagănul gol / umbra mesteacănului / purtată de vânt // din cana de lut / aroma vinului fier / și pâinea caldă — / discul roșu al lunii / un bulgăre de pământ // ochelari negri — / zăpada stăpânește / întreg tinutul” (*Leagănul gol*). Alinarea părintilor neconsolați vine, atâtea cât mai poate veni, dinspre mama-natură în care, chiar dacă agresiunea unor vietăți împotriva altora se face simțită, semn că relele din lume persistă spre a sublinia temporară și precară stare de bine, mai poate fi gustată din când în când o picătură de calm paradisiac regenerativ: „în lunca verde / atingând mătisorii / soare și rouă // spărtură în nori — / luminând teii-nfloriți / luna iese iar” (*Valuri de ceată*). Viața continuă, chiar dacă omul se întoarce în vesnicul

repaos, după ce s-a împăcat cu condiția umană pe care și-a asumat-o sau care i-a fost dată fără a i se fi cerut părerea și învoirea de către o divinitate ce, desi atotputernică, tolerează și chiar atâtea imperfecțiunea spre a-și face simțită, paradoxal, prezenta în univers.

Sonia Cristina Coman, al doilea *génie en herbe* al spațiului tomitan, după Cătălin Băjenaru, stie să captiveze, prin harul ei de excepție, pe oamenii mari, depănându-le, într-un mod original, tocmai propria lor poveste. Și, într-o lume grăbită să-și simuleze trăirea, nu-i deloc puțin lucru, s-o recunoaștem franc, chiar cu sentimentul de culpă inerent.

natură moartă cu statuie

Prozatorul Ioan Neșu adaugă la bibliografia sa încă un roman: **Natură moartă cu statuie** (Ed. C.N.I. „Coresi” S.A., București, 2000) în care ia pulsul diaristic al nemiloasei noastre tranziții ce pare, ca și dictatura comunistă a lui Ceaușescu, să nu se mai isprăvească. Epica, atâtea cât există, se coagulează în jurul unei teme prin excelență balzacienne, cea a banului și a setei de putere, pe care o generează și o întreține neostoită dezumanizarea și înșingurarea celor pe care i-a prins în vârețele ei. Protagonistul cărții, Dinu Andreescu, zis „Miliardarul”, e unul din profitorii fără scrupule ai stării de bablonie înstăpânite peste economia românească postdecembristă, adevărată căpușă ce s-a îmbuibat din sângele Revoluției, până ce a căpătat gabarit de elefant, continuând să facă, și mai ales să aplice, legea junglei într-o lume tot mai lipsită de repere și căreia forte diabolice au tot interesul să-i permanentizeze colapsul. Asemenea indivizi fac politica țării nu ieșind pe arena electorală, ca demagogii ordinari autoetichetându-se „oameni de bine”, înfiintând partide ori migrând de la un partid la altul, după cum bate vântul cu aromă de ciolan, ci rămânând în umbră și manevrându-i pe cei dintâi, de la ministru la ultimul senator, spre a-și face jocurile de inși tentați să se creeze nemuritori. Politicienii de mucava sunt vietăți fără coloană vertebrală, moralmente vorbind: pentru un pahar de votcă în plus sau pentru un plic cu bani vând orice informație, știut fiind că în afaceri câștigă cel ce a intrat mai repede în posesia unui pont. Când mușcatul din momeală nu mai dă rezultate, Miliardarul recurge la santaj, căci între timp a avut grijă să înregistreze pe benzi video și audio păcatele lumesti ale celor din fruntea națiunii și acum îi are la degetul mic, ca pe niște slugoi ordinari ce-și prostituează funcțiile până la a deveni marionete. Cu ajutorul lor, Dinu Andreescu adună la un loc mai multe păduri izolate și-și constituie un fond de vânătoare de câteva sute de hectare, spațiu în care aleșii neamului se vor refugia să-și relaxeze trupurile încinse de atâtea gândit la fericirea obștească. Un singur lucru nu ia în calcul Miliardarul, și anume acela că propria-i megalomanie s-ar putea într-o zi răzvrăti împotriva-i. Cei umiliți de el, disprețuiți în numele averii sale considerabile, santajați fără menajamente, nu vor întârzia să riposteze, așa cum orice haită se coalizează mai devreme sau mai târziu împotriva liderului ei consacrat. Acest parvenit modern încarnează dictatura absolută, atât în familia sa, cât și în restul câmpului interrelațional. De un orgoliu exacerbat, el nu admite niciodată și replica altuia. Membrii familiei, ca și subalternii săi, sunt simple piese de inventar. Rând pe rând, însă, va fi trădat și părăsit de toți și de toate: soție, copii, amante (una dintre ele va fugi chiar cu unul dintre cei doi fii ai lui), soferi personali, prieteni, gorile, detectivi particulari, colaboratori etc. Ca orice dictator, Dinu Andreescu ajunge o simplă carcasă umană, vidată complet de orice sentiment de compasiune față de cei din jur. Practic, el nu mai e viu, ci doar mimează viața, întreținând niște aparente. Cumpără tablouri din simplu snobism; merge la teatru doar ca să-l vadă lumea (ca în Caragiale); citește, narcisist, doar ziarele în care se scrie despre el, iar atunci când sponsorizează pe cineva o face doar spre a-l umili și spre a-și întreține imaginea publică de nabab care s-a ridicat doar gratie inteligenței sale în vârful piramidei sociale.

Dialogul are o mare pondere în acest roman, dar, „marea trâncâneală”, cum ar spune Mircea Iorgulescu, are o funcție radiografică, de care nu se poate face deloc abstractie, căci ea captează și apoi redistribuie amplificat întregul discurs actual al omului nemulțumit de pe stradă, al unui Mitică atins până la os de cutitul social al tranziției și care nu poate rămâne indiferent față de proliferarea ordonanțelor de urgență, de persistența unor mentalități specifice perioadei comuniste (cum ar fi aceea că de pe un santier sau din agricultură trebuie să furi fără nici o remușcare tot ce se poate fura) de inechitatea salariilor care a polarizat tranșant societatea românească actuală, de afacerile oneroase care se fac, de aservirea țării față de o străinătate care ne vrea cât mai repede ajunși la sapă de lemn s.a.m.d. Nu prea există sector de activitate cu care romancierul, prin protagonistul său omnipotent să nu fi venit în contact: lumea mondenă, cea a gangsterilor, a presei, construcțiile, agricultura, învățământul, sănătatea, justiția etc. etc. Autorului nu-i trebuie multe pagini ca să pună un diagnostic exact oricăruia din compartimentele răului ce macină societatea românească actuală. Un acut simț al

observatiei contribuie la realizarea, doar într-un singur paragraf, a unor scene de masă, precum cea în care tărâni, rude ale Prostilor lui Reboreanu, intră să mănânce într-un restaurant de la oraș, ținându-și bagajele sărăcicioase, de frică de să nu le fie furate, între picioare. Autentice sunt și rarele plonjeuri ale personajului catalizator în copilărie sau în adolescență, ca și în primii ani de stagiatură ca inginer, adică în timpul în care era și el un muritor de rând.

Dorinta de a face o cât mai minutioasă radiografie a tranziției, ca și probabil graba cu care a fost scos de la dospit romanul în discuție, ar putea explica unele adieri teziste, ca și schematismul unor personaje ce evoluează previzibil ori facil-telenuvelistic; aventura extraconjugală a Corneliu, întorcerea ei la țară ș.a. Însă, în ciuda acestor minusuri, Ioan Neșu rămâne un prozator robust și în plină forță de creație, deci încă capabil de surprize frumoase pe tărâm literar.

contrabandă cu iluzii

În volumul *Contrabandă cu iluzii* (Ed. Ari Press, Călărași, 1999), Iulian Talianu face o selecție riguroasă din volumele precedente ale căror titluri sunt păstrate aici ca nume de cicluri: *Sufletul meu într-o noapte*, *Cartuse oarbe* și *Epistole de la Poarta Albă*, cărora li se adaugă un ciclu inedit: *Singurătatea anotimpurilor*.

Iulian Talianu iscă, arghezian, primejdia, pentru ca, trecut prin ea, să se poată bucura cu adevărat de vremelnice și fragilul echilibru care postmerge aventurii psihice, aidoma trezirii după un coșmar. În acest fel, el își potentează neîncetat partea pozitivă a propriilor ființe: speranță, optimism, bucurie a cântecului, altruism, iubire, robustete morală, luminozitate maximă a aurei energetice, dreptul la vis, emoții estetice prilejuite de operele de artă care-i cad sub ochi sau de peisaje naturale feerice (explozia lanului de maci, livada proaspăt înflorită, mânzul slobozit pe câmp, fertilitatea întunerului ploii etc.). Poetul trăiește prea intens clipa prezentă, fie că aceasta se încarcă de nostalgia copilăriei și adolescenței paradisiace și din nefericire ireversibile, fie că această secundă își proiectează-n viitor memoria ce tocmai se năște cu furia de a nu face nici un rabat irosirii și uitării altfel necesare și inerente. Însă cu toată această foame de a fi, poetul nu devoră brusc actul cunoașterii, ci îl preludiază într-o (și cu o) inepuizabilă voluptate a relativizării pururi îmbogățitoare de eu liric: „doar lucrurile și orașele / pe care nu le vedem sunt mărete / abia de aici visul nostru începe / licărirea eternă a primejdiei / tresaltă sângele în taina în care locuiesc / tristetea îmi lasă o noapte nebănuită / întoarse din pribegie mi se par acum stelele / slăbiciunea își uită semnul pe buze înspăimântate / dragostea pe mâni și singurătatea în gesturi / în depărtarea noptea nelineșită / face semne ca un soldat ce se apropie” (*Întoarse din pribegie*).

Nu adevărul contează în poezie, ci iluzia lui, nu obiectul în sine, ci imaginea sa oglinidă, nu prezenta absolută și particularizatoare, ci absenta proteică, deci plurală și pretutinderieră, așa cum e și viața față de moarte. Perfectivului, punctualului, finitului, încremenitului, claustrării li se preferă de fiecare dată durativul, infinitudinea solutionară, mișcarea, libertatea etc. Vântului, chiar aflat în bătaia pustii la ceas permis de lege și de datini, i se dă șansa milei căci, vorba pastelistului de la Mircești, „vănătorul e poet” și acesta nu curmă nicodată spectacolul cinegetic ci îl prelungește *sine die*. Altele, din aceleași motive setoase de înfinire, unele scene din enormul spectaculum mundi sunt plasate sub semnul reiterativității pe care lectura o presupune sine qua non: „paznicul bostănăriei mi-a zis ceva despre voi, cititori, / și-a pus palmele mari pe genunchi și avea o privire pierdută / trăia iluzia că este iar îndrăgostit de umbra unei flori / beat de bucurie, visa că el mângâie o mână nevăzută și o sărută” (*Paznicul bostănăriei*). Nu mai puțin interesantă e proiectarea în spațiul optativului trecut ca modalitate de abolire a romantizității hilar-indigeste într-o zonă a liricii actuale: „Visam o dragoste mare, aveam și elan / să-mbăt cu apă rece o ființă suavă și tristă / aș fi putut să mă laud cu capriciile de băietan / care pipăie realitatea exclamând: așa ceva nu există” (*Oraș de provincie*).

Despre poezie, poetul se exprimă, la început, prin metafore voalate, una dintre acestea fiind femeia cochetă, promițătoare, prin simpla-i trecere, de plăceri nebănuite. Ei i se adaugă femeia de la circ, glisând felin pe drumul ireal, analog cu puntea de peste Styx, a unei sârme și ținând cu sufletul la gură pe toți cei adunați sub cupolă; sau, în alt poem, „tânăra cu picioare lungi cât o zi de post” din gara târgului de provincie. Mai târziu, pe măsură ce poetul înaintază în propria-i operă, poate și sub influența optzecismului, textul se revărsă peste realitate, o subjugă și o obligă la obediență, cam în felul în care procedează Spânul față de Harap Alb: „poemele sunt ca furtuna (pentru o clipă) / pot să provoc un cutremur c-o scrisoare / privește! e noapte și primejdia se înfiripă / adânc mă scurmă săgețile unor semne de întrebare” (*Fluturând ca un steag*). Separarea realului de fictionalul vehiculat

• Gabriela Gheorghe — Medeea

de cuvinte e greu de conceput atâta vreme cât cel din urmă, chiar dacă efemer prin forța lucrurilor, îi asigură spiritului plăceri fertil-reconfortante: „un fosnet se strecoară / prin cuvinte acum nelineștea / se deghizează în muguri / așteptăm o zi când femeile / sunt mai frumoase / decât nopțile cu artificii // pentru voi / acest poem se va termina / ca o ploaie de vară” (*Contrabandă cu iluzii*). Actul creator e sinonim cu extincția cristică, numai că, în puternica-i dualitate de care e constient, poetul își rezervă și rolul de prim spectator al acestui ritual cu final epifanic: „te apleci pe coala de hârtie / ca și când ai asculta / cântecul de lebedă al bucuriei / unde tu vrei să fii primul martor” (*Martor*). Răsfrântă asupra-și, poezia lui Iulian Talianu e deopotrivă iluzie și promisiune păgână a unei mântuirii prin dragoste carnală (v. *Măine, Dragoste* etc.).

În ciclul inedit al cărții, tema predilectă e a curgerii timpului, ceea ce acutizează și mai mult memoria „vârstei cu genunchi juliți”, a dorintelor de dragoste, a bucuriei luminii tășnind cu fiecare dimineată, a resemnărilor autumnale și a cadrelor casnice de echilibru fastuos-matrimonial (v. *Olăcimă de bucurie*).

Iulian Talianu e printre puținii poezi, care, desi trecuti prin aventura optzecistă, îi redau poeziei demnitatea stenică și timpul aristocratic pe care această pritescă a literaturii le merită cu prisosință.

ION ROSIORU

jertfă și steag

Cu o forță de excepție a evocării și autentificării, Dumitru Ungureanu s-a remarcat în proza scurtă românească (un prim volum și multe texte răspândite în revistele de cultură și în antologii), drept un maestru al genului. A mai publicat un roman (întru terorizarea cititorului, după cum mărturisea — tendința nu tocmai străină scriitorilor români ai deceniului ce tocmai se încheie și care poate că se opune, nedeclarat, „farmecului și magiei” literaturii, asta într-o lume românească marcată de o problematică socială și o viziune existentială sumbre), iar acum îi apare la Editura „Marineasa” o nouă carte, ce poartă titlul **Jertfă și steag**. Amprenta stilistică este de această dată limpede (spre deosebire de romanul pomenit): recunoști îndată scrisul lui Dumitru Ungureanu, rezultat din calitățile ce l-au făcut cunoscut: plăcerea de a scrie, verva, o înaintare a naratiunii ce își incită lectorul, reușita realizare a unui topos imaginar (derivat din unul real — satul românesc) etc.

Să urmărim ficțiunea. Doi oameni dialoghează (sau mai degrabă Daniel, un viitor istoric, își expune teoriile corutiene unui martor, care este naratorul). În această parte arid-eseistică, importantă este însușirea în naratiune a câtorva coincidențe: furtuna ce întotdeauna se iscă înaintea unei sărbători a satului (sărbătoarea Steagului, ce este, după Daniel, o rămășiță de tradiție geto-dacă, întru alungarea ploii, steagul simbolizând săgeata azvârlită spre nori); trăznitul ce îl lovește pe Marin (jertfă cerută de Zalmoxis, după cum crede Daniel); și ultima coincidentă: e drept, Marin nu a fost trăznit (poveste inventată de Mircea, intrat ceva mai târziu în „dialog” — un dialog care nu este maieutic, deși Daniel proslăvește maieutica drept geto-dacă), dar a fost totuși cineva lovit de fulger, o femeie iese la câmp. Prin aceste coincidențe se instituie fundamentul de credibilitate necesar cărții, restul „teoriilor” fiind excentrare. Deși totul prezentat foarte viu, e greu să treci cu vederea acest tip de dramatizare a subiectului, arid și artificial. Amprenta stilistică, derivată din talentul de a scrie al lui Dumitru Ungureanu, există, nu însă și o conștiință a arhitecturii fictionale, cea care creează semnificațiile profunde ale unei cărți. Astfel că prezentarea fondului pe care se va petrece acțiunea ocupă, în maniera unui eseu, mai mult de două treimi în economia

cărții. Or, universul fictional se încheagă dintr-o „dramatizare” în care fiecare element este „util”; acceptabil, dincolo de funcționalitatea arhitecturii fictionale, fiind doar excesul imaginativ, care îmbogățește cu noi nivele de lectură textul scris (pe care de multe ori îl trădează), iar nu excesul teoretic (sau pseudo-teoretic, al ficțiunilor teoretice). Dând de o parte „dialogul”, „teoriile” și „semnificațiile” vizibil impuse, Dumitru Ungureanu ne prezintă în **Jertfă și steag** lumea despiritualizată a satului românesc în timpul comunismului (1983 este data apariției albumului „The Final Cut”, pomenit ca reper cronologic). O lume de oameni chefilii, văduviți de proprietatea privată, deci rămași fără rost, care au uitat tradițiile, ritualurile și semnificațiile lor religioase, un ins ca Daniel căutând să le revalorifice simbolic. Mai mult decât atât, Daniel simte nevoia de a trăi într-un mediu spiritualizat. Și, cum orice întemeiere (sau reîntemeiere) se produce prin violență și jertfă, se pare că Daniel ar fi împins pe Tite să-l ucidă pe Marin — și faptul se petrece chiar sub steag, trebuind să devină simbolic. Jalnica lume a satului nu este însă receptivă la chemare, fondul ei religios primar, dacic (după Daniel) dovedindu-se cu desăvârșire defunct, îngropat și dezintegrat. Contemporaneitatea este cu totul alta, încât jertfa simbolică devine crimă gratuită (și în planul existenței cotidiene, cu interpretări ce rezultă din mentalitatea-i specifică, o crimă din gelozie). Revirimentul religios și spiritual traditional (despre care totuși că este utopic), este ratat. Daniel nu a avut nici fanatismul, nici talentul de a convinge și a-și atrage asociați pentru o societate secretă, nici geniul înscenării unor repetate acte simbolice (posibilă dramatizare ce i se putea da cărții) — prin care să ducă la ultimele consecințe încredințările cu care trăiește și pentru a mișca ceva în sufletul oamenilor. Furtuna rămâne una în pahar, iar el — culpabil și fără măreție. De altfel, nimic din idealul dacic nu-i e propriu: vitejia, vrednicia, înfrânarea poftelor, dorinta de a fi el mesagerul oamenilor către zei (de a fi cel jertfit). E nitel arivist, cam fără scrupule, iar profesiunea de credință pe care și-o prezintă, de nu ar fi să o punem în seama autorului fictiv (ca mărturisire indirectă a autorului în carne și oase, despre scris), ar strica de tot nu doar imaginea personajului, ci chiar rostul cărții. Problema e că mai multe nuclee de semnificație sunt abordate în **Jertfă și steag**, fără ca vreunul din ele să capete amploare și să se desăvârșească, ori să se împletească între ele și să capete congruență simbolică. Astfel că mesajul cărții rămâne acela că trăim într-o lume fără căpătâi — fapt pe care îl cunoașteam deja. Ficțiunea nu a încheiat o viziune, nu a pătruns în zonele obscure, spre a le lumina — desi s-a aflat mereu foarte aproape de toate acestea. Încât **Jertfă și steag** e totuși o realizare remarcabilă. E o carte vie, incitantă, captivantă, care suscită lectorului o sumedenie de gânduri. Privite în ansamblu, cele trei cărți ale lui Dumitru Ungureanu pe care le cunosc, ne înfățișează un autor cu mari calități pentru scris, dar cu o conștiință artistică în formare. Criticile aduse sunt doar din convingerea că în Dumitru Ungureanu se află sămburele unui important scriitor. Posedă toate calitățile și cultura necesară pentru a face pasul dincolo de oglinidă, unde nu se mai află imaginea (ceea ce este oglinidă) a lumii, ci adâncimea ei magică și simbolică — lumea în care a intrat Alice. Dovadă, printre multe altele, este și prima anexă din **Jertfă și steag**, numită *Purtătorul de mesaj*, o proză scurtă (foarte scurtă) ce iese de sub ingerintele tutelei teoretico-istorice și de reflectare a existenței anoste, spre a se avânta și a-și duce cititorul spre alte sfere, unde nimic nu este „spus” ci povestit, încât sugestia cotropeste spațiul fictional, îl crează, îl umple de sens și de semnificații inepuizabile, în care arta capătă demnitatea unui zbor între esențe.

DAN PERSA

• Gabriela Gheorghe — Floare

un volum de referință

O carte de lingvistică a cărei primă editie (1998) se epuizează în câteva luni și care este reeditată la mai puțin de doi ani, este un lucru rar. Aceasta este lucrarea **Stratégies de la traduction**, care, la cea de-a doua editie, suscită același interes pentru publicul avizat, depășind așteptările celor mai optimiști editori.

Consecvență ideii că orice analiză trebuie fundamentată pe o solidă armătură teoretică, autoarea, prof.univ.dr. Teodora Cristea, pune la îndemâna celor implicați în procesul de predare-învățare a limbii franceze un instrument util și eficient, menit, pe de o parte, să-i ajute să depășească obstacolele pe care le creează trecerea de la o limbă la alta și, pe de altă parte, să determine constientizarea influenței reziduale a limbii-bază.

Metoda de analiză adoptată de către autoare este compararea textelor bilingve, în vederea studierii modului în care informația furnizată de textul-sursă este transferată în textul-tintă. Nu se vizează, deci, analiza calității traducerii obținute, ci strategiile dezvoltate de traducători experimentați și consacrați, în vederea realizării complexului act al traducerii.

Lucrarea este structurată în trei secțiuni: I. *Les unités de traduction*; II. *Stratégies et tactiques de la traduction*; III. *Propositions pour la mise en oeuvre d'une approche onomasiologique dans l'acte traductif*.

În prima secțiune sunt prezentate: statutul unității de traducere (UT), criteriile de identificare și caracterizare ale acesteia, precum și raporturile cantitative dintre UT-sursă și UT-tintă. Se trece apoi la analiza și descrierea diverselor niveluri funcționale ale unităților semnificative: nivelul morfo-semantic, nivelul lexical, nivelul frastic și nivelul transfrastic (textual).

A II-a secțiune analizează regulile strategice și tactice la care face apel traducătorul în demersul său, precum și formele sub care se materializează aceste reguli: procedeele de traducere. Sunt prezentate și analizate aceste procedee și nivelurile la care funcționează ele. Prezentarea lor respectă clasificarea tradițională, autoarea precizând specificitatea fiecărui procedeu în parte și remarcând în mod expres că delimitarea operată între diferitele tipuri și sub-tipuri este de natură didactică și oarecum artificială, de vreme ce, în realizările lor concrete, aceste procedee se combină cel mai adesea în tipuri complexe.

Sunt inventariate și descrise *procedeele directe* de traducere: *împrumutul direct*, *calcul*, *parafraza literală*, *parafrază directă cu permutare* și *parafrază cu reorganizarea schemei actantiale*, după care se acordă un spațiu larg *procedeele indirecte* de traducere: *transpoziția* sau reorganizarea gramaticală, *modulatia* și schimbarea de perspectivă în actul traductiv, *echivalența* și punerea în relație a situațiilor enunțative, *adaptarea* și punerea în echivalență a structurilor socio-culturale.

Se remarcă acurătatea prezentării diverselor mecanisme declansate de utilizarea procedeele de traducere, precum și descrierea metodică, exactă și detaliată a acestora (problematică, definiții, criterii de clasificare, tipuri și sub-tipuri, niveluri de funcționare), totul susținut de exemple în cele două limbi.

A III-a secțiune prezintă solidaritatea abordării complementare în actul traductiv a celor două demersuri obligatorii: semasiologic și onomasiologic, precum și importanta abordării lor ca etape succesive și inseparabile. În continuare, secțiunea este consacrată studiului unei zone conceptuale: LENE-PARESE, DELĂSARE-INDOLENCE) și a încarnărilor lor lingvistice în cele două limbi comparate. Această descriere evidenziază avantajele metodei onomasiologice în domeniul studiului lexicalizării și importanta elaborării unor strategii de punere în echivalență a lexemelor limbilor comparate pornind de la constituirea unor ansambluri conceptuale.

De menționat că fiecare capitol și subcapitol este însoțit — cum ne-a obisnuit, de altfel, autoarea prin alte lucrări ale domniei sale — de concluzii, referințe bibliografice ample și de o micro-secțiune consacrată aplicațiilor practice și exercitiilor (*Sujets de devoirs*), ceea ce accentuează rolul practic-aplicativ al lucrării.

Cartea are astfel o dublă vocație: teoretică și practică. Ea se constituie, pe de o parte, într-un model de cercetare demn de urmat și, pe de altă parte, într-un instrument de lucru necesar nu numai celor ce studiază problematica traductologiei, dar și celor care organizează și conduc cursuri practice de traduceri, precum și celor ce vor să se specializeze în activitatea de traducător.

MIOARA CODLEANU

SIMONA GRAZIA DIMA

floarea e totuna cu tigru

Floarea e totuna cu tigru,
mâna mea se apleacă
și îi găsește în aceeași tulpină,
dinspre partea trandafirie
mă învăluie parfumul,
dincolo cunosc forta.
În salturile terifiante,
de la floare la tigrul,
de la tigrul la floare,
învâț o mereu tânără,
elastică precizie.

casa cu absent

Absentul primește cele mai multe scrisori
în această casă cu tate, contopiști
și tăurasi deghizați în docenti,
care studiază intrușii cu ochi de vifor,
plânduind împreună un picnic urmat
de focuri de tabără. Ușa absentului
pare tăiată-n smarald
și luminează cu pale mari de flăcări.
Printre spinările gărbove ale comunarilor
de tip nou,
demascatori ai oricărei revoluții,
teritoriul mereu în mișcare-al absentului
pare unicul teren sigur de joc —
i-ai zărit ieri marginile strunjite
a farfurie zburătoare, cutele moi de auroră
boreală,
masinutele îndrăcite, conduse cu dibăcie
de mici experti păduroși?
Cel ce nu se arată pe-aici e cel mai activ,
fără el mă tem că s-ar năruia clădirea.

de pe un furnicar de sori

E neapărat nevoie, spun fiintele mici, iubitele,
pe brate cu leșuri înviind încet,
e neapărat nevoie de-o ființă
care să se rostească-n vârtejul durerii,
în suavă zvârcolire, fără a-și cunoaște
mireasma de magnolie, apucată pe căile aerului.

De-un veac în suferință, ea totuși
nu se poate plictisi și dăruie cu gest de patriarh
un suflu străvechi, un bulb.
Rănită-ntruna, tot nu admite durerosul,
se bucură chiar și cu deznădejdea-n sine,
baliză orbitoare peste oceanul paralizat, de
sânge,

spun fiintele mici și umplu puhoi zarea-n apus
de făpturi abia născute (nimic mai ușor)
și seara, de la sine, se face dimineată,
iar de pe-un furnicar de sori
se dezlipește masca.

întreprind

Iubirea a sosit odată cu experimentul morții,
când ochii s-au deschis aspru,
făcând abstracție de frumusețe,
și s-au topit depărtările în intimă răcoare,
sub clopote unde-i o liniste de parcă
n-ar umbla nimeni, deși fosgăie lumi;
pe sticlă cad pesti grei și reci dintr-un
metal necunoscut, cu sunet de tambur ermetic,
și-o clipă
ne oprim (chiar înainte să primim o nouă
demnitate),
înțelegând că mai plătim fiindcă-am hilit cândva
tăcerea — și dacă de acum încolo vom fi în
stare
s-o disprețuim, cu lanurile ei de verde strălucire,
blesteme ne vor paște și cerul ne va pârjoli!

lectura

Tii cartea alergată-n răspăr
de vânturi, popoare, gheparzi
pătrunși în voie prin ziduri eterate.
De teama linistii nu te topi,
prietenii tăi, dragonii,
sunt zi și noapte cu ochii afectuoși pe tine,
gata să te ridice la prima cădere.
Nu ești singur, nu ești pe cont propriu.
Si-n tipătul fertil al solzilor paznici
isprăvești ultima literă, ea se deschide,
ești liber să te înalți, să fii Geamănul,
cele două ființe într-una:
cu totul al lumii,
cu totul de aer.

ANA ARDELEANU

ochi verde

ochi verde
iesi din ghioc
straniu imperfect
și echivoc

e timp e netimp
de luat imaginile cu sila
invocând neutralitatea
ca pe un ultim leac

eu umblu pe coridoare opace
și fac din lacrimi rime

curge poemul în faguri
timpul dă decrete
și legi pentru sine

mă afund în clestarul iluziilor
un înger m-asează pe taler
reversul e starea de bine

promit pământului umbra mea
în care cântă mierle
în suflet îngerul iubirii
culege perle

uite troica

uite troica uite troica
în poiana unei stele
doldora de frumusețe
din hățisul vietii mele

uite troica nu e troica
ba e troica în lumină
cade-n vraja înserării
și în grațiile vietii
dup-o zi de tot senină

cu un deal mai la vale

cu un deal mai la vale
coboară soarele
să semene lună

tu responsabil al norocului
vei tine piept uitării
vei tine aripile împotriva
domnișoarele au în orbite
cleiul luminii
câpătaiul nopții se umple
cu dorință târzie
numai cadetii mai cântă
destinul ce l-am fi putut avea

ard cuvintele

ard cuvintele
și viața bunăoară
vara lor vine
ca o fecioară

sunt tot mai norocoși
ochii ce-o privesc
sunt tot mai virtuosi
culegătorii de perle

fiecare clipă
odihnește-un poem
cum uitarea
erorile tinereții

cândva o să scriu
despre felul cum vântul
mă numără pe după pomi
și despre memoria ciudată
a anticarului

om trecător

om trecător
ce-ai duce în suflet
face cu ochiul
frumuseții fecunde
când albite tăceri
ne inundă

clipa asta lăcită
strigătorii-n iubire
decid

e bine sau nu
să pierzi
cu-apărătorii iluziei

doar cei de-un neam
pot deslusi
răspunsul ideal

GELU VLAȘIN

acromegalie

am
două oglinzi care
strigă din
baie
chipul tău gri
n-o să stii cum
te
macină viermii
sărutului
n-o să vezi mocheta
albastră
incendiind
bucătăria
cu
fumuri transpirate
printre
tablourile andreei
când
trăiam edith piaf
eu
n-o să mai fac
poze voalate cu
vietile tale
triste și tu
n-o să
mai fii
albă ca zăpada pentru
piticii mei

fabulatorium

cu
nisip verde
număr apeluri la
care nu mai pot
să răspund
n-am corzi vocale
și nici
cezanne sau
van gogh
despre care-ți pictez
inutil
ca și când tu n-ai fi
existat
stuart mill
sînt ok
ca să stau în cochilii din
inima mea
și să spun tuturor
versul tău
transformat
când inelul
e streang și
pluteste
în aerul
gol

hipocondrie

prin
stînga
ocolesc semafoare
fictive și

mestec o
gumă
airwaves tu
îmi lași pe
robot
mesaje
îmi reciti din
cărți de
bucate
cum se
face budinca și

ciorba de
lințe
depășesc un
tramvai și
lovesc un
pieton cu
privirea mea timpă
deschid
usa
mănînc alune mușcăite
beau ceai cu

pesmet
și
arunc buchetul de
mireasă pe
care tu
n-o să-l mai vezi
niciodată
în roz

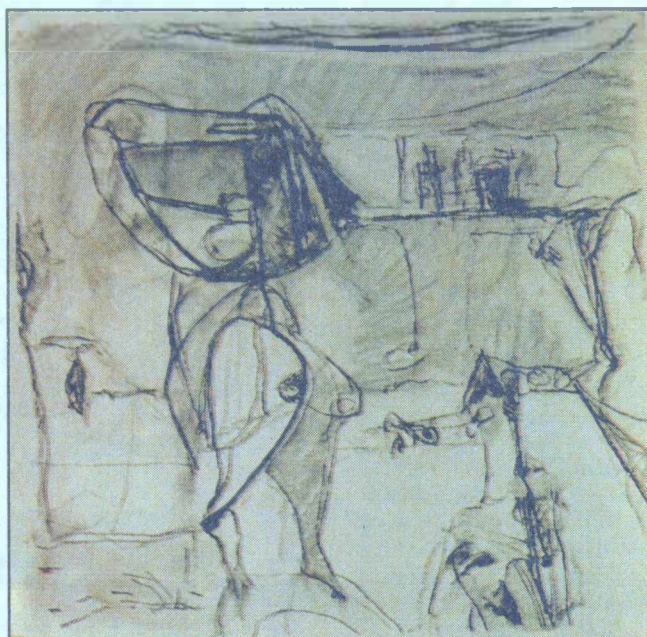
parkinson

tu
vorbesti despre
sălcii și
filosofie
și
pescăruși pe
catarg
răstignindu-și
aripile
frînte
tu
privești cu
un ochi care
rîde stupid și în
mîna-ți crește
o
sămîntă de
cactus ce-mi
străpunge
vene și
stomacul
vagon de

dormit cînd
privești
pe fereastră dementă
ziua ce n-o să
mai fie

space phobia

sînt
spații albe lîngă
fereastră cînd
somnul tău
vorbește
despre
visul meu
minciuna cu
pînze pictate în mov sau
mașina de
spălat păcatele
altora
sînt spații pentru care
alaltăieri
te-as fi iubit
mi-as fi aruncat
neputința în
groapa comună unde
tu
ești
regină
sînt
spații albe lîngă
fereastră și
eu încă te mai
aștept

• Gabriela Gheorghe — Orasul

CONSTANTIN NOVAC

Cipru — via
Berenice

un presupus obiect. Joncțiunea asta neasteptată a unui soc fizic cu un potențial sufletesc exploziv, aparent ținut sub control, trebuia să se petreacă neapărat în Cipru, pe o sosea îngustă, întunecată, ce netezea margini de livezi cu cițrice pârquite. Ca și cum n-ar fi existat gropi și la mine acasă, în care să mă prăbuesc cu aceeași inefabilă gratie de bolovan în cădere liberă. Suferința fizică, repet, e pe cale să se stingă, în fond și-a cam făcut datoria. Cealaltă, departe de a se potoli, se cronicizează. Firește, nu-i o scuză pentru conduita mea cipriotă, necooperantă, mahmură și dezabuzată. Dar nici vina mea nu-i că, în filele calendarului intim al subsemnatului, e fatalmente marcată cu un zbhghi tocmai ziua de marti, 2 mai 2000, a treia zi de Paști, ca un moment de constientizare a unei alte vârste, promițând din belsug idiosincrazii, resemnări și derute.

care năzuim și noi, deocamdată fără prea multe șanse. Dovada concludentă a acestei inspirate conversii stă Ciprul însuși, de unde britanicii, ca stăpâni, au plecat în anii '60 ca să se întoarcă curând turiști, scăpați de povara administrației imperiale, dar cu aceleași vechi și neschimbate privilegii: prioritatea limbii engleze, edificiile victoriene ca la mama acasă, circulația rutieră pe stânga, paritatea celor două lire. În plus, poate acel halou misterios și melancolic în care se regăsesc, mari sau mici, mai toate insulele pământului.

Domnul Dürrel face parte din acea pleiadă de scriitori patetici și neliniștiți care ne învătă să trăim în chip planetar. Am încercat să-i iau cartea drept ghid, câtă vreme, la noi, literatura documentară despre Cipru lipsește aproape cu desăvârșire. Și, dacă n-am recunoscut prea multe din cele citite, e pentru că timpul le schimbă pe toate, dimpreună cu noi, trecătorii. În fond, fiecare

motăială spre nord-vestul insulei. Vicesitudinile zborului de noapte: genunchi la gură, glezne umflate, freacă indistinctă al unei făpturi temătoare călătorind fraudulos în tine, nu-i nimic, în caz că vom cădea în mare, avem veste de înot cu bec și fluier, să mănânci la unu noaptea, ce chestie, una dintre stewardese are picioare frumoase, vreo trei pipite indigene, marfă uzată, fac promenadă pe culoar, pesemne că să nu-și piardă tonusul profesional, puzderie de lumini tâsnind către noi, pocnituri în sinusuri și lunecare lentă, huruită, pe pista aerodromului. Cipru. Politaiul care ne cercetează pasapoartele are ceva reconfortant în modul în care se împarte generos și simultan oaspetilor și colegilor de serviciu care, la rândul lor, se împart și ei altora cu cea exuberantă meridională în miezul căreia aveam să viețuiesc o săptămână. Apoi grecul asteptându-ne cuminte, la ieșirea din aeroport, cu cartonul pe piept pentru recunoaștere, mi se pare mie sau chiar a atipit de câteva ori la volan, pe autostrada superbă, tăiată în rocă oristrecurată pe sub carnea ei; de undeva, din stânga, prin geamul pe jumătate deschis al soferului, fulgerat ritmic de reflexele luminilor, răbufnește răcoarea nocturnă a mării nevăzute, muzică grecească, vagi contururi de clădiri, înecate în umbra dublă a nopții și a copacilor... Cipru. Și încă un drum lăaturalnic pe care-l apucăm, horducându-ne, ce să-i faci, au și ei gropile lor mai mult sau mai puțin adânci, tufisuri spectrale în bătaia lunii, am vega impresie că înaintăm într-un spațiu inospitalier, dacă nu de-a dreptul ostil, fără mare, fără orizont, fără Afrodita și stop. Cu bagajele-n mâini amortite, străbatem aleea slab luminată, către o ușă pe care ne-o deschidem singuri. Grecul a plecat în trombă cu Mercedesul lui anacronic, lepădându-ne cu un salut mormăit în bătaia hotelului, receptionerul doarme... Adăpostesc o febră ciudată, de nervi încordați la limită, de carne fumegândă, și mă strecor în asternut pradă unui imens regret căruia singur nu-i pot deslăși sensul. „Mi se pare — mă ajută Mugurel — că am nimerit într-o fundătură. Nu se vede nimic în jur, nici măcar o lumină”. Transport într-un somn chinuit, către zorii zilei, această tristă constatare, întrebându-mă ce mai caut aici, și dau să cobor în căutarea viitorilor mei parteneri de povești și legende. De pe palierul inferior, prin fereastra largă și limpede, fără să mă prevină, îmi explodează în pupile și în asteptările-mi lehuze, senin și frate cu cerul, emailul dur al mării.

*

Natura Beach Hotel e un edificiu larg, generos, întins la poalele Mediteranei, în scobitura liniștită a unui golf mirific ale căruia brate, adânc înaintate în mare, se pierd în pulberea argintie a evaporatiei matinale. Golful Chrisochou. În stânga, extremitatea nord-vestică a insulei zvâcneste spre miazănoapte până-n capul Arnaoutis închipuind colțul curbat al unui acoperis de pagodă. Pe acest asternut stâncos, fără urme de viață, dar nicidecum inert, desertic, vreme de sase amurguri, soarele avea să-și aplece tâmpla obosită, pentru noi, apoi pentru cine stie cine, în fantastice irizări violete. Aici vom sta, în lumina crepusculară a unui sfârșit de zi, ascultând vrăjiti sunetele aspre, icnite, frânturi de rocă rostogolindu-se în văile fără fund ale durerii, smulse din fluierul lui Demostene Charalambous, rapsod cipriot și poet, în vreme ce miscarea de pendul a mării se insinua în noi ca pulsul unei singure inimi.

Dar până atunci, las în urmă terasa încăpătoare, clipind din ochiul de safir al bazinului de înot, e o peluză al cărei verde vegetal te descaltă fără să vrei și te mângâie cu boabe răcoroase de rouă, mai e un brâu de nisip arămiu cu pietre ovoidale, modelate de valuri, gata să explodeze în aripi de păsări mitice, iată-mă lângă marea cu torsul ei de fiară răsfățată... Acum m-as dori singur, dar nu sunt. De pe unicul scaun instalat regizoral în fata golfului-amfiteatru, cu palma streasină la ochi, mă privește Berenice... Sigur că numai fata asta putea salva aparentele unui asemenea spectacol facil cu un singur scaun opus nemărginirii înconjurătoare. N-are rost să spun de unde știu că o cheamă Berenice, din moment ce numai ea se putea numi astfel și numai dinspre ea mă puteau învălui aromele de Afrodita ale unei printese malteze. Hello! o aud ciripind, Hello! îi zic, dar mă grăbesc să-i restituim un salut care nu-mi fusese destinat mie, ci unui vlăgjan antipatic, cu mustăcioară de frizer, apărut ca din senin în spatele meu. Era și firesc. Anumite canoane rămân imuabile oriunde te-ai duce și, nu știu de ce, o clipă, am uitat de asta. Îmi lepăd papucii printre pietre, îmi suflec pantalonii bătrânește, adun în mine toate rezervele de care dispun și, ca un cocor singuratic ce sunt, îmi apăs talpa, într-un presupus ritual, pe spinarea primului val al Mediteranei.

Cu ani în urmă, de pe puntea unui cargou plecat spre nordul Europei, într-o noapte legănată care, mai întotdeauna, pe mare, se aseamănă cu celelalte, am zărit pâlparea lenesă a farului de la Capul Gata, îndepărtându-se în tribordul nostru. Nu știu atunci că, peste o vreme, ceea ce fusese un simplu reper în evoluția noastră nautică avea să-mi devină o țintă terestră. Cipru. Trupul masiv al insulei abia ghicit atunci în bezna marină, perceput ca o entitate indivizibilă, magnifică și misterioasă, avea să explodeze mai târziu în mii de fragmente policrome, de fizionomii și de evenimente mai mult sau mai puțin dorite. Cipru. Mă bate gândul că nu-i cel mai folositor exercițiu acela de a-ți demonta toate ispitele eului. Fiindcă, cel puțin în ce mă privește, tot ce-mi ajunge la capătul dorinței împlinite, o dată scormonit și acaparat de simțuri, își pierde farmecul, se golește de vis. Sunt victima unui paradox, n-as vrea să ajung în Groenlanda sau în Insula Pastelui, deși m-as rezechi chiar mâine către ele, cu toată amărăciunea că le-as rătăci astfel printre celelalte agoniseli ale mele plicticoase și inutile. Ciprul ar fi putut să rămână acolo, într-o memorie somnolentă de marinar super cargo, prelingându-se încet, cu haloul lui luminos, în bezna tainică din care se iese. Mi-a fost dat să-l calc însă și să-mi-l apropiu. Înaintea mea trecuseră pe-aici Alexandru cel Mare, Octavian Augustus, Ptolemeu, Cyrus, Harun al-Rasid, Richard Inimă de Leu, Ludovic cel Sfânt și, mai către noi, bietul Rimbaud, pripăsit pe insulă cu treburi dintre cele mai terre-à-terre. Pedrumeagurile prăfuite însoțind docile capriciile stâncoase ale coastei, vor fi pășit cu smerenia sanctității lor apostolul Pavel, Lazarus, prietenul lui Isus, Barnabas sau Hylarion. Războinicii au trecut, sfinții au rămas să îngrășe pământul cipriot cu carnea lor trecătoare sau să-și potrivească oasele în racle cu aburi de smirnă.

Mă consolez ironic cu atâți predecesori ilustri, sunt contemporan cu Lili, sau Betty, sau Petronela, care bat trotuarele Nikosiei sau Pafosului și, nefiind războinic, cu atât mai puțin candidat la sanctificare, las urme numai în inima mea și numai atât timp cât urmează ea să bată...

*

Sincer vorbind, nu mi-e prea clar ce caut eu în Cipru. Prietenul meu Gabriel Bădică, prozator care se refuză cu o înversunare pe măsura vocației sale incontestabile, implicat în tot felul de nobile afaceri culturale, inspiratorul aventurii mele, nu stie nici el prea multe: o acțiune concertată a Euro-tin-ului nostru cu Fundația de tineret a Camerei de Comerț din Arles, Franta, și derulată sub sloganul „Să construim Europa împreună”. Problema spinoasă e cum să contribuim eu la această măreță operă colectivă. Șase „echipaje” din tot atâtea țări mediteraneene — Franta, Italia, Malta, Grecia, Cipru și România (în varianta pont-euxină a Mediteranei, nu-i așa) se adună în Cipru, se zice, la Larnaka, pentru a depăna, într-o sezătoare *sui-generis*, povești și legende de la ei de-acasă. Din grupul de patru români invitați, eu sunt *scriitorul*. Ar mai fi un povestitor, și încă doi tineri cu atribuții nedeslășite cel puțin pentru subsemnatul. Parcă se și improvizează nu știu ce, în work-shops, un soi de ateliere de creație, se fac vizite, schimburi de idei, confruntări de opinii etc.etc. Dintre toate, chestia cu improvizația mă neliniștește puțin. Nu sunt un ins spontan; cea mai bună replică pe care mi-o cere o anumită împrejurare îmi răsare în minte după ce nu mai am cui să-i replic; gâfâi și când încheg o propoziție dezvoltată, uneori, când scriu, rezultatul căznitei mele elaborări aduce perfect a improvizație facilă, mai rar se întâmplă invers.

Dar zarurile sunt aruncate. Am de băgat Mediterana-n buzunar. Sunt condamnat vasăzică s-o banalizez.

Plecarea e stabilită luni, 1 mai, la miezul nopții, a doua zi de Paști.

*

Marti — zi nefastă — spre seară, aflat deja pe insulă, undeva, în nord-vestul ei, dau să mă feresc de o mașină în trecere și cad într-o groapă adâncă, îmi strivesc un umăr și-mi rup trei coaste. Singura groapă mai acătării din provincia Pafos m-a întâmpinat cu mărăcini aduți, cioburi de sticlă, pietre coltoase și cu capătul dur al unui tub de azbociment. Sigur că putea fi și mai rău. Pagubele trupestile-am resimțit pe dată, concretizate printr-o durere vie, cu acute intermitențe, le resimt și acum, se potolesc cu încetul. Dincolo de ele însă, un flux insidios de umori negre, declansat probabil de izbitură, de contactul brutal cu fundul gropii, a pornit să mă cucerească progresiv, trezind în mine resemnări atipite, dezamăgiri ignorate, hoarde de amărăciune obnubilă, pe un fond de revoltă fără

● Leda și lebăda. Mozaic de la „House of Alon”

*

Călător neobosit și scriitor prolific, Lawrence Dürrel își petrece câțiva ani buni într-o așezare rurală din vecinătatea Nikosiei. Cartea sa „Lămâii amari ai Ciprului” e confesiunea nedisimulată a unui supus britanic, martor la evenimentele dramatice ce au premers eliberării Ciprului de sub suzeranitatea Imperiului Britanic. Dincolo de nostalgiile lui Dürrel, pe care i le poți împărtăși sau nu, cartea desfășoară o splendidă panoramă asupra oamenilor și tărarurilor insulare. Întotdeauna m-au fascinat — ca să nu spun că i-am invidiat — scriitorii care, născuți și crescuți în țări cu *overseas* iau planeta pe contul lor, cu aceeași dezinvoltură cu care m-as misca eu pe strada copilăriei mele. O lipsă benignă de prejudecăți, de reticențe în fata unei linii de demarcație, o curiozitate neostoită de sclifoseli, dublată de disponibilități până la limita excentricului și un pasaport hărățit — care dintre noi nu si-ar dori așa ceva? Probabil că tocmai această mentalitate cosmopolită în spiritul căreia oriunde ai fi te simți acasă, prezentă la Defoe, Pio Baroja, Hemingway sau Fowles s-a convertit, cu concursul istoriei, într-o viziune comunitară către

cu călătoria lui, dar cu convingerea solidară că un drum croit în lume răspunde unui drum croit în tine.

*

Asadar, până înainte de plecare, n-am aflat prea multe despre rostul deplasării noastre în Cipru; în schimb, mi-am luat în serios condiția de *scriitor*, recitind basme, legende și balade populare autohtone, fisând *Dictionarul de simboluri* al lui Jean Chevalier și Alain Gheerbrant, trecând prin Noica cu strălucitul său studiu despre *Tinerete fără bătrânețe*... luându-mă la trântă cu considerațiile savante ale lui Romulus Vulcănescu din *Mitologia română*, stabilind afinități, ziceam eu, revelatoare între culturi și civilizații balcanice...

Asa încât, la aeroport, în așteptarea decolării, mă socoteam doldora de știință, capabil să înfrunt orice provocare în materie, minus improvizația. Cu improvizația am stat întotdeauna prost, chiar dacă ea, uneori, s-a simțit în largul ei cu mine. Însotitorii mei — agreabila doamnă Cristina, inspector și profesor de limba franceză, și doi tineri studenți la fel de agreabili, Anca și Mugurel. Nu, nu ne oprim la Larnaka. De la aeroport ne imbarcăm într-o mașină pentru încă trei ore de

Zilele Urmuz la Tulcea

Sub genericul „Zilele Urmuz”, se desfășoară la Tulcea, în zilele de 1-2 aprilie (!) ale fiecărui an, o serie de manifestări cultural-artistice (concurs literar si de artă plastică, lansări de carte, întâlniri cu personalități artistice, spectacole de teatru), organizate sub egida Asociației Culturale pentru tineret „Orfeu”, în colaborare cu Inspectoratul pentru Cultură al județului, Filiala UAP Tulcea și Liceul de Artă Tulcea.

Este singura manifestare din țară care și-a legat numele de Demetru Demetrescu-Buzău, pentru că suprealismul începe și din comuna Casimcea (jud. Tulcea), unde autorul a fost o perioadă funcționar judecătoresc (și a compus o parte din textele sale „curioase”) și pentru că tulcenii au găsit-o importantă prin ceea ce „liberalizează” în optica de a privi, într-un anume fel, realitățile pe care foarte mult timp le-au ocolit sau le-au „decorat”.

Au onorat, până acum, aceste „zile” scriitorii Pavel Susară, Dan Perejovschi, Doru Mares, Gabriel Bădică, Ștefan Caraman, Marian Dopcea, Gabriela Riegler și artiști plastici tulcenii Eugeniu Barău, Marin Cochei Căldăraru, Vasile Drăgusan, Gh. Enache, Panait Veahos.

Editia din acest an a numărat printre premianții concursului literar pe Liliana Armasu din Cluj-Napoca (eseu) și Gyorgi Deak Gyory din Jibou (proză), la secțiunea de artă plastică premiul revenindu-i Paulei Jigarov, elevă la Liceul de Artă din Tulcea. Au mai fost acordate două premii speciale pentru eseu — Alina Sandra (Tulcea) și pentru proză — Iuliana Mădălina Antonescu (Tulcea).

Manifestările au fost completate cu spectacolele de teatru „A douăsprezecea noapte” de W. Shakespeare (compania de teatru „Exil”), „Trei farse” după A.P. Cehov (Teatrul „Urmuz” Tulcea), „Tu nu ești trupul tău” de Viorel Savin (Teatrul „Fantasio” Constanța) și lansarea volumului de proză „Trei starturi ratate” semnat de Ștefan Caraman.

ESEU

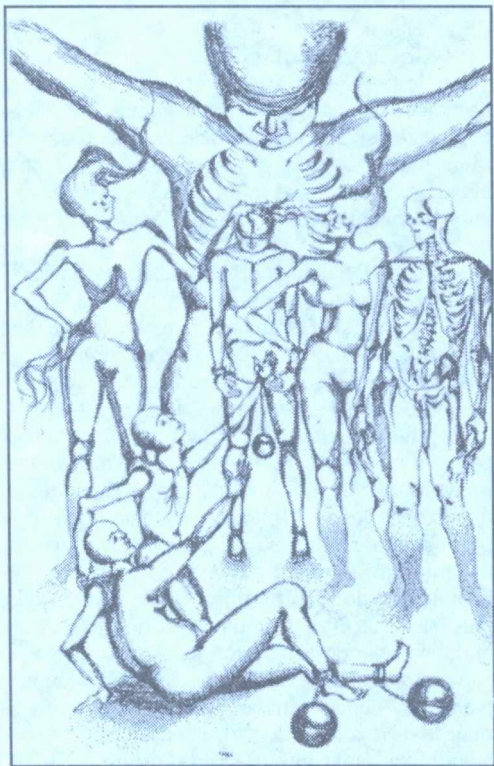
STAREA URMUZ

Motto: „Sunt cazuri când Dumnezeu nu te poate ajuta decât dându-ți mereu suferința. Acel care le recunoaște și știe să multumească pentru asta, acela rămâne creditor privilegiat al lui Dumnezeu” (Urmuz)

Urmuz e o stare. O stare care vine la început de primăvară, cam pe la mijlocul lunii martie, când se topeș zăpezile și toată mizeria lumii (ți) se arată în goliciunea ei. Atunci, în sufletul și în trupul tău, trecut prin seceta iernii, schingiuit de vergele vântului năprasnic, bântuit de bolile parsive de carceră etc., etc..., dintr-o Sfântă Melancolie, se naste Urmuz. „Din câteva linii apare un caprelung, nelinistitor, neregulat, o suprafață asimetrică, inumană, îngustându-se în sus. Un monstru ciclop. Ochiul — o linie groasă — ochiul daimonic. Mustata, gura, bizar — sinuoase” (Nicolae Balotă, *Urmuz*, Editura Hestia, 1997, p. 9).

Starea Urmuz e absolut necesară pentru a intra în primăvară. Fără ea nu te poți numi nici pământean, nici cosmonaut înăscut și nu valorezi măcar cât mărghica înghițită de găina babei. Degeaba te-ai rujat și ți-ai parfumat lobii urechilor, tot a hoit pute în urma existenței tale. Starea Urmuz „e un prilej de continuă primenire a creierului pe care îl tine mereu treaz această populație dintre ochi și peisaje erectate iscând o percepere a lumii în delir și o agitație interioară ridicând sângele în artere până la înălțimea balcoanelor de pe care te arunci cu capul în jos”. (Geo Bogza — *Urmuz premergătorul în „Pagini bizare”*, București, Editura Minerva, 1970, p. 126).

Starea Urmuz e ca și cum nu ai primi mult timp scrisori de acasă, de la frați și părinți. Atunci și impresia că (trăi) ești într-un timp mort, unde numai tu, rămas nu se știe prin ce minune viu,

• Desen de Paula Jigarov

încerci să mai dai din coate. Le scrii de departe că ești bine, chiar foarte bine... Și nimeni nu știe că tu aici umbli zile în sir hai-hui pe străzile orasului Y, lăsând vântul să-ți cotrobăiască în buzunarele găurite de Marele Nimic.

Starea Urmuz e o instantă, e un fel de „colegiu de cercetare a dosarelor securității”, în care se lucrează mult mai eficient decât în altele de tip asemănător. Aici poți vedea lumea întoarsă pe dos, cu tot gunoiul care s-a adunat de milenii sub paturile ei de scândură putredă. Acum știi ce se ascunde cu adevărat sub „moralul foarte ridicat” al lui Emil Gaic — „singurul civil care poartă pe umărul drept un susținător de armă”. Acum îl surprinzi pe Turnavitu ținându-se de poalele rochiilor lui Ismail și pe Stamate — înșelându-și soția cu o pălnie. Și parcă n-ai vrea să le vezi pe toate, dar altfel nu poți intra în primăvară...

Starea Urmuz e starea Fuchs. Izgonit din ceruri de către zei, iar de pe pământ de către oameni, și dispărut „pentru totdeauna în mijlocul naturii mărete și nemărginite”, Fuchs a rămas, totuși, printre noi. E un cântec superb, cu toate sunetele regenerate, care dăinuie peste veacuri. „Astfel, paralel cu scurgerea timpului, Urmuz capătă tot mai mult o semnificație de zodie sub a cărui lumină halucinantă ne-am regăsit cu spaimă mai demult...” (Geo Bogza, Op.cit., p. 128).

Starea Urmuz e... Geo Bogza, Ștefan Roll, Ilarie Voronca..., Emil Cioran, Eugen Ionescu..., ... Leonid Dimov, Nichita Stănescu..., ... Mircea Cărtărescu..., e... literatura viitorului.

Starea Urmuz e să vrei să faci ceea ce trebuie să nu faci. E o eliberare de convenții, de complexe, de limite și tipare. E să poți sfida legile ticluite de tot felul de su(s)pusi, dar e și să dai naștere a ceva nou, cu aripi functionabile. Starea Urmuz e libertate superioară.

Starea Urmuz e dincolo de bine și de rău. E deasupra tuturor lucrurilor, deasupra tuturor imperiilor, deasupra tuturor limbilor, deasupra tuturor... E viața și moartea luate împreună.

Starea Urmuz e o stare de (ne)fericire exalta(n)ță, o stare de suferință (re)dată nouă însine de către Dumnezeu. Atunci când te cuprinde, simți cum iluziile tale, ca niște mires(m)e, mor una după alta și tu le petreci în ultimul drum cu o tristete — bucurie (ne)spusă. În ziua înmormântării lor pentru tine începe o sărbătoare (îndoliată) continuă. În sfârșit vei rămâne singur, singur! În lume și mâine nu va mai trebui să te trezești dis-de-dimineată, să te gândești la o îmbucătură, să mergi grăbit la serviciu... Desarte-s toate, îți zici, și din acea clipă miera morții adevărate îți unge grîjiu toate ungheresele ființei tale pustiite de zgomotosul cotidian. Iar tu te resemnezi, știind că numai astfel vei putea intra în primăvară...

(Starea) Urmuz e încarnat(ă) în fiecare din/tre noi, în fiecare (ano) timp, în fiecare gest, în fiecare floare, în fiecare cuvânt, în fiecare carte, în fiecare înger păzitor.

Urmuz a înviat! Cu adevărat a înviat!

În loc de morală citiți câteva rânduri mai ordonate despre aceeași stare:

Nu pot scăpa de starea asta și basta / se tine de mine ca un scai, ca o strajă / ca o boală

LILIANA ARMAȘU

continuare în pag. 14

Miscarea” apărută în urma Salonului de Toamnă din 1905 se va dezvolta până în 1907, pentru a dispărea în momentul izbucnirii cubismului și artei abstracte.

Organizatorii expoziției încearcă, asadar, să „urzească” amplă rețea a complicităților artistice, care a dus pe întinsul Europei la încălcarea limitelor plastice autorizate, ca urmare a unei adevărate percepții subiective și la emoție.

Expoziția debutează cu sala „Prolog”, în care este prezentă, semnificativ, lucrarea lui Matisse *Lux, calm și voluptate*, ce marchează sintagma de „tiranie divizionistă” la cel care va fi liderul fovilor, în tentativa decisivă de găsire a acordului între „plastica colorată” și „plastica lineară”. Realizată în vara anului 1904 la Saint-Tropez (unde Matisse a lucrat alături de neoimpresionistii Signac și Cross) și expusă la Salonul Independentilor din 1905, pictura, cu un titlu împrumutat din Baudelaire, stă sub semnul hedonismului; o scenă de gen proiectată pe un peisaj clasic evocă mitul „Vârstei de aur”. De altfel, Matisse experimentase divizionismul la sfârșitul anilor '90 ai secolului trecut, în căutarea unei mai mari luminozități, precum în *Nud în atelier* (1899 — anul publicării studiului lui Signac „De la Delacroix la neoimpresionism”), dar și tentele plate de culoare, pe urmele lui Gauguin, ca în *Grădina Luxembourg* (1901).

În aceeași sală figurează și portretele lui Matisse, Derain și Vlaminck, pe care cei trei protagoniști ai fovismului și le fac reciproc — dovadă a relațiilor de prietenie din acea vreme (1905).

Sala I grupează o serie de lucrări prilejuite de sejurul pe care Matisse și Derain îl petrec la Collioure, în vara 1905. Multe dintre acestea au figurat la Salonul de Toamnă parizan din același an, în acea faimoasă „Cușcă a fiarelor”.

FOVISMUL — PROBA FOCULUI (II)

Experimentele plastice de la Collioure îi ajută pe cei doi să descopere că umbrele însele contin „o întreagă lume de limpezime și luminozitate” (Derain, scrisoare către Vlaminck, 28 iulie 1905), ce conduce la „exaltarea tuturor culorilor” și la „nevoia lor de expresie”, departe de „orice grijă pentru verosimilitate” (Matisse). Domina, evident, peisajele: *Casa la Collioure, La Moulade, Collioure, Plaja rosie* — Matisse, seria *Bărci în portul Collioure, Farul de Collioure, Portul Collioure, calul alb* — Derain, cu rare excepții: *Interior la Collioure / Siesta* — Matisse. Sunt lucrări în care acordul liber al culorilor vîi până la stridentă, fluiditatea lejeră a tusei — când puncte, când tente plate — desenul sumar și curajoasa folosire a grenului pânzei creează o plenitudine solară.

Sala II este intitulată 1906, Matisse, Collioure — Derain, Londra. În momentul de intensă speculație și de criză ce urmează scandalului provocat de Salonul de Toamnă din 1905, Matisse explorează mai multe căi: una — cu *Bucuria de a trăi*, reprezentată aici printr-o schiță, și *Pastorala* — echilibrează culoarea și desenul cu ajutorul unei scriituri mai fluide; alta — cu *Tiganca*, expusă în 1906 — face proba formidabilei îndrăzneli de a ataca genul nobil al figurii umane: acest portret „primitiv” și de o „barbarie” expresionistă a declansat din nou polemicile. Insultă a gustului, a fost „primul pas pe tărâmul neexplorat al urâtului” (Gelett Burgess, în *The Wild Men of Paris*, Architectural Record, mai 1910).

În același timp, Derain pictează la Londra, încercând „să facă din Tamisa altceva decât fotografii în culori”. Cele două scurte călătorii în capitala Angliei, în 1906 și la începutul lui 1907, dau naștere seriei sale de *Vederi din Londra*, între care *Efecte de soare pe apă* (1906), o altă culme a fovismului prin prioritatea acordată „raporturilor de culoare”, fie și disonante. Alături de picturi de care artistul folosește foarte liber divizionismul, mergând până la disolutia motivului într-o lumină de miraj, sunt expuse pânze în care spațiul este structurat prin largi tente plate și tuse separate, confirmând acea aspirație „către fix, către etern”, despre care Derain vorbește într-o scrisoare adresată lui Vlaminck.

În acest punct, parcursul expozițional invită la un „intermezzo” video: într-o sală anexă se poate viziona un filmuleț (folosesc diminutivul pentru că durează doar câteva minute), în care imagini de arhivă evocă Salonul de Toamnă din

1905: secvențe alb-negru cu grupuri în vestimentația începutului de secol ce roiesc pe scările de la Grande Palais, afisul expoziției, etc., alternând cu imagini color, realizate recent, ale tablourilor care au fost expuse atunci și care se regăsesc acum pe simeze: camera de filmat se plimbă de-a lungul pânzelor, supra-dimensionând (pe un întreg perete) detalii, ce sporesc magia culorilor pure și transformă tusele libere în adevărați serpi care îmi încolăcesc retina.

Sala III este consacrată lui Vlaminck, acel complice nordic al lui Derain, care a expus pentru prima dată la Salonul Independentilor din mai 1905. Pânzele din expoziție sunt, esențialmente, peisaje familiare artistului, de la Chatou și Bougival, din anii 1905-1907, moment în care se apropie de Matisse. Sunt lucrări pe deplin „foye”, cu contraste violente de culori arbitrate și exuberante, uneori stoarse direct din tub, tuse energice și dinamice, o puternică simplificare a volumelor, variate efecte de perspectivă, ce probează temperamentul anarhic al artistului care afirmase că „dorea să dea foc cu cobalturile și cu vermillonurile sale Scolii de Arte Frumoase” (în Florent Fels, „Vlaminck”, Paris, Marcel Seheur, 1928).

Explozia europeană de la începutul secolului nu a putut fi abordată într-o manieră univocă, doar prin intermediul „fovismului francez”. Pelângă figurile tutelare ale lui Matisse, Derain, Vlaminck, alți artiști intră în scenă, pe fundalul articulării cu date culturale specifice.

O parte dintre acestia își găsesc astfel locul în Sala IV. Este cazul norvegianului de origine Edvard Munch, al cărui raport cu fovismul și cu Franta, unde el rezidează și expune regulat, este ambiguu și se evaluează în măsura aprecierii lui Charles Morice care, în 1905 (în *Mercure de France*, 15 aprilie), evoca la Salonul Independentilor pe acest „neliniștitor german[sic]” și „tablourile sale ucigăse”. La Salonul

Independentilor din 1906, lucrările sale sunt plasate alături de cele ale lui Vlaminck, Van Dongen, Marquet și Manguin. Miza emoțională și o scriitură de urgență au scandalizat, dar au marcat țările scandinave, Germania, unde expune în 1902 (Berlin) și 1906 (Dresda), și Cehoslovacia, unde expune în 1905. S-a evocat „matissismul” său, ca și opresupusă influență asupra lui Matisse. În schimb, se observă că lucrările din 1906-1910 denotă un nou tratament al culorii, apărut ca o reacție la fovism. Cele patru tablouri ce figurează aici — printre care *Înjurul mesei* (1906) — demonstrează o accentuare a zonelor colorate și o nouă libertate în economia culorii continuu expresive.

Influența încrucișată a fovismului și a expresionismului s-a exercitat asupra artistilor cehi și unguri — prezenți în Sala V. Episodul expozițional se înscrie în intervalul 1906-1912. Pentru Praga, unde expoziția Munch din 1905 a avut efectul unei bombe, în același moment când artiștii cehi veneau la Paris să caute declic-ul modernității „fove”, dominantă este figura lui Frantisek Kupka, stabilit la Paris din 1896, a cărui perioadă zisă „fovă” manifestă, în același timp, apartenența sa la mișcarea pariziană și originalitatea unei arte ce știe să dea culorii o dimensiune cvasi-halucinatorie — *Gama galbenă* (1907), printr-o distantare conștientă — „eu pictez ... doar concepții, sinteze, acorduri” — marcând un jalon esențial pe drumul spre abstracție. Membri fondatori și principali reprezentanți ai Grupului celor Opt (1907-1910), Bohumil Kubista și Emil Filla dezvoltă, într-o viziune psihologic-dramatică particulară, folosirea culorilor subiective și intense, distantându-se de un realism convențional.

Si la Budapesta fovismul se grefează pe o tradiție locală în conexiune directă cu Parisul, prin intermediul lui Béla Czöbel. Acesta expune la Salonul de Toamnă parizan din 1905 și va servi ca releu în vara următoare, pentru mai tinerii săi confrati din colonia artistică de la Nagybánya. Dintre acestia, Vilmos Perltrott Csaba și Sandor Ziffer călătoresc în repetate rânduri la Paris și expun aici în anturajul lui Matisse. Fără a repune în cauză fundamental raporturile spațiale, ei sunt autorii unor lucrări de o anumită asprime expresivă — împărtășită de József Nemes-Lamperth, dintr-o generație mai tânără — a căror vivacitate cromatică a figurat modernitatea.

EDUARD ANDREI

Tabăra „Creștinism în Dobrogea”

În ideea redefinirii Dobrogei ca spațiu tradițional al unei atmosfere propice inspirației creatoare, Filiala Constanta a P.N.T.C.D. a invitat, pentru perioada 15-31 mai 2000, douăzeci și unu de artiști la Constanta.

Ideea călăuzitoare a acestui demers, care a configurat în bună măsură traseul și obiectivele vizitate, a fost aceea a celor „2000 de ani de creștinism, în Dobrogea”.

Grupul de artiști, cazati la hotelul „Amfiteatru” din stațiunea Neptun a fost format din pictorii: Ion Sălisteanu, Ion Nicodim, Gheorghe I. Anghel, Simona Vasiliu-Chintilă, Florin Ciubotaru, Marin Gherasim, Marcel Lupse, Daniela Turcanu și Gheorghe Carutiu; sculptorii: Vasile Gorduz, Silvia Radu, Napoleon Tiron, Wilhelm Demeter și Nicolae Mira; graficienii Marieta Besu și Ion Titoiu; artiștii decoratori Ariana Nicodim și Gheorghe Fărcășiu; criticii de artă: Ioana Vlasu, Ruxandra Garofeanu, Doina Păuleanu și Florica Cruceru. Aceștia s-au bucurat de un program dens, prin care au putut cunoaște impresionantele mărturii ale vechimii creștinismului în Scitia Minor — și nu numai. Însotii de istoricul dr. Stoica Lascu și de arheologul Liviu Lungu, ei au beneficiat — după caz — de pertinente explicații de istorie a locurilor, istorie creștină și arheologie. Au fost vizitate obiective elocvente, probatoare ale ideii enunțate: Mormântul pictat de la Constanta (construit în jurul anilor 330, în timpul lui Constantin cel Mare, folosit ca spațiu funerar al unei familii, până spre mijlocul secolului V — cf. datelor comunicate nouă de către arheologul Constantin Chera), *Bisericițele de la Murfatlar*, datând din sec. X sau XI, descoperite în 1957 (cf. Prof. Ioan Barnea, în *Mărturii istorice și monumente creștine*, Ed. Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos, Galați, 1979), *Mănăstirile Sfântului Andrei și Dervent*, din sudul Dobrogei; *Celice-Dere*, *Cocosul* și *Saon* din nord, ca și *bisericile* de la Techirghiol și din Constanta.

Dintre numeroasele deplasări ale artiștilor la Tulcea, Enisala, pe lacul Razelm, cu popasuri la Jurilofca și Gura Portitei, menționăm și Babadagul

SCENA

LA „FANTASIO”, ÎN CURÂND

La începutul lunii iulie, Teatrul „Fantasio” va prezenta cea de a doua premieră din această stagiune — musicalul „Sfânt si păcătos”. De la actorul Mihai Sorin Vasilescu, directorul populaiei institutii profesioniste de spectacol, am aflat amănuntele de rigoare. După un lung proces de gestație, acest gen de spectacol, tipic american, cu subiect românesc, a fost scris de Ion Sabdaru (cărui îi aparține și ideea scenariului), Dan Mihaescu și concitadina noastră, textiera de muzică pop, Carmen Aldea Vlad. Muzica aparține maestrului Horia Moculescu, care apare și în postaza de regizor al reprezentatiei, urmând a fi asistat de cunoscutul om de revistă, Florin Zăncescu. Colaboratoarele statornice ale teatrului — Dana Moraru și Dana Lăzeanu, de la TVR — vor semna scenografia, iar Victoria Bucur, renumita maestră de balet din Basarabia, va gira desenul coregrafic al acestui muzical, care va fi prezentat publicului doar live, la conducerea Orchestrei de concert a Teatrului „Fantasio” aflându-se Mircea Iani.

Titlul spectacolului, asupra căruia autorii textelor au meditat îndelung, sintetizează admirabil continutul demersului scenic: personajul principal, eroul în sine, este Ion Românul, care, după evenimentele din Decembrie 1989, ajunge la o răscruce, fiind nevoit să aleagă între a trăi în tranziție, inconfortabil, precar, la limita sărăciei, și a se sinucide. Disperarea îl poartă pe Ion și-n rai și-n iad, de unde revine la existența terestră întesată de vexațiuni, intrigă, minciună, ipocrizie, pseudo-valoare — tare ale păcătosilor de tot soiul. Distribuția înglobează „echipa de aur” a teatrului; Florin Zăncescu, Mirela Pană, Maria Lupu, Mariana Darian, Monica Lăzăroaie, Vivi Petcu, Silviu Tripsa, Dumitru Caramitru și Sorin Mihai Vasilescu. Interesant e că, pentru prima dată, într-un spectacol *live*, trupa de balet de la „Fantasio” nu se va rezuma numai la a dansa, ci își va însoti mișcările de interpretarea unor compozitii muzicale. Artistic vorbind, se scotează pe o realizare net superioară ultimelor premiere și întâmplarea face ca acest musical să

cu lumina lui „nordică”, pe dealul căruia stau mărturie alte popasuri ale artiștilor din anii anteriori, care au lăsat perene însemne — monumente sculptate în piatră de Codru, din cariera învecinată.

Programul artiștilor a avut în vedere și *Cheile Dobrogei*, *Podgoria Murfatlar*, *cetatea Capidava* și *Muzeul de Artă Dinu și Sevasta Vintilă* din comuna Topalu. Deosebit de interesantă a fost vizita de o zi la *Balcic* și la *Capul Caliacra* din Bulgaria vecină. Întâlnirea cu orasul Balcic de astăzi a prilejuit artiștilor cunoașterea, peste timp, a unui spațiu care, de-a lungul aproape a trei decenii, a fost locul în care au poposit și au lucrat, în vacanțele lor estivale, numeroși reprezentanți ai școlii românești de pictură.

Evident, acum artiștii au întâlnit un Balcic mare, extins pe încă alte trei vâi și trei dealuri spre nordul vechii așezări, astfel încât nu se mai pot decela unele „locuri de atunci”, nemurite în opere. Doar dealurile mari, alb-sidefii (ca în picturile lui N.N. Tonitza), din calcar, strălucind în lumina locală sunt aceleasi, străjuind, spre est, așezarea. Sitouși, iată, vechiul cimitir al populației turco-tătare, există încă, în partea cea mai nordică a Balcicului, aflat în pericolul de a fi înglobat orașului. El este de fapt cimitirul care apare pictat în numeroase pânze, cărora le conferă un plus de farmec fabulos, de legendă și mit. Dintre artiștii vremii care l-au inclus în peisajele lor — fie și fragmentar — Nicolae Dărăscu este cel care a lăsat două dintre cele mai spectaculoase pânze cu acest subiect. *Cimitir tătăresc* — *Balcic* (1923) varianta mică (0.725x0.920) se află în Muzeul de Artă Constanta (din fondul „Muzeului Dinu și Sevasta Vintilă”) și varianta mare (?) la „Muzeul Zambaccian” din București. De la Balcic, în drum spre Constanta, artiștii s-au oprit să viseze, privind marea, pitorescul Cap Caliacra, unde stâncile pictate de Stefan Popescu (două variante — în ulei și acuarelă pot fi văzute la Muzeul din Constanta) stau neclintite încă, în calea vânturilor și a valurilor. Tot aici, sculptorii, elevi ai maestrului Boris Caragea (1906-1982), au putut admira lucrarea *Arcasul*, așezată pe pintenul promontoriului. Frumosul chip al arcasului, ce pare a fi un autoportret, este semnat cu majuscule și datat: 1969.

Într-una din aceste zile artiștii au navigat de-a lungul coastei, de la Constanta până la 2 Mai,

F.C.

continuare în pag. 14

fie pregătit la exact cinci ani interval de repetițiile febrile care au premers reprezentării altui musical — „Falstaff” — în care actualul director, Mihai Sorin Vasilescu, izbutea un veritabil tur de forță interpretând rolul-cheie, extrem de pretentios, de dificil și de spectaculos. Din punctul de vedere al d-lui Vasilescu, „cinci” este o cifră norocoasă, Domnia-Sa manifestând o perfectă compatibilitate cu acest număr. Și cum în arta spectacolului, nu izbutesti la fiecare montare performanta, există toate motivele să se creadă că „Sfânt și păcătos”, un muzical inspirat de data aceasta din actualitate, va reprezenta un triumf. S-a ajuns la o culminatie, la un moment de vârf, atât în ce privește maturitatea trupei, cât și al căutărilor, al experimentelor și al detectării unor solutii interpretative ideale.

FELIX MAIOR

• Gabriela Gheorghe — Sânziană (detaliu)

PROFIL

GABRIELA GHEORGHE

Pictor, absolvent al Academiei de Arte din București, promoția 1996, elevă a prestigiosilor profesori Vladimir Zamfirescu și Florin Ciubotaru.

Din același an lucrează la Muzeul de Artă Constanta. Încă din anii studentiei ia parte la expozițiile organizate de Academie la: București — 1993, 1994, 1995, 1996, Budapesta; Berlin 1995 și Maastricht 1996. În 1993 beneficiază de o bursă de studii pentru Germania. Din 1996 este o prezentă remarcabilă în expozițiile Filialei U.A.P. Constanta, organizate în localitate, la București, Yokohama și Cluj.

Creația Gabrielei Gheorghe condensează energii nebănuite; ea relevă „apetenta” artistei pentru spațiile mari ale compozițiilor „acoperite” de valori armonioase — ades suave — pe care liniile „aleargă” cumpănit, tăind trasee; o pictură a alcătuirilor elaborate, ce pleacă, de obicei de la bogatele-i lecturi din Platon și Vechiul Testament, sau inspirate de folclor. Gândul urmărește imaginile ce se ivesc după lectura textului și mâna înscrie schițe — zeci — de mici dimensiuni, reluate, în format din ce în ce mai mare, în multiple variante. Și drumul acesta al apariției compoziției este lent, îndelung decantat.

Artista lucrează cu acrilice diluate cu apă, pentru că „zemurile” colorate, aproape transparente, o apropie mai mult de tehnica frescei. Desenul său amplu, expresiv, definind forme, prin conture ferme, este susținut de „suporturile” colorate, executate, ele însele, cu reveniri pentru consistentă, atunci când este nevoie, pentru că nu folosește materia congruentă, densă, cum ar fi aceea a uleiului.

În timpul lucrului, după schițele prealabile, artista revine mereu și mereu, până „simte” că lucrarea este încheiată, că ea corespunde ideii care a generat-o. Și dacă acest finit nu-i multumeste exigentele, după scurt timp reia compoziția cu răbdare, temeinic.

Încercând a cunoaște treptat, opera și omul, constati că acesta din urmă are o atitudine fermă — privind creația — pe care o impune cu strășnicie artistului, actului său creator, adică sieși. Pentru că desi mintea este populată de imagini, virtuale pânze, starea de visare este condusă spre aceea de lucru, prin dificila cale a autoinstruirii; o autonomă autoritate pe care și-o impune propriei persoane. Când afli, apoi, că arta lui Rubliov îi este apropiată inimii, că idoli săi sunt Giotto și Leonardo îi înțelegi căutărilor picturale, rostul și importanta coloritului, urmărirea clarității desenului s.a. și, — pe o anume scară de valori — conceptul său, privind pictura, care este „una cosa mentale”. Uneori mi se pare că ar urma chiar unul dintre preceptele dăvinciene, care

spune: „... toate lucrurile ce se află în Cosmos, prin esență, prezintă și ficțiune, pictorul le are mai întâi în minte... apoi le trece în înșusiri, iar acestea sunt în stare să alcătuiască o armonie îmbrățișată de vază...” Iată, asertiunea își dovedește, peste secole (fără intenții declarate), importanța, conturând relații, drumuri aflate, crezuri artistice, posibile concluzii... În timpul studiilor cu profesorii Vladimir Zamfirescu și Florin Ciubotaru, două temperamente forte, Gabriela Gheorghe a simțit la timp că forța creatoare pe care acești mari pictori o emanau, ar fi putut să i se impună, ceea ce a condus-o la „despărțire”. În acest sens își aminteste, cu hazul și detasarea așezate de timp, îndemnul pictorului Florin Ciubotaru, care spunea studentilor spre a-i feri de epigonism: „căutați drumurile dintre curente!” Socul acestor cuvinte a însemnat momentul „trezirii” și al imboldului de a-si căuta propriul drum de creație. În acest fel ipotetica influență a celor doi profesori nu s-a putut produce; nimic din pictura sa nu duce cu gândul la arta vreunui dar nici altundeva, spre o cale ce nu i-ar aparține. Cum spuneam, compozițiile sale sunt ample; spațiile mari denudează setea de ele; dar amplitudinea nu este un dat al dimensiunii neconditionat. Ea poate fi indusă gândirii ordonatoare, căci, chiar pânze de mici dimensiuni poartă totuși semnul spațialității, al monumentalului. Suprafata tabloului se amplifică ades mental. Accentul pare acum să fie pus pe expresivitatea liniilor, a desenului, pe vigoarea construcției compoziționale, care se operează cu reduceri succesive, până la esențializarea imaginii, nu departe de un virtual abstract.

Imagini unicate, pânzele artistei sunt suite, dar și secvențe de gând creator, sublimat în detalii rarefiate. Gabriela Gheorghe decupează aceste detalii, le izolează în enclave ce compun, în final, împreună, întregul. Translarea de la mental la imagine se face, cum spuneam, prin eliminări, pe care gândirea-control le impune bogatei sale imaginații. Concretul și sugestia, volumul și elementul plat, transparenta și matitatea culorii — și încă altele — contraste, dar nu paradoxuri, se alătură în imagini, cu dezinvoltură și farmec; dar ele vin spre privitor după îndelungi stadii de cernere, de recompuneri. Totul este cumpănit, condus spre esențial.

Desenul Gabrielei Gheorghe nu este subsidiar culorii; locul lui este — în imagine — egal acesteia. Pentru că nu este vorba de un joc grafic, ci de existența lui ca parte egală, componentă a pânzei. Traseele lui nu sunt arabescuri decorative, ci parte intrinsecă a ansamblului. Sentimentul spațiului este detectabil în mai toate compozițiile sale, indiferent de dimensiunile lor; pe acest spațiu, fantezia prodigioasă a artistei alcătuieste „montaje” simbolice sau aluzive, ades determinate, citatul plastic decurgând, uneori, din cel literar. Poate de aceea pânzele sale întâmpină privitorul cu îndemnul spre dialog; de aceea bucuria privirii este urmată de cea a descifrării. Senină, fără crispări, dar și fără naratiuni anecdotice, pictura sa este ca o curgere lină.

De fapt, creația Gabrielei Gheorghe este o „mărturisire”. Fiecare pânză este suport al gestului dezlântuit și reținut, totodată, aflat în căutarea întregului. Și, prin ritmica liniilor, se descoperă virtuozitatea plastică suverană, dominantă, a mișcării. În acest fel viguros și diafan, calm și transfigurat, dezlântuit și potentat, expresiv-energic și lin-calm, contrastele se îmblânezesc, se eludează, prin gândirea ordonatoare a artistei. Pentru că marcată — din studentie — de deprinderea lucrului temeinic făcut, pictorita zăboveste, cu îndărătnică răbdare, asupra fiecărui detaliu, văzut în contextul ansamblului cu rost și scop al acestuia. Suverană, gândirea conduce mișcarea însăși a actului creator.

FL.CRUCERU

Motto: Mulți au scris despre mine dar nimeni nu a făcut-o ca regretatul critic Ion Tătaru...

Am ales această mărturisire, drept motto, întrucât regretatul critic de artă Ion Tătaru este omul care înnoadă prietenia mea cu Mihai-Mircea Ciobanu de cea a lui Augustin Costinescu, ca un semn bun de valoare și certitudine, de asemănare și adevăr. Tanasis Fappas, Mihai-Mircea Ciobanu și Augustin Costinescu sunt primii trei pictori pe care i-am cunoscut, din sirul de peste treizecișitri, de care m-am legat prin lucrările lor și prin vibrațiile comune în fața actului de creație.

Nu șusarez o cronică și nici nu o plesuiesc estetic-filozofic ci, pur și simplu, semnez valoarea prietenilor mei, în general pictori sau matematicieni, prin ceea ce reprezintă opera lor în peisajul contemporan.

În intervalul 06.07.2000-31.07.2000, Muzeul de Artă Constanța găzduiește expoziția pictorului Augustin Costinescu. Salut acest eveniment cultural, de excepție, și dăru, în primul rând pictorului și apoi cititorilor, o parte dintr-o discuție în trei (între regretatul critic Ion Tătaru, pictorul Augustin Costinescu și subsemnatul) de prin '88, în atelierul pictorului (acelasi și acum), de pe Str. Doamnei nr. 1, et. III — mansardă, din București. Acest interviu e începutul răspunsului la provocarea mai veche făcută de criticul și muzeograful Geta Deleanu, la discuția colecționarului despre pictură și colecția sa.

Ioan Mircea Popovici: *Îți amintesti Augustin Costinescu, când ai avut prima dată, revelația și chemarea artei?*

Augustin Costinescu: Ca orice copil am mângălit de pe la vârsta de trei ani. O dată cu primirea unui premiu la vârsta de 11-12 ani, la un concurs pe tară organizat de una din revistele naționale pentru copii. Am trecut prin toate fazele de inițiere în artă, de la Școala populară de artă, ajungând la studii superioare în cadrul Institutului de arte plastice „Nicolae Grigorescu”.

• Spune-ne câteva nume care au constituit pentru tine întâlniri din care ai ieșit îndrumat spre spațiul infinit și inepuizabil al picturii.

• Din clasele gimnaziale, profesoarei Maria Bogza i se adaugă profesorii de la Școala populară de artă din Oradea, cărora le păstrez o vie amintire. Ca îndrumători în materie de desen și pictură i-am avut pe sculptorul Iosif Fekete-Negrulea și pe pictorul Alfred Macalik. Facultatea a însemnat întâlnirea cu oameni excepționali cărora le datorez mult, dar nu totul. *În artist trebuie să existe predispoziția interiorului său de a vibra.* Sigur că am fost deschis dăruirii unor profesori-pictori ca Aurel Vlad, Ion Marsik, Ion Popescu-Negrei, alesului anatomo-artist prof.dr. Gh. Ghiteșcu, unor împătimiti de artă ca profesorii de istoria artelor Raoul Sorban, Adina Nanu, Paul Constantinescu și neuitatului Eugen Schileru. Tot atunci, mai tineau asistentă la catedra de măiestrie Vasile Grigore și Florin Mitroi. O mare importanță a avut prezenta muzeelor de artă, cu comorile artistice de acolo, de multe ori egalate de cele din colecțiile particulare care făceau podoaba culturală a capitalei, unde, într-o ambianță familială, un tânăr student putea să-și completeze cunoștințele în domeniul meseriei, al vieții artistilor dispăruți, mereu vii în amintirea acelor care i-au iubit, frecventat și colecționat.

Ion Tătaru: *Pentru a evalua și situa mai bine profilul tău distinct în plastica contemporană, care crezi că au fost pictorii, personalități ale artei românești și universale care te-au stimulat spre o pictură în care, esența picturii și însăși rațiunea ei de a exista să fie culoarea? Ești un mare colorist. Cum vezi tu atingerile tale?*

Augustin Costinescu: Nu mă consider ceea ce spuneti voi, dar încerc cu modestele mele mijloace să-mi fac meseria de pictor în limitele posibilităților și dragostei față de artă. Mi-au fost maestri toți acei mari slujitori ai penelului, care au văzut în spectacolul lumii un motiv al culorii și luminii, al armoniei și echilibrului care în final înseamnă o artă plină de încredere, plină de dragoste față de natură și oameni. Enumerarea tuturor figurilor ilustre

îmi este greu să o fac. Totuși, trebuie să amintesc uriașa dragoste și pasiune pe care mi-au trezit-o înaintașii picturii românești ca Luchian, Tonitza, Sirato. Ce să mai spun de un Nicolae Grigorescu sau Ion Andreescu? Mai aproape de noi, inegalabilul colorist și compozitor Alexandru Ciucurencu! Apoi, romantismul francez și mai ales impresionismul.

• *Ca orice pictor cu o carieră de, iată, două decenii, ai avut în mod firesc o evoluție cu etapele ei, cu rezultatele care s-au cristalizat și concretizat în profilul tău actual. Le poți evoca pe scurt?*

Care sunt totuși culorile tale fundamentale, care te disting, te exprimă, te afirmă?

• Încerc să continui în limita posibilităților mele tradițiile inconfundabile ale colorismului românesc. Nu mă interesează ierarhizările în artă. Culorile mele cele mai dragi sunt galbenul, rosurile, albastrul, alburile înnobilate de vecinătăți sonore și, atunci când vara își spune cuvântul, verdele de o infinită varietate, alăturate unor griuri calde sau reci.

• *O remarcă înainte de întrebare. Se știe că mai toți pictorii noștri clasici aveau o preferință, până la obsesie, față de anumite*

O DISCUȚIE ÎN TREI

• Am pornit în copilărie de la pictură de tradiție muncheneză de deschis pe închis, de clar-obscur, ajungând încetul cu încetul la antipodul acestui mod de a vedea, la imagine de închis pe deschis, de cald-rece, am învățat și am încorporat date specifice abstractionismului liric, nu atât în compunerea imaginii, ci mai ales în mânăuirea detasată a unor mase cromatice cât mai esențializate, cât mai spontane, cât mai directe, asemenea emoțiilor, impulsurilor cromatice din natură. Astfel am ajuns la iconografia actuală.

• *Într-un anumit fel ai răspuns structurii operei tale dar, prin ce crezi tu că se caracterizează ea, se delimitează în peisajul actual al picturii românești? Pentru că noi observăm că în orice context o pictură de A. Costinescu, oriunde a fost expusă, ea este caracterizată prin aceleași adjective de culoare puternică și ardentă, inconfundabile.*

motive și specii ale picturii de sevalet; Petrascu — naturile statice și peisajele, Luchian — florile și peisajele. Pallady — naturile statice și nudurile. Paleta ta de pictor de sevalet, fără a te flata, este bogată și diversă: abordezi peisajul citadin și campestru, marinele, naturile statice, florile, faci ceea ce puțini pictori contemporani mai fac — nuduri, arlechini și dansatoare. Te dovedești uluitor de receptiv la peisajele și oamenii altor locuri, dovada fiind excelențele peisaje aduse din Parisul vizitat în 1987 și care, expuse în galeriile bucureștene au fost pretuite cum se cuvine de cunoscători. Deci, continui o tradiție a picturii noastre interbelice. Ai totuși, preferințe, chemare sau imbolduri pentru anumite genuri ale picturii de sevalet?

• În tot ceea ce pictez încerc să dau glas prin mijloace specifice picturii,

simtămintelor care mă animă, încercând să pictez cât mai cinstit și mai bine. Profesionalismul în pictură trebuie să conducă spre acea stare de catarsis care-l face pe receptor să iubească viața și implicit arta. Nu urmăresc în ceea ce fac teme, subiecte, motive acreditate sau audiență. Urmăresc organizarea suprafeței bi-dimensionale din punct de vedere cromatic, al echilibrului, încercând să elimin rezidurile neesențiale și pe care ochiul nostru nu le percepe și oricum, nu le înglobează într-o structură artistică esențializată.

Mă așez să pictez cu sculele curate, cu mâinile curate, cu sufletul curat pe o suprafață de preferință albă. În felul acesta nu mă mint nici pe mine și nici pe privitor. Subiectele, motivele sunt ale spectacolului vieții, ele trăiesc în mine în urma unei experiențe intime sau coplesitoare, totul tinzând spre o transpunere cât mai ideală, cât mai profesional organizată, în toată structura ei intimă. Pictez și după schițe și în fața naturii, dar și din memorie. Declanșarea actului creator este urma unui proces afectiv având la bază emoția.

Ioan Mircea Popovici: *Lucrezi mult la un tablou? Revii? Retusezi? Te mulțumești prima realizare? Când consideri că pictura ta poate ieși ca operă autonomă în lume?*

Augustin Costinescu: De fapt, lucrez la același tablou, la aceeași pictură o viață întreagă. Doar ipostazele, variantele de natură compozitională, cromatică, diferă. Nu revin niciodată și nici nu retusez. În schimb încerc să mă autodepășesc eliminând sau adăugând acele elemente care vor configura imaginea ideală pe care mi-am propus-o inițial. Atunci când imaginea mentală, datorită mijloacelor artistice se suprapune imaginii nou create, iluzia se transcrie ca o parte din emoția controlată prin mijloace plastice. Desenul este un limbaj universal. Prin notațiile pe care noi artiștii le facem, luăm cunoștință de realitatea înconjurătoare. Desenul poate să fie autonom, dar și parte intrinsecă a modului de receptare a lumii. Modul de a fi drept în viață își găsește reflectarea și în intransigenta liniilor. Nu degeaba, Theodor Pallady a practicat, dintre toți pictorii români, cu o fervoare demnă de un chirurg, această operație, la fel ca Sirato, Petrascu, Baba, Catargi, Piliuță, Brădean și lista continuă. De fapt, nici un artist al artelor vizuale nu se poate lipsi de acest mijloc simplu și elocvent de transcriere a gândurilor, emoțiilor supuse rațiunii implacabile, date de linie, pe suprafața albă a hârtiei.

• *De ce și prin ce transformi desenul tău în pictură?*

• Probabil pentru că și atunci când desenez, gândul mă duce la pictură.

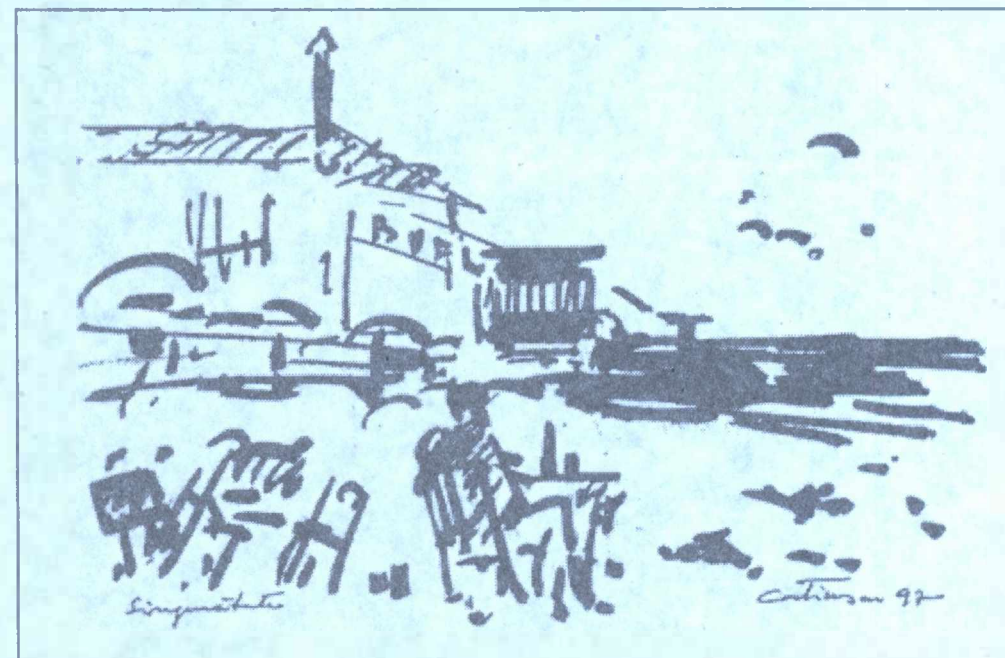
• *Folosești un cod al culorilor?*

• Până la un punct, da. Acest cod se poate rezuma la folosirea conștientă a luminozității maxime, a acelor culori care pot dărua privitorului senzația de plinătate, de robustețe, de confort, în ultimă instanță de solaritate. Pentru acest scop, simbolistica cromatică, plus starea, să spunem „de gratie”, truda împletită cu izbânzile și esecurile, duc spre transcrierea realității într-un anumit cod personal...

• *Aici dăruiesc cuvinte, în scoicile cu vechi frânturi. Trăind în certitudini cultiv complementaritatea pentru a cupla în completitudine. Cu cât sunt mai conștient de subiectivismul meu, cu atât devin mai obiectiv. Am ajuns colecționar prin matematică și matematician prin pictură. Disjunctia lui „a” și „a” tautologizează întregul. Tu faci tăcerea să soptească și șoapta să devină val, iar valul vălurind volute să-mi răscrolească, lângă mal, pe stâlpul stâncii cu cântare, de dorul rodului de rod și rătăcirea cu durere și arcul ce-l țineam de pod peste abisul cu ruptura și peste pragul dintre spații cu soapte calde de iubire și falsurile din ovații.*

• Cred că bunul Dumnezeu, atunci când s-a gândit să dea oamenilor ceva frumos, a făcut florile și muntii, cerul cu stelele, apele și mările... Ca toate aceste minuni să intre în sufletul omului a făcut să fie PICTURA. În tăceri și soapte, la apusul soarelui...

IOAN-MIRCEA POPOVICI

• Desene de Augustin Costinescu

IN MEMORIAM

ADRIAN
RĂDULESCU

Sunt doar câteva săptămâni de când directorul Muzeului de Istorie Națională și Arheologie Constanța a plecat dintre noi. A vorbi la trecut despre un om atât de prezent în tot ceea ce înseamnă arheologia și muzeografia dobrogeană, și nu numai, este o întreprindere foarte dificilă. Prin tot ceea ce a întreprins și realizat, Adrian Rădulescu este foarte prezent. Să încerci să evoci în câteva rânduri o viață și o activitate de o asemenea amploare și intensitate, pare aproape imposibil. Pe de altă parte sunt suficiente două cuvinte: Adrian Rădulescu. Numele său atât de cunoscut, care a depășit granițele țării, a devenit sinonim cu Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța și cu arheologia Dobrogei.

Timp de 44 de ani, viața personală a lui Adrian Rădulescu s-a împletit cu viața muzeului, cu arheologia și istoria ținutului dintre Dunăre și mare.

S-a născut la 16 august 1932 în comuna Dorobantu din jud. Călărași. Părinții săi — preotul Vasile Rădulescu și Aurelia Rădulescu — i-au insuflat respectul față de marile valori culturale, dragostea pentru pământul românesc și pentru descifrarea și lămurirea trecutului său. Alături de Stefania Rădulescu, soția pe care a iubit-o și a respectat-o până în ultima clipă, a întemeiat familia care a constituit sprijinul său moral. Familia a fost sfântă.

În anul 1956, la absolvirea Universității din București, a venit la muzeul din Constanța prin repartitie guvernamentală. Începând ca muzeograf, a urmat toate treptele ierarhice: din 1965 — șef de secție, din 1968 — director adjunct și din 1969 până la 5 mai 2000, cu o scurtă pauză între 1990-1992 când a primit alte însărcinări, a fost directorul celei mai prestigioase instituții muzeale din țară.

Încă de la începutul angajării sale, s-a implicat direct în cercetarea arheologică — atât în anticul Tomis, cât și în numeroase puncte și așezări antice din Dobrogea — și în popularizarea rezultatelor acesteia. Cercetarea sa a fost strâns legată de muzeografia dobrogeană. A fost alături de Vasile Canarache la organizarea Muzeului de Arheologie Constanța în clădirea Episcopiei de lângă Catedrală, contribuind substanțial la ridicarea prestigiului instituției pe plan internațional, prin valorificarea cercetărilor arheologice.

A participat direct la cercetările tomitane care priveau zidul de incintă; a descoperit complexul romano-bizantin din cartierul de sud-vest al anticului Tomis — cu două basilici (una episcopală), construcții laice și cuptoare pentru ceramică; a lucrat la salvarea tezaurului de sculpturi; a făcut parte din marele colectiv care a cercetat Edificiul roman cu mozaic și a săpat edificiul termal (Lentiarion). Menționăm însă că cercetările sale nu s-au limitat la Constanța. Îl găsim la Mangalia, dezvelind tainele anticei Callatide, la Ostrov — cercetând o necropolă; participă la cercetarea complexului monahal de la Basarabi, cercetează și publică necropola feudal-timpurie de la Castelu, dar și zona atelierelor mestesugărești romane de la Telita (azi în jud. Tulcea). Toate aceste cercetări, și multe altele, au fost cuprinse în studii ample, monografii, comunicări la sesiuni și congrese naționale și internaționale.

A condus cercetările din Parcul Catedralei din Constanța, cele de la Hârșova — anticul Carsium — și a coordonat săpăturile de salvare din municipiu și județ. Din 1974 a condus cercetarea arheologică de la Albești într-o importantă cetate greco-indigenă aflată în teritoriul callatian.

Cercetările sale nu s-au limitat doar la valorificarea rezultatelor săpăturilor arheologice. O preocupare constantă a reprezentat-o epigrafia greco-romană, contribuind, prin studiile întreprinse, la cunoașterea fenomenului romanizării la Dunărea de Jos, la organizarea limes-ului și a rețelei de drumuri strategice. A fost preocupat de cunoașterea dezvoltării meșteșugurilor locale, în special cele care priveau producția ceramicii de uz comun sau cea a materialelor de construcție, exploatarea pietrei, dar și de relațiile comerciale și spirituale ale Scythiei Minor cu celelalte provincii ale Imperiului.

De altfel, „Dezvoltarea meșteșugurilor în Dobrogea romană” a constituit tema tezei sale de

doctorat, realizată sub îndrumarea științifică a acad. C. Daicoviciu, a cărei susținere în anul 1972 la Universitatea Babes-Bolyai din Cluj-Napoca i-a adus titlul științific de doctor în istorie.

S-a dovedit, prin activitatea desfășurată, că nu a fost doar un bun cercetător ci și un foarte bun manager în domeniul muzeografiei. S-a dedicat, cu pasiunea care-l caracteriza, organizării de noi obiective muzeale și susținerii lucrărilor tot mai imperioase de restaurare și conservare.

Între 1974-1977 s-a ocupat direct de restaurarea Monumentului triumfal Tropaeum Traiani și de ridicarea unui muzeu în localitatea Adamclisi care să adăpostească piesele originale ale monumentului și monumentele provenite din cercetările din cetate sau din teritoriul tropaeean. Cele două obiective au fost inaugurate în 1977. În același an, pe 25 decembrie, se inaugura și Muzeul de Istorie Națională și Arheologie în clădirea monumentală din Piața Ovidiu. În anul următor au fost inaugurate Muzeul de Arheologie „Callatis” din Mangalia, Muzeul cetății Histria — într-o nouă concepție muzeistică — și Anticvariul Capidava.

În privința restaurării-conservării obiectivelor arheologice, menționăm doar preocuparea permanentă pentru salvarea Complexului monahal rupestru de la Basarabi, dorința realizării unei protecții adecvate mormântului pictat din Tomis sau restaurarea termelor (Lentiarion-ul) din Constanța. Avea în vedere lucrări de restaurare-conservare la obiective de la Histria și Adamclisi.

A știut, în întreaga sa activitate, să-și atragă colaboratori pricepuți, să-i încurajeze pe tărâmul afirmării științifice și muzeistice, reușind să obțină pentru acestia burse de perfecționare la institute din Italia, Franța, Germania, Belgia, Grecia etc. Pentru mai rapidă popularizare a rezultatelor cercetării arheologilor constănțeni, a inițiat și coordonat apariția anuarului „Pontica”, ajuns acum la numărul 32. De asemenea, a inițiat apariția volumelor „Studii și cercetări de istorie” — din care au apărut doar două numere. Pentru a suplini lipsa acestora din urmă, a reluat, în anii '90, seria nouă a „Analelor Dobrogei”.

Profesionalismul său, corectitudinea, sagacitatea, au impus colaboratorilor același ritm în activitate. Pretindea ca toate cercetările să fie de înaltă ținută științifică. Acest fapt a contribuit la menținerea prestigiului instituției.

O altă activitate pe care a desfășurat-o cu multă dăruire a fost cea didactică, în care a debutat încă din 1964, ca lector asociat pentru cursul și seminarul de Istorie veche a României, în cadrul Institutului Pedagogic de 3 ani (devenit apoi Institutul de Învățământ Superior). Din 1990 — când s-a creat Universitatea „Ovidius” din Constanța (al cărei prim rector a fost, între 1990-1991), a devenit — prin concurs — profesor universitar și a fost recunoscut conducător științific de lucrări de doctorat.

În dubla calitate de profesor universitar și director al uneia dintre cele mai prestigioase instituții muzeale din țară, a întreținut și dezvoltat interesul pentru cercetarea istoriei și arheologiei. Pentru a da greutate acestei activități a creat, în cadrul muzeului, secția de „Cercetare” ai cărei membri sunt doctoranzi și doctori în istorie. Pentru a întări colectivul, a atras tineri absolvenți ai Facultății de Istorie din cadrul Universității „Ovidius”, cărora — încă din primul an de studii — a știut să le insuflă pasiunea și dragostea pentru o meserie care nu se poate face fără dăruire.

Ca personalitate marcantă a vieții științifice dobrogene și naționale, a fost numit, în decembrie 1989, primul primar al județului Constanța, de după Revoluție. În urma alegerilor din 20 mai 1990 a fost numit prefect al județului, funcție pe care a deținut-o până în noiembrie 1991.

Activitatea desfășurată în domeniul istoriei și arheologiei a atras recunoașterea calității de

dr. ZAHARIA COVACEF

continuare în pag. 14

Limbile clasice
la Constanța

Fiind o străveche vatră de civilizație, locul de interferență dintre cultura elină, cultura romană și cea autohtonă, Tomisul este locul cel mai potrivit pentru a studia limbile clasice „la ele acasă”. Aici există un veritabil tezaur epigrafic, numeroase inscripții au fost date la iveală din adâncurile pământului dobrogean.

Muzeul de Arheologie din Constanța păstrează de mai multe decenii vestigiile antichității greco-romane. În jurul acestei instituții s-a format o veritabilă „școală arheologică”, avându-l în frunte, drept „spiritus rector”, pe regretatul profesor universitar Adrian Rădulescu, succesorul lui Vasile Canarache la conducerea muzeului. În colaborare cu Institutul de Arheologie din București și cu alte institute din țară, specialiștii au descifrat inscripțiile grecești și latinești, stampilele de pe amfore, publicând rezultatele cercetărilor lor în prestigioase reviste de istorie și arheologie din țară și din străinătate, printre care cunoscuta revistă *Pontica*.

O benefică perioadă pentru înflorirea studiilor clasice la Constanța a fost cea dintre anii 1970-1985, când la Muzeul de Arheologie s-au desfășurat numeroase congrese internaționale, simpozioane, sesiuni științifice consacrate vieții și operei lui Publius Ovidius Naso, acestea fiind organizate de Asociația Internațională „Ovidianum” și de Catedra de limbi clasice de la Universitatea din București, printr-o strânsă colaborare cu instituțiile de cultură din Constanța. Manifestările s-au bucurat de prezența activă a neobositului ovidiolog, prof. univ. dr. doc. Nicolae Lascu, de la Universitatea din Cluj, cel care a ars pe altarul studiilor ovidiene până în ultima clipă a vieții sale.

Dar preocupările pentru studiile clasice sunt mult mai vechi, ele datând de la sfârșitul secolului trecut, când s-a înălțat, în actuala „Piață Ovidiu”, statuia lui Ovidiu și s-a înființat prima revistă literară dobrogeană, purtând numele marelui exilat de la Tomis. În revistă s-au publicat și unele articole privind antichitatea greco-latină sau traduceri din poezia latină.

În perioada interbelică au apărut, în revistele dobrogene, multe tălmăcirii din poeziile latine, realizate de clasicistul Ioan Micu, precum și unele evocări ovidiene, datorate poetului Grigore Sălceanu. În „Analele Dobrogei” a apărut, în 1928, remarcabilul studiu: *Cauzele relegării poetului roman P. Ovidius Naso la Tomis. Considerații istorico-juridice*, semnat de profesorul Carol Blum.

Limba latină a constituit obiect de studiu la Facultatea de Filologie din fostul Institut Pedagogic (devenit apoi Institutul de Învățământ Superior din Constanța), fiind predată de filologul clasic și arheologul Andrei Aricescu.

Anul 1991 a constituit un adevărat reviriment pentru studiile clasice la Constanța, prin înființarea secției de latină, în cadrul Facultății de Litere, Istorie, Drept și Teologie a Universității „Ovidius”. În cadrul secției s-a format treptat o bună echipă de cadre didactice, care îmbină activitatea de la catedră cu

cercetarea științifică. Printre acești universitari latinisti se numără: lector dr. Livia Buzoianu (care desfășoară, în paralel, o rodnică, asiduă activitate de cercetare la Muzeul de Arheologie), lector dr. Antoaneta Vertan, lector drd. Gabriela Cornea, lector Constantin Daba (care este și directorul Liceului „George Călinescu”), lector Dorina Cifra, asistent drd. Florentina Olteanu, asistent Laura Pascale, asistent Agor Asan, precum și subsemnatul (conf.univ.dr. Ștefan Cucu).

În cadrul secției se studiază nu numai limba latină — care este disciplină de specialitate — ci și limba greacă veche, care se predă și la Facultatea de Istorie, ajutând la studierea epigrafiei.

Secția de latină de la Constanța a fost sprijinită permanent de cunoscuți specialiști în limbile clasice de la Universitatea din București, care s-au implicat direct în activitatea didactică. Studenților li s-au predat cursuri speciale de către prof.univ.dr. Dan Slusanschi, lector dr. Marian Ciucă, precum și de lector dr. Cristina Halichias (care a făcut parte timp de câțiva ani din colectivul de cadre didactice de la Universitatea „Ovidius”). Au mai susținut prelegeri (uneori în cadrul cursurilor de vară, simpozioanelor sau sesiunilor științifice) reputații profesori universitari Gheorghe Tohăneanu, de la Universitatea din Timisoara și Traian Diaconescu, de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

În cadrul Universității „Ovidius” s-a organizat, în martie 2000, o sesiune științifică jubiliară cu caracter internațional, în cadrul căreia au susținut comunicări toate cadrele didactice de la secția latină, precum și câțiva studenți și absolvenți, lucrările fiind consacrate operei lui Publius Ovidius Naso, în special poeziei exilului.

O altă manifestare de prestigiu, care s-a desfășurat în mai 2000, la Constanța și Eforie, a fost Concursul național de limba latină „Certamen Ovidianum Ponticum”, în Comisia de concurs aflându-se cadre didactice de la secția de latină a Universității „Ovidius” și de la Liceul „George Călinescu” din Constanța. Rezultatele acestui concurs au dovedit că limbile clasice — și, în special, limba latină — se vor bucura de atenție și în mileniul următor, fiecare generație redescoperind „pururi tânăra, senina antichitate”.

Anul acesta iese de pe băncile secției de latină tomitane a cincea promoție de absolvenți, care, din toamna, își vor începe activitatea la catedră. Mulți dintre cei care au absolvit această secție sunt profesori de latină în învățământul liceal sau asistenți la Facultatea de Litere, continuându-și studiile prin masterat și doctorat, prin specializare în străinătate. Spre exemplu, absolventa acestei secții din prima promoție, asistent doctorand Florentina Olteanu, se află în prezent la Universitatea din Cracovia (Polonia), pentru specializare în latina medievală.

Pentru că se apropie momentul emoționant al desfășurării examenului de admitere la Universitate, așteptăm o nouă generație de viitori studenți, care să se dedice studiului limbii latine, ocupând cele minimum zece locuri existente la secția de română-latină a Facultății de Litere a Universității „Ovidius”.

Vivat, crescat, floreat!

conf.univ.dr. ȘTEFAN CUCU
Universitatea „Ovidius”

• Gabriela Gheorghe — Peisaj

JUSTIȚIE ȘI INJUSTIȚII

niște magistrați (II)

Cu argumente din Lenin, Stalin și A.I. Vășinski, D.S. Carev în „Organizarea judecătorească în U.R.S.S.” (Editura de stat pentru literatură științifică, București, 1953) scria transant că judecătorii sovietici sunt independenți și se supun numai legii. Judecătorii nu pot primi indicații nici de la instanțele ierarhic superioare și nici de la alte „organe”. Ei trebuie să se călăuzească după lege. A.I. Vășinski spune că în U.R.S.S. soluționarea cauzelor penale, civile și de altă natură se face conform conștiinței juridice socialiste a judecătorului. D.S. Carev mai arată că Independența judecătorului sovietic nu trebuie înțeleasă în sensul independenței lui față de statul socialist. Instanța de judecată este un organ al statului sovietic și nu poate sluji decât cauzei construirii societății comuniste. Mai pe șleau, justiția face parte din sistem și trebuie să i se subordoneze, să-l apere, să-l slujească.

Comunistii români, cu sprijinul consilierilor sovietici, au aplicat cu fidelitate aceste dogme în organizarea sistemului judiciar.

Am studiat atent ordinele circulare ale ministrilor justiției Lucretiu Pătrășcanu, Avram Bunaciu și Stelian Nituțescu, prin care judecătorii erau criticați și amenințați pentru că hotărârile pe care le pronuntau nu erau conforme cu „linia partidului”.

În ordinul circular nr. 2307 din 5 noiembrie 1949, adresat „tuturor instanțelor judecătorești și parchetelor”, ministrul justiției Stelian Nituțescu arată că „mai sunt salariați judecătorești care nu au înțeles cum trebuie îndeplinită sarcina lor de organe ale justiției populare”, că „în regimul nostru de democrație populară, care este o formă a dictaturii proletariului — justiția are un rol educativ, dar și rolul de reprimare severă a uneltirilor tuturor celor care atacă regimul democrației noastre populare și caută să împiedice construirea socialismului în R.P.R.”. Nituțescu insistă apoi asupra rolului „salariaților judecătorești” (...) „în condițiile ascutirii luptei de clasă”. În continuare critică judecătorii care aplică pedepse blânde, foștilor mosieri, chiaburilor și altor dușmani ai poporului. Se dau exemple de la Judecătoriile Titu, Ghergani și Târgoviste.

Procurorii erau criticați pentru că sunt apărători ai intereselor clasei muncitoare și că nu politizează procesele.

Am verificat mapele cu sentințe penale ale instanțelor din județul Constanța și am constatat că judecătorii C. Găvan, C. Mândriloiu și Maria Pogârneată aplicau pedepse blânde, de regulă amenzi minime, tăranilor trimisi în judecată,

pentru nepredarea cotelor. Dar iată ce spunea adresa din 30 iunie 1951 a Ministerului Justiției privind-o pe prima femeie judecător din Dobrogea: „În urma verificării lucrărilor Tribunalului Constanța, de către tov. îndrumători ai acestui Minister, s'a constatat din rapoartele prezentate că în general, în soluțiile date de instanța de sub presidenția Dvs. nu a-ți aplicat legile în spiritul luptei de clasă, sancționând chiaburii, foștii mosieri și industriasi, cu pedepse mai mici decât acelea aplicate oamenilor muncii, pentru fapte de aceeași natură și gravitate, fără ca împrejurările salvării faptei să fi justificat asemenea soluții.

Cu ordinul nostru observator Nr. 9231 / 1951, adresat tov. Presedinte al Tribunalului Constanța s'au făcut cunoscut o parte din soluțiile injuste date de Dvs. de care vă rog să luați cunoștință și analizându-vă critic și autocritic, munca dusă până în prezent, să vă schimbați modul Dvs. de a interpreta situațiile, debarasându-vă de sentimentalism și formalism.

Prin prezentul ordin observator vise atrage atențiunea că, în cazul când în viitor, se vor mai constata lipsuri de natura celor arătate mai sus, se vor lua măsuri în consecință”.

Maria Pogârneată a părăsit magistratura prin demisie, invocând motive medicale. C. Găvan și C. Mândriloiu, au fost epurați, invocându-se motive de dosar de cadre. În 1963, când tânărul Nicolae Popovici a fost numit presedintele Tribunalului regional Constanța, a dorit să-i aducă înapoi în magistratură pe cei trei distinși juristi, însă aceștia au refuzat politicos. Nicu Popovici a reușit să-l convingă să revină judecător la Tribunalul regional Constanța, în 1964, pe Corneliu Angelescu, civilist de excepție, fost secretar de redacție al revistei „Justiția Dobrogei”. Angelescu fusese epurat în 1948, pe motiv că a refuzat să intre în partid.

L-am cunoscut bine pe judecătorul Ion Mercan de la Judecătoria Babadag. Era un om de ispravă. Cred că prin 1962, Tode, o figură a avocaturii conștăntene, talentat orator, a încercat să-l încurce pe Mercan, într-un proces penal, judecat la Tribunalul regional Constanța. Mercan era procuror de sedință. Tode, cu voce puternică, se lamenta că inculpatul pe care îl apăra, a fost condamnat la câteva luni de închisoare, pentru că fiind beat a lovit cu permisul în masă, la restaurantul „Vălenii de Munte” din Medgidia. Așa rezulta din cuprinsul hotărârii de condamnare, de care Tode făcea mare caz. Mercan, după ce s-a uitat rapid în dosar, a răspuns scurt: nu permisul, ci penisul! Grefiera de la Judecătoria Medgidia, din pudoare, a scris „permisul”, în loc de „p...”, așa cum rezulta din toate probele din dosar. Întâmplările hazlii și umorul involuntar, îi duseseră faima lui Mercan.

TITUS RUSU

CULTURĂ ȘI SEXUALITATE

De la Boccaccio la Casanova

În biserica Santa Apollonia din Florența, o frescă a lui Andrea del Castagno (1423-1457) reprezintă un bărbat de vreo 40 de ani, sobru îmbrăcat, care se uită din colțul ochilor tinându-și capul într-o parte. Fata lui bărbierită poartă expresia unei atenții relaxate, mâna fină arată spre o carte de format mare. Această frescă, în stilul Renasterii timpurii, îl reprezintă pe Giovanni Boccaccio, poetul mort de aproape 100 de ani la momentul când tânărul Castagno decora peretii bisericii. El face parte din rândul acelor scriitori, precum Aretino și Casanova, ale căror relatări transmit o imagine plastică despre moravurile epocii lor. Deoarece simțirea lor este naturală, limba aspră și neartificială, ei au ajuns în secolul XIX în raftul destinat pornografiei și în dulapurile ferecate. Cum Boccaccio (1313-1375) este omul Umanismului timpuriu, așa și Pietro Aretino (1492-1556) reprezenta patima diferențiată a plăcerii la apogeul Renasterii. Așa cum autointitulatul Chevallier de Seignalt, pe numele lui Giacomo Girolamo Casanova (1725-1789) ilustra epoca galantă a Rococo-ului. Astfel de clasificări, după o schemă rigidă, nu rezistă unei analize diferențiate, deoarece fiecare epocă amestecă trăsături din secolele trecute și viitoare, dar fără astfel de jaloane nu se poate creiona o imagine cuprinzătoare.

Viata lui Boccaccio este marcată de ciuma care venise din India via Don și Crimeea în Europa. În Avignon mor în patru luni 62.000 de oameni. Ciuma ajunge în Anglia și Danemarca în 1349, în Renania, Franța și Spania în 1350. Între 1348-1350, moare în Europa o pătrime din populație: 25

• Gabriela Gheorghe — Enkidu

milioane de oameni. Boccaccio, fiu nelegitim al unui negustor florentin, născut la Paris și crescut la Neapole, avea doar 25 de ani când molima neagră bântuia prin Europa. Ar fi putut deveni negustor, datorită relațiilor tatălui său, și s-ar fi putut îmbogăți, dar el se dedică literaturii, studiază latina și citește autorii antici, de preferință Ovidiu, cu a sa *Ars amatoria*, a cărui artă erotică de a trăi și iubi îl fascinară. Compune în stilul lui Ovidiu încântătoare poezii, precum cea despre fata care își lepăda cămașa și se arunca goală în brațele iubitelui, ajungând cu această lirică la o oarecare celebritate. La izbucnirea molimei, și el ca și alții, crede că totul „se datorează influenței corpurilor cerești, aplicată ca pedeapsă asupra muritorilor, ca penitență pentru comportamentul nepotrivit și de aceea nici știința nu poate face nimic împotriva acestei nenorociri”. Numai la Florența au murit 100.000 de oameni, și relatările din „Decamerone” lasă să se bănuie ce stare de spirit exista în oras. Titlul acestei culegeri de nuvele înseamnă „Zece zile”. Este vorba de o relatare clasică de povestiri cadru, precum în „O mie și una de nopți”: șapte doamne tinere petrec cu trei bărbați tineri, bine crescuți, zece zile într-o casă de la țară lângă Florența, unde s-au refugiat din calea ciumei. Aici, între lanuri de seacă și vii, cu privirea spre albastrul mării, departe de groaza morții, se povestesc, pentru trecerea timpului, istorioare. Deoarece se scăpase de moarte, se povestesc istorioare de dragoste, și Boccaccio s-a folosit copios de anecdote și poante din cultura indo-persană, unele deja aflate în poezia provençală, altele preluate din antichitate. Între ele se găsesc și nuvele ale lui Boccaccio, dar paternitatea textelor nu avea mare importanță în acele vremuri. Performanța lui nu a constatat în subiect, ci în stil; personajele sunt călugărite și sălbateci, văduve și cavaleri, negustori și cersetori, un cunoscător de oameni amuzanti, care nu are nimic sfânt, deoarece cunoaște viața, nicidecum ipocrizia și virtutea. În încheierea operei, autorul recunoaște că ar merita poate reproșuri datorită libertății ce si-a luat-o, „dar despre călugări am scris adevărul”. Multe din

formulările sale au devenit zicale și opera sa a fost subiect pentru nenumărate dizertații savante. Pentru cititorul contemporan n-a pierdut nimic din prospețime, azi încă este valabilă expresia „O gaură bună se vrea perforată”; poveștile lui rămân nemuritoare atâta timp cât „oamenii își unesc tandru sexele”.

Boccaccio era un umanist erudit, nu un om de scandaluri ca Aretino, care și el s-a preocupat de ars amatoria, ajungând de fapt din întâmplare, din complezență, la așa numitul statut de „pornograf”.

G.M.T.

(fragment dintr-o carte în pregătire la editura CONSTANT)

un târg tradițional...

urmare din pag. 3

pentru cartea școlară, care ne asigură o bună independență financiară, rapiditatea reciclării produselor acestei edituri, deoarece se știe foarte bine că una dintre marile dificultăți pe care le au editurile din România este reciclarea fondului de investiții. Vânzările au fost mai slabe anul acesta comparativ cu anul trecut sau cu 1998, și probabil că o cauză serioasă a reprezentat-o greva profesorilor de la începutul anului, care a bruiat întreg sistemul editorial, deoarece neputându-se recicla fondurile, producția editorială a scăzut semnificativ în ultimele luni de zile. Am constatat acest lucru mergând la mai multe târguri de carte din țară, de la începutul anului și până acum. Deși nu am vizitat chiar fiecare stand în parte, am putut observa că nu există o ofertă la fel de bogată de carte ca aceea de anul trecut. Probabil că își spun cuvântul mai multe evenimente economice. E mai multă sărăcie, lumea are probleme mult mai presante decât achiziționarea cărții.

●●● Din păcate, la noi nu există încă o legislație clară asupra a ceea ce trebuie să facă un librar, nu există o lege a librarului, o centralizare a sistemului de difuzare, în sens pozitiv. Fată de Franța, de pildă, editorul român are dificultăți mult mai mari. El trebuie să-și caute difuzorii. Nu există nici un stand en-gros de carte, care să preia întreaga producție a unei edituri, deoarece nu există mecanismele legale care să reglementeze raporturile între editor-difuzor-distribuitoare. Probabil că aici este și vina editorilor, care nu înțeleg că e necesar ca la un moment dat să aibă o discuție foarte fermă cu asociația librarilor, pentru a face ceva împreună, în avantajul ambelor părți.

Noi tipărim în acest moment peste 200 de titluri pe an, aproape 1.000.000 de exemplare, și problema cea mare pe care o avem este difuzarea cartii în cât mai multe librării din țară.

starea urmuz

urmare din pag. 10

incurabilă, ca o vrajă / ca o oală de fundul unui copil mic / nu mă pierde din ochi nici o clipă / sunt cu ea pe stradă, în casă, la masă / nu contează dacă am sau nu musafiri / dacă alerg, stau, dacă o neg / ea peste tot ca un su(s)pus mă urmează / doamne, oare cum de m-a văzut în acel / hâu de sat unde m-am născut / unde circulație aproape că nu este / e, cum să vă spun, ca într-o poveste / lungă cu oameni tristi ce se veselesc / doar așa, la betie — obișnuită / din ce în ce mai vie, iar drumetii / care încarcă să le treacă pragul / nu sunt luați în seamă — de teamă / ca noul venit să nu meargă cumva / contra obiceiului lor mai sus pomenit // doamne, dar cum de m-a găsit / în acea casă mică și întunecoasă / cu paturi de lemn, cu podelle de lut (și mama chiar a crezut când m-a adus aici // că sunt ferită de ochi străini și haini, / n-a fost să fie), dar mi-am zis „bădie, / rezolv eu odată situația / cu această donație, o fi o eroare // de stil”, și tiptil-tiptil am păsît / în lumea cui mă are și ca să află / ce-i cu această nelipsită stare / m-am făcut ziarist, adevărat că unul // trist, dar nu am avut de ales / căci peste tot era ca în satul meu / cu betia bine, iar cu munca — greu / oricum de pacoste nu am scăpat // drept rezultat, la un moment prielnic / stării mele, m-am amoretat — cumplit! / ce fericire o cuprinse, vai, și / cu alai de nuntă veni în jurul meu / / în fruntea lui chiar Bunul Dumnezeu / nu mai știam atunci unde-mi era gândul / în raiul de pe Terra sau în cerescul tron / o, Everest, o dragoste măreată — // dulceată, și acum la tine gândul îmi tresaltă / sunt mort de armata, dar învins de alta / mă știu, căci acum eu însămi sunt starea / ... rea sunt, vă rog, aduceți Salvarea.

„creștinism în dobrogea”

urmare din pag. 11

pe vasul „Phoenix”.

În perioada stabilirii în Dobrogea grupul a participat la întâlniri, discuții și conferințe.

La înălțirea de la Neptun au participat personalități din Constanța și Mangalia, din cadrul Universității „Ovidius”, reprezentanți ai revistei de cultură *Tomis*, redactori din presa centrală și locală, sponsori-sustinători ai acțiunii, studenți și elevi din învățământul artistic, viitori artiști. Discuțiile s-au purtat în jurul generoasei teme enunțate, dar nu numai. În intervențiile lor pictorii: Gheorghe Carutiu, Ion Sălișteanu, Ion Nicodim, Gheorghe I. Anghel, Gheorghe Fircă, Gheorghe Fărcășiu, Ariana Nicodim ca și criticii Ioana Vlasiu, Ruxandra Garofeanu și Florica Cruțeru au vorbit despre importanta contactului nemijlocit, periodic al artiștilor cu Dobrogea, despre viitoare monumente și necesitatea conservării celor existente; s-a enunțat ideea configurării unui muzeu de artă contemporană, poate la Mangalia — orasul cel mai bine gospodărit din întreaga Dobrogea — muzeu care să aibă în circuit o sală dedicată pictorului Ion Bitzan, dobrogean prin origine, născut în comuna Limanu (1924-1997), apoi despre o mai mare grijă pentru alegerea locurilor de construire a sfințelor lăcașuri — a bisericilor, despre grija zugrăvirii acestora de către artiști, pictori avizați, specialiști ai domeniului s.a.s.a.

Pe parcursul acestui periplu artiștii au fost însoțiți de o echipă a televiziunii, condusă de criticul de artă Ruxandra Garofeanu.

Vizita artiștilor în Dobrogea s-a încheiat cu expoziția acestora, vernisată în 31 mai a.c., la Muzeul de Artă, de către criticul de artă Doina Păuleanu.

adrian rădulescu

urmare din pag. 12

membru în mai multe foruri naționale și internaționale:

- director al Centrului de Studii Ovidiene, Constanța (din 1970);
- presedinte al Filialei de Studii Clasice, Constanța (din 1969);
- presedinte al Filialei de tracologie și vicepresedinte al Institutului Român de Tracologie din București (din 1985);
- presedinte al Asociației Oamenilor de Știință, filiala Constanța (din 1988);
- membru corespondent al Institutului German de Arheologie din Frankfurt am Main (din 1985);
- presedinte al Comisiei Naționale de Arheologie (până în 1999) și membru al acesteia;
- presedinte al Comisiei Monumentelor Istorice etc. A avut un *Credo* pe care trebuie să-l ducem mai departe:
- dezvăluirea tainelor vechiului tinut cuprins între Dunăre și Marea Neagră, prin cercetări arheologice, epigrafice și interdisciplinare;
- sprijinirea și impulsivarea activității de cercetare a membrilor colectivului de cercetători conștănteni;
- formarea de specialiști;
- și, nu în ultimul rând, restaurarea și conservarea marilor obiective istorico-arheologice ale județului și orașului.

Sunt numai câteva săptămâni de când Adrian Rădulescu a plecat în lumea celor drepi; cei 44 de ani trăiți intens în muzeul pe care l-a condus cu atâta pricepere își arată astăzi roadele. Tot ceea ce trebuie să facem este să nu-l dezamăgim. Să ducem mai departe tortă, să menținem și să dezvoltăm prestigiul muzeului conștăntean și al cercetării dobrogene.

LABIRINT

• După ce în numărul anterior a publicat interviul cu doamna Cristina Zarifopol, prin care aflam despre recenta editare la „Polirom” a unui volum ce va conține 93 (!) de scrisori ale lui Mihai Eminescu către Veronica Micle și 15 scrisori ale acesteia către poet, **Observator**-ul cultural revine cu două pagini despre „corespondența inedită”. Titlurile articolelor mărturisesc ele însele despre valoarea evenimentului: „Dimensiunile unei revelații” (Paul Cornea), „Un nou Eminescu?” (Ovidiu Papadima), „Emotia unei descoperiri uimitoare” (George Gană), „O fabuloasă descoperire” (Mircea Anghelescu), „Surpriza” (Ioana Pârvescu).

O mică dispută s-a stărnit și în jurul problemei autentificării științifice a scrisorilor. Să nu uităm că autentificarea, departe de a fi rod al suspiciunii, este un act de civilizație. Mai mult, prin aceasta se oferă terenul ferm pentru a recurge la așezarea într-o nouă viziune a biografiei poetului, a ceea ce reprezenta el ca om — fapt de care un public foarte larg se arată interesat.

• C. Stănescu apreciază, în **Adevărul**, că volumul *Dulcea mea doamnă / Eminul meu iubit* dă credit celor care au susținut ostilitatea societății românești a timpului față de Eminescu, criticul literar păstrând în același timp distanța vizavi de promotorii conspirației contra poetului.

E limpede că, începând de acum, încetul cu încetul, va ieși la iveală acțiunea mutilantă a societății românești asupra scriitorilor români. Nepăsarea, lipsa de justete, incapacitatea de a recunoaște, admira și susține valorile etc. a caracterizat și caracterizează și astăzi societatea românească a literelor. Stare care îmbibă cu silă, dispare și revoltă pe scriitorii autentici, modificându-le procustian dimensiunile spirituale și pofta de a scrie.

• Diarist înveterat, răspândindu-și filele „jurnalului infidel” în mai multe din revistele literare, Bujor Nedelcovici declară în (**Convorbiri literare** nr. 5) că jurnalul a devenit pentru el „un refugiu, un azil interior pentru construcția unui castel intim prin crenelurile căruia văd născându-se identitatea proprie, spațiul și timpul lui JE, mecanisme diabolice ale scriiturii și prezenta CELUILALT”. Si dacă ar fi numai atât... Dar urmează invariabil lamentațiile exilatului supus „probei infernale”. Aflăm de pildă de existența unui nou sindrom al românului parizian: stresul, „socol moral și fizic” se manifestă prin slăbirea vederii sau prin apariția unor ciudate afecțiuni stomatologice. Prin urmare, dacă ati visat cumva să ajungeți să trăiți în „Orașul luminilor”, e mai bine să vă luați gândul. Rămâneți în România, păstrați-vă dinții și privirea ageră!

• **Mozaicul** (nr. 4-5) pune în discuție (cu nerv și beneficiind de opiniile unor nume importante ale literaturii actuale) problema canonului și a tradiției în evaluarea critică a ceea ce s-a scris până la noi. „Dacă admitem că un univers axiologic este unul — până la un punct — ordonat, nu putem nega importanta ierarhiilor. Oricât de aproximative și de schimbătoare ar fi, ele reprezintă un baraj în calea haosului”, remarcă Gheorghe Grigurcu. Chiar dacă nu există chei universale de lectură, iar „orizonturile se contopesc”, cum ar spune Gadamar, orice operă putând fi reluată, spre interpretare, mereu și mereu, impunerea la un moment dat a unui canon e un fenomen inerent. Ierarhiile există, fie că suntem sau nu de acord cu ele, fie că s-au creat conform unor criterii valabile sau de-a dreptul excentrice. Cât despre demitizări, atât de la modă acum, ele nu atacă (așa cum opinează Mihail Gălățanu), ierarhia, ci *imaginea și viziunea* asupra unui scriitor.”

• La împlinirea a 60 de ani (o vârstă care l-a prins nepregătit, care îl revoltă, îl „in-dignă”), **Orizont**-ul nr. 5 îi dedică mai multe pagini profesorului Mircea Martin. Deși pare nemulțumit, considerând că nu si-a îngăduit să se exprime „altfel decât prin opere impersonale și indirecte”, deși publică rar, cu o discreție superstitioasă, pentru cine le-a citit, cărțile sale rămân.

Interesant de citit și dialogul cu părintele Savatie, un fost poet talentat — Stefan Bastovoi, călugăr acum la mănăstirea Noul Neamț din Republica Moldova; un om fericit, se pare, în ciuda ispiteleor și chinurilor prin care a trecut pentru a ajunge aici: „Nu am plictiseală, nu am doruri, nu am senzația timpului. Povara timpului trezește în noi pofta de a scrie. Eu nu mai am motive să scriu, cu toate că oricând mă pot așeza să o fac. De multe ori scrisul e pentru noi ca un rebus cu care ne umplem golul existential. Există un păcat foarte greu care se cheamă pierderea de vreme. Si mă întreb dacă scrisul, până la urmă, nu e o anume pierdere de timp.”

ARIADNA

• Lansările de carte au constituit, în luna ce s-a încheiat, principalele evenimente la care a participat o bună parte dintre membrii filialei dobrogene. Prezentator, fie în calitate de autori sau organizatori, fie în postura de prezentatori, lectori de carte, îngrijitori de editie, prefatori sau de simpli invitați, a dat un plus de greutate și dinamism reuniunilor, stimulând comentariile, dialogurile, opiniile, intervențiile critice și dovedind, totodată, că liantul cel mai trainic între scriitorii rămâne solidaritatea de breaslă.

• **Librăria Uniunii Scriitorilor** din Constanța a fost gazda întâlnirii cu scriitoarea Muriel Bold din Marea Britanie, care și-a lansat romanul „Spionul otrăvit” (Ed. „Semne”, București). Cartea incită și scrisă într-un ritm alert face dese referiri la România din perioada imediată celui de al doilea război mondial. Despre activitatea autoarei și despre noua sa apariție tradusă și editată în limba română au vorbit — Constantin Novac, secretarul executiv al filialei și Dan Persa, redactor al revistei *Tomis*. Au fost prezente scriitorii: Nicolae Motoc, Enache Puiu, Ovidiu Dunăreanu, Sorin Rosca, Cristina Tamas, Anda Hristu, Sanda Ghinea, Ion Dragomir, Ana Ruse, Memedemin Iasar.

• Ion Codrescu s-a întâlnit

cu iubitorii de haiku în Aula Bibliotecii județene Constanța, prilej cu care și-a lansat noul volum „Vocile muntelui” (Ed. „Ami Net”). Apărut în condiții grafice excelente, acesta face parte din programul de publicații editate în cadrul Festivalului Mondial de Haiku, Londra, Oxford 25-30 august, 2000, Marea Britanie. Despre carte și-au exprimat opiniile criticii literare Evelina Cărligeanu, Ileana Marin și

viața filialei

scriitorul Ovidiu Dunăreanu.

• **Inspectoratul Județean de Poliție Constanța** a organizat în colaborare cu revista *Tomis*, Filiala „Dobrogea” a U.S. și Editura „Ex Ponto” o manifestare inedită — lansarea la sediul său a romanului „Hotarul singurătății” (Ed. „Ex Ponto”) semnat de colonelul Vasile Mizdrea, un profesionist de mână întâi al acestei instituții. Din asistentă nu au lipsit: generalul Ion Cărlig, șeful Inspectoratului, Paul Prodan, directorul tipografiei „Infcon”, Ioan Popișteanu,

directorul Editurii „Ex Ponto” și Ovidiu Dunăreanu, redactor al revistei *Tomis*, lectorul cărții — care, de altfel, și-au împărțit, unei numeroase asistente, gândurile despre autor și creația sa.

• **Galeriile „Amfora”**, la rândul lor, au oferit cititorilor de proză scurtă, ocazia de a se întâlni cu profesorul Valentin Zgarcea și recenta sa carte „Întâmplări din preajma ta” (Ed. „Leda & Muntenia”). Au rostit alocuțiuni: scriitorul Constantin Cioroiu, prof. Ioan Mircea Popovici și Costin Antonescu, directorul Centrului județean al Creației. Reuniunea s-a bucurat de prezenta d-lui Mihăiță Visoianu, subprefect al județului Constanța.

• La sediul din Constanța al UDTTMR a avut loc lansarea volumului de versuri „Eremitul cu lampă” (Ed. „Examele”) de Nelida Bormanbet. Scriitorii: Altay Kerim, Amet Aledin, Costache Tudor și prof. Nihat Osman, în cuvântul lor, au remarcat talentul real al tinerei debutante, girat de scriitorul și profesorul Tudor Opris, cel care a ajutat-o în editarea plăchetei.

• **Comisia de validare a U.S.R.**, întrunită în data de 21 iunie, a confirmat primirea în rândul membrilor U.S. a prozatoarei Anda Hristu și a poetei Amelia Stănescu.

Sunshine Waves

Începând cu acest număr, revista „Tomis” prezintă, în premieră absolută pentru o publicație de cultură de la Pontul Euxin, o retrospectivă a universului mediatic — audio și video — cu referiri expres la emisiunile posturilor de radio și televiziune existente în Constanța. Titlul cu care inaugurăm această rubrică privește programele difuzate de primul Studio Teritorial de Radio din istoria Dobrogei, atât de cunoscutul și familiarul Radio Constanța, care emite actualmente pe acele „Unde insorite” de 100,1 MHz și 909 KHz.

Înființat la doar o lună de la debutul evenimentelor din decembrie 1989 — asadar în ziua de 21 ianuarie 1990 — din inițiativa actualului director, a ziaristei Rodica Serbănescu, cu sprijinul substanțial al conducerii Radioteleviziunii Române. Postul Radio Constanța a pornit la drum sub auspicii promițătoare, beneficiind de incintă și de înzestrarea tehnică ale Radio Vacanței, care, după cum vă este cunoscut, a difuzat programele estivale ale Radiodifuziunii Naționale timp de mai bine de două decenii și avea să le difuzeze în continuare, tot de la Vila nr. 1 din Mamaia. Dintre „oamenii începuturilor” în acest sector, îmi permit să evoc câteva nume ale unor fideli slujitori ai undelor hertziene care și în prezent se află la pupitrul tehnic din studioul de emisie, în regiile de fonotecare sau la coordonarea emisiunilor: Mihai Măndritoiu, Mihaela Sixt, Cecilia Pătrăhău, Marcel Bărbulescu, Nușa Ionescu.

În plan redacțional, Radio Constanța a săvârșit o frumoasă aventură, aureolată de izbândă. A contat inițial — și nu doar câteva săptămâni sau luni de zile — pe doar

4-5 persoane, devenite în scurt timp veritabile personalități din cauza impactului extrem de favorabil al programelor difuzate asupra publicului avid de media. Mă refer la emisiunile interactive pentru tineret, de la finele fiecărei săptămâni, realizate de Marian Moldoveanu și Adrian Vasile, la rubricile culturale ale Anei-Maria Munteanu, la investigațiile și la sondajele în cotidian ale lui Emanoil Vărgolici, la actualitatea economică portuară și agrară semnată de Florin Munteanu și de Dan Voicu, precum și la secvențele sonore din lumea fascinantă a sportului... Anii au trecut și Radio Constanța a evoluat în consonanță cu exigențele publicului ascultător ale căror propuneri și sugestii au fost în mod frecvent luate în considerare.

Universul mediatic bogat al Radio Constanței se exprimă în emisiuni de analiză, de comentarii, de dezbateri a unor probleme stringente ale actualității social-economice și cultural-artistice. Proprie colectivului redacțional este echidistanța, neimplicarea în politică. De luni până vineri, de la ora 12 la ora 13, pe 909 kiloherti, se difuzează emisiuni rezervate etnurilor din Dobrogea (greacă, turcă, tătară, aromână, armeană, lipovenească) ceea ce contribuie în considerabilă măsură la consolidarea și amplificarea modelului interetnic dobrogean.

Un colectiv redacțional relativ restrâns, dar tânăr și temeinic pregătit profesional, dublat de un altul, tehnic, congener și dornic de desăvârșire profesională, învățat de la o zi la alta, risipindu-și energiile în eter, să facă un lucru deosebit, de maximă utilitate publică: informarea *sine ira et studio*, corectă, obiectivă a ascultătorilor cu tot ceea ce se petrece, îndeosebi în municipiul și în județul Constanța.

VIRGIL MOCANU

CARICATURI DE LEONTE NĂSTASE

CALENDAR DOBROGEAN

iunie

1.06.1933 — S-a născut Dragos Vaida, matematician
3.06.1947 — S-a născut Constantin Bejenaru, poet, publicist
4.06.1941 — S-a născut Vasile Vlad, poet
5.06.1917 — S-a născut Marius Ralian, poet
6.06.1965 — S-a născut Vasile Busuioc, poet
8.06.1911 — S-a născut Nicolae Papatanasiu, poet, prozator (m. 20.06.1967)
8.06.1984 — A murit Constantin Scrima, poet (n. 20.09.1918)
14.06.1943 — S-a născut Carmen Chehialan, poet, critic literar
15.06.1909 — S-a născut Virgil Teodorescu, poet (m. 24.06.1987)
15.06.1941 — S-a născut Dan Culcer, critic literar
17.06.1902 — S-a născut Romeo Alexandrescu, muzicolog
17.06.1925 — A murit Anghel Saligny, om de știință (n. 14.05.1854)
18.06.1914 — S-a născut Al. Raicu, poet, prozator
20.06.1872 — S-a născut Gh. Munteanu-Murgoci, geograf

(m. 1925)
20.06.1890 — S-a născut Al. P. Arbore, etnograf (m. 26.11.1953)
20.06.1962 — A murit Victor Papacostea, filolog, ist. literar (n. 21.01.1900)
21.06.1906 — S-a născut Cristea Grosu, artist plastic
23.06.1909 — S-a născut Ovidiu Papadima, ist. literar, folclorist (m. 26.05.1996)
25.06.1862 — S-a născut Petru Vulcan, poet, publicist (m. 5.02.1922)
25.06.1920 — S-a născut Al. Gh. Bogossian (Bogdan Căus), poet, publicist
25.06.1934 — S-a născut Stanislav Popescu, poet
26.06.1927 — A murit Vasile Pârvan (n. 28.09.1882)
27.06.1916 — S-a născut Liuben Dumitru, poet (4.02.1983)
29.06.1913 — S-a născut Lola Stere Chiracu, prozator
30.06.1936 — A murit Ion Borcea, om de știință (n. 13.01.1879)
30.06.1938 — S-a născut Constantin Cioroiu, prozator, publicist
? 06.1939 — S-a născut Mariana Filimon, poet, publicist
? 06.1986 — A murit Stefan Balaci

GELU CULICEA

Anuarul Muzeului Marinei Române 1999, Tom II

Apărut în condiții grafice deosebite, la Editura Companiei Naționale Administrația Porturilor Constanța, **Anuarul Muzeului Marinei Române 1999, tom II**, se impune atenției cititorului avizat, specialistului, dar și a celui pasional de istorie, în general, și de istoria Marinei Militare, în special, printr-un sumar bogat, varietate și foarte interesant.

Îmbucurător mi se pare faptul că volumul de față nu mai seamănă *prin nimic* cu obisnuitele și cenușile opuri în care erau îngrămădite la voia întâmplării zeci de referate gen „dare de seamă”, unul mai plicticos, unul mai lipsit de claritate și mai prost scris și conceput decât altul.

Un consiliu științific prestigios, format din Patriarhul Teotist, prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu, prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu și col. dr. Petre Otu, un colegiu redacțional avizat și competent, compus din cpt. c. dor. drd. Ion Ionescu, director, lt. c. dor. Marian Mosneagu, redactor șef, Mariana Cojoc, Carmen-Irene Atanasiu, Georgeta Borandă și Cornel Greavu, nu aveau cum să realizeze o nouă colecție de „date și citate”. O dovedeste cu prisosință acest tom al Anuarului 1999, care se remarcă prin noutatea tematicilor abordate, prin calitatea comentariilor și ineditul unghiurilor de vedere, prin bibliografie și ilustrație.

Retine în mod deosebit atenția editorialului semnat de prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu „Evenimentele din decembrie 1989 în context internațional”, dar și cele două materiale în exclusivitate: „Armata română pe frontul de Est”, autor prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu, și „Efecte transilvane ale Tratatului de la Trianon”, autor dr. Bartolomeu Valeriu Anania.

Capitolele „Cercetare științifică” și cel dedicat sesiunii de comunicări „Dunărea și Marea în istoria poporului român (1998-1999)” conferă un interes deosebit volumului prin studiile și comunicările semnate de cpt. c. dor. drd. Ion Ionescu, Georgeta Borandă, Carmen Atanasiu, Mariana Cojoc, lt. c. dor. Marian Mosneagu, lt. col. prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, prof. Andreea Atanasiu, lt. col. dr. Mircea Dogaru, Gabriel Talmatchi, drd. Nicolina Ursu, Sorin-Maxim Ursu, lector univ. drd. Maria Petru, Cornel Greavu, lt. col. dr. Ioan Munteanu, Ana-Maria Diana, Georgeta Lungu, prof. Cornelia Miler, cpt. Didi Miler, c. dor(r) Neculai Pădurariu, lt. c. dor. lector univ. drd. Marian Sărbu, col. Mircea Serediuc, drd. Luminița Giurgiu, lector univ. drd. Marian Cojoc, prof. Aurel Ion, lector univ. drd. Stoica Lascu, prof. Emanuel Ploeanu.

SORIN ROSCA

BREVIAR TULCEAN

Semnalăm apariția nr. 1 / mai 2000 / și nr. 2 / iunie 2000 a **Buletinului Cultural Informativ** pentru județul Tulcea, publicație lunară editată de Inspectoratul Județean pentru Cultură și Centrul Creației Populare Tulcea, care își propune „să arate ce s-a întâmplat, ce se întâmplă și ce se va întâmpla în cultura județului, ce oportunități apar pentru creatorii tulcenii”, după cum notează, în cuvântul de început, consilierul șef al Inspectoratului pentru Cultură, prof. Nicolae Sava.

Informațiile sunt grupate în agenda manifestărilor care urmează să se desfășoare în municipiul și județ, ecouri la cele desfășurate, apariții editoriale, interviuri, profiluri artistice, invitații la concursuri și festivaluri din țară, note critice etc.

• Pe simezele de la „Casa Cărții” din Tulcea a fost vernisată de curând expoziția de grup „Culori dobrogene”, organizată de Centrul Județean al creației populare Constanța, în colaborare cu Asociația artiștilor plastici „Amfora”.

21 de artiști plastici neprofesioniști constănțeni (Gh. Caraiman, Radu Crângus, Mugurel Caracostea, Gabriela Dima, Gh. Dragomir, Anca Donici, Maria Eram, Maria Gosoiu, Ecaterina Hălmăgeanu, Sonia Machei, Jeni Mazilu, Vasile Munteanu, Marina Petrov, Traian Pihion, Vasileica Pop, Iuliana Rusu, Jenny Stângaci, Constantin Stoica, Gabriel Stratulat, Paul Teodorescu și Filiz Veluia) semnează un număr impresionant de tablouri (52 de lucrări în ulei și grafică, precum și 16 icoane), în lista expozanților regăsindu-se atât Paul Teodorescu, președintele de onoare al Asociației, Traian Pihion, președintele executiv, dar și eleva de opt ani Jenny Stângaci sau Gabriel Stratulat.

Nevoia de întâlnire și dialog cu publicul și artiștii tulcenii, sub semnul schimbului de energii cromatice, s-a transformat în bucuria descoperirii și afirmării unor reale împliniri artistice, de o relevanță substanțialitate.

• Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea a sărbătorit în cursul lunii mai împlinirea a 50 de ani de activitate a primelor nuclee muzeistice tulcene (științele naturii, istorie-arheologie, artă plastică, artă populară) printr-o suită de manifestări culturale-științifice între care amintim: sedința festivă a Colegiului științific al ICEM sub genericul „ICEM în contextul activităților muzeistice naționale și internaționale — organizator și partener”, cu participarea membrilor Comisiei Naționale a Organizației Internaționale a Muzeelor (IICOM) și vernisajul expoziției permanente a Muzeului de Istorie Naturale (recent reorganizat); vernisajul expoziției „Gravura contemporană românească” și simpozionul cu aceeași temă; colocviul internațional de arheologie funerară „Practicile funerare ca formă de identificare a grupurilor culturale în epocile Bronzului și Fierului” cu participarea a 80 de invitați din țară și de peste hotare; lansarea volumelor „Lucrările colocviului internațional de arheologie funerară (Tulcea, 1997)” și „IstroPontica” — muzeul tulcean la a 50-a aniversare.

OLIMPIU VLADIMIROV

REDACȚIA:

Ovidiu Dunăreanu, Gabriela Inea, Ileana Marin, Dan Persa, Sorin Rosca

Tehnoredactare computerizată:
Aura Dumitrache

DRAGUL DE BRENNBAR

Sotul meu, Ernst Brennbar, trudea din greu la cel de-al doilea trabuc si cel de-al treilea pahar de coniac. O căldură înceată, crescândă, îi împurpura obrajii. Limba i se părea lenesă si mai grea ca de obicei. Stia că, dacă n-o să încerce să vorbească în curând, o să caste gura si o să răgâie... sau mai rău. Un ghem de vinovătie i se misca în stomac, evocând sticla de Brauneberger Juffer Spatlese din '64, care însoțise portia uriasă de *truites Metternich*. Urechile lui rosii pulsau o amintire a celui Pommard Rupiens din '61, care îi înecase portia de *boeuf Crespi*.

Brennbar a privit către mine, peste masa pustiită, dar eu eram pierdută într-o conversație despre grupurile minoritare. Bărbatul care îmi vorbea părea să fie membrul unuia dintre ele. Nu stiu din ce motiv, chelnerul lua și el parte la discutie — probabil ca un gest menit să dizolve distincțiile de clasă. Sau poate din cauză că omul care vorbea cu mine si chelnerul făceau parte din acelasi grup minoritar.

„N-ai de unde să stii nimic despre asta”, mi-a spus tipul, dar eu îmi tot privisem sotul îmbujorat; nu fusesem atentă.

„Păi”, am replicat, „îmi pot imagina cum trebuie să fi fost.”

„*Imagina!*” a strigat el. L-a tras de mână pe chelner, cerându-i sprijinul. „Asta a fost o chestie adevărată. Nici o cantitate de *imaginatie* n-ar putea să te facă vreodată să te simți cum ne-am simțit noi. A trebuit să trăim cu asta în fiecare zi!” Chelnerul ghici că ar trebui să fie de acord.

O altă cucoană care stătea lângă Brennbar a intervenit brusc: „Nu-i nici o diferență față de lucrurile la care trebuie să faci față mereu femeile — chestii pe care trebuie să le înfruntăm si astăzi.”

„Într-adevăr”, am spus repede, întorcându-mă către ea.

„Ascultă, nu există persecutie mai mare ca cea religioasă”, a continuat omul, trăgând de bratul chelnerului ca să accentueze.

„Asta ar trebui să întrebi un negru”, am zis.

„Sau orice femeie”, a adăugat tipa de lângă Brennbar. „Vorbesti de parcă ai avea un monopol asupra discriminării.”

„Sunteti cu totii niste rahati”, zise Brennbar, descolăcindu-si încet limba amortică. Ceilalti s-au oprit din vorbă si s-au uitat la sotul meu, de parcă ar fi fost o gaură ce tot creștea într-un covor scump.

„Dragă”, am spus, „discutăm despre minorități.”

„De parcă asta m-ar lăsa pe dinafară?” întreabă Brennbar. Și suflă către mine un nor de fum.

Dar femeia de lângă el părea să se simtă provocată de asta; răspunse cu îndrăzneală: „Nu mi se pare c-ai fi negru”, a zise ea. „Nici femeie si nici evreu. Nu esti nici măcar irlandez sau italian sau ceva de genul ăsta, nu-i așa? Vreau să spun, *Brennbar* — ce nume-i ăsta? E nemțesc?”

„Oui”, zise chelnerul. „E nemțesc, stiu eu.”

Si bărbatul, a cărui plăcere fusese să mă insulte, zise: „Oh, ăsta-i un grup minoritar excelent.” Ceilalti (toti în afară de mine) râseră. Cunosteam semnalele sotului meu apropo de pierderea gradată a controlului în conversațiile politicoase; când îmi sufla fum de trabuc în față, însemna că se afla într-o fază destul de avansată.

„Sotul meu este din Midwest”, am spus eu prudentă.

„Oh, sârmanul”, a zis femeia de lângă Brennbar. Mâna i-a aterizat glumet pe umărul lui.

„Ce îngrozitor: *din Midwes!*”, a murmurat cineva, de undeva din celălalt capăt al mesei.

Si omul care se ținea de mână ospătarului, cu importanta pe care ar fi putut-o acorda unui detector de mine, a zis: „Ei, ăsta da grup minoritar!” Râsul a înconjurat masa, în vreme ce eu am observat trecerea sotului meu de încă o fază a pierderii cumpătului: zâmbetul teapăn, acompaniat de datul peste cap, studiat, al celui de-al treilea coniac si de turnarea netremurată a celui de-al patrulea.

Eram atât de sătulă, mâncasem peste măsură, si totusi am zis: „Mi-ar plăcea niste

John Irving s-a născut în New Hampshire, în 1942, și a lucrat sporadic ca antrenor de lupte la diverse școli pregătitoare din New England. A făcut-o chiar și după succesul extraordinar al volumului său *The World According to Garp* (1978), care a fost cîtat drept romanul cel mai de succes al anilor '70, fiind ulterior ecranizat, la fel ca și *The Hotel New Hampshire* (1981). Cărțile lui Irving, majoritatea best-selleruri (*Setting Free the Bears* — 1969, *A Prayer for Owen Meany* — 1989) sunt apreciate în toată lumea, proza lui fiind cunoscută pentru spiritualitatea și îndrăzneala sa, pentru atenția acordată detaliilor.

desert. Mai vrea cineva ceva?” am întrebat, privind felul studiat în care sotul meu își înghitea cel de-al patrulea coniac, turnându-si apoi un al cincilea.

Chelnerul si-a amintit că are o slujbă. A zbughit-o să aducă meniul. Bărbatul care căutase în chelner o înrudire etnică, s-a uitat curajos spre Brennbar si a zis cu o condescendență onctuoasă: „Nu încercam decât să afirm că discriminarea religioasă, cel puțin din punct de vedere istoric, este într-un fel mai subtilă si mai răspândită decât acele forme de discriminare de care auzim cu totii în ultima vreme: rasism, sexism...”

Brennbar râgâi: un zgomot sec, ca o bilă de alamă aruncată la întâmplare în vasele de bucătărie. Cunosteam si faza asta; stiam acum că desertul avea să vină prea târziu, că sotul meu nu prea mai avea nevoie să ia o pauză înainte de a trece la atac.

Brennbar începu: „Prima formă de discriminare, pe care am întâlnit-o încă din copilărie, e atât de subtilă si răspândită, încât până în ziua de azi nici un grup n-a fost în stare să se organizeze pentru a protesta împotriva ei, nici un politician n-a îndrăznit s-o menționeze, nici un caz de libertate civică n-a ajuns la tribunal. În nici un oras important si nici în vreunul obscur nu există vreun ghetou adecvat unde acești suferinzi să se poată sprijini unul pe altul. Discriminarea împotriva lor este atât de totală, încâte ajung chiar să se discrimineze între ei. Le e rusine că sunt ceea ce sunt, le e rusine de asta când sunt singuri, si cu atât mai mult le e rusine să fie văzuți împreună.”

„Ascultă”, a spus femeia de lângă Brennbar, „dacă vorbești despre homosexualitate, ceea ce afirmi să stii că nu mai e valabil...”

„Vorbesc despre cosuri”, a zis Brennbar. „Despre acnee”, a adăugat, aruncând o privire încruntată si plină de înțeles împrejurul mesei. „Despre bube”, a zis Brennbar. Ceilalti, cei care îndrăzneau, s-au uitat fix la chipul marcat de cratere adânci al sotului meu, de parcă ar fi aruncat o privire în secția de dezastre naturale a unui spital străin. Față de această teribilă dovadă, faptul că noi comandam desert *după* coniac și trabucuri, nu mai avea vreo importanță. „Ati cunoscut cu totii oameni cu cosuri”, i-a acuzat Brennbar. „Toate cosurile v-au dezgustat, nu-i așa?” Comesenii au întors cu totii privirile de la el, dar amintirea semnelor lui de vărsat de vânt trebuie să fi fost severă. Acele amprente, acele adâncituri, păreau să fi fost făcute de o grindină de pietre. Dumnezeu, era splendid!

În spate, dar fără să se apropie prea mult, chelnerul a plutit si a renunțat să mai împartă meniurile pentru desert acestei adunări cel puțin ciudate.

„Credeti că era ușor să intri într-o farmacie?” a întrebat Brennbar. „O întreagă teighe de cosmetice menite să-ți amintească, vînzătoarea rînjind spre cosurile tale și spunând cu voce tare «Cu ce vă pot fi de folos?», de parcă n-ar fi știut. Chiar si propriilor tăi părinți le era rusine cu tine! Indicații subtile că fața ta de pernă nu era spălată cu restul lenjeriei si maică-ta care-ți spunea la micul dejun: «Dragă, stii, nu-i așa, că prosopul *albastru* e al tău?» Apoi chipul surorii tale care pâlea; își cerea scuze de la masă și se repezea să se mai spele o dată. Apropo de mituri în care este implicată

discriminarea! Dumnezeu, ați crede că acnea se ia mai tare ca sculamentul! Un puști, după ora de gimnastică, întreabă dacă n-are cineva un pieptene. I-l oferi pe-al tău si vezi cum i se înmoaie mintea — rugându-se să găsească o alternativă, imaginându-si pretiosul scalpplin de bubele tale. E o prejudecată comună: de îndată ce vezi un cos, te gândești la murdărie. Oamenii care produc puroi nu se spală niciodată. Dar jur pe curul misto al soră-mii”, a zis Brennbar (n-are, firește, nici o soră), „că mă spălăm din cap până în picioare de trei ori pe zi. Într-o zi m-am spălat pe față de unsprezece ori. În fiecare dimineată mă duceam la oglindă ca să citesc stirile. Precum număratul mortilor într-un război. Poate că plasturele pentru acnee omorâse doi peste noapte, dar sosiseră încă patru. Începi să te aștepti la cea mai mare umilintă în vremurile cele mai proaste: În dimineata zilei când aveai o întâlnire cu o față pe care nu o mai văzusei, hop! apare un cos nou care îți beleste buza. Într-o zi, dintr-o milă prost înțeleasă sau o cruzime vastă si insondabilă, acei câțiva care se dau drept prietenii tăi îți aranjează o întâlnire cu o altă ființă plină de bube! Paralizați, așteptati amândoi să se sfârșească odată. Oare se așteptau că vom schimba remedii sau ne vom număra cicatricile definitive? „Un bubos!” a strigat Brennbar. „Asta e. Să fii un bubos”, a mormăit el. „Nici nu vă puteți imagina cât de îngrozitor...” I se stinsese trabucul; aparent tulburat, a încercat cu gesturi tremurate să-l reapindă.

„Nu”, a spus bărbatul de lângă mine. „Vreau să spun că da... pot înțelege cât de teribil trebuie să fi fost pentru dumneata, zău”.

„Nu se compară cu problema dumatile”, a spus Brennbar, artăgos.

„Nu, mă rog, da... vreau să spun, zău, într-un fel chiar e ceea ce vroiam să spun”, a bâiguit omul. „Pot cu adevărat să-mi imaginez cât de îngrozitor...”

„Să-ti imaginezi?” am spus eu, nervoasă, stampilându-mi pe față cel mai bun zâmbet al meu, „dar cum rămâne cu ce mi-ai spus mie? E imposibil să poți simți totul așa ca el. El a trebuit să *trăiască* cu asta în fiecare zi.” Am zâmbit spre sotul meu. „Alea erau cosuri adevărate”, i-am spus celui care mă atacase înainte. „Nu-i nimic imaginar în asta.” Apoi m-am aplecat peste masă si i-am mângâiat mâna lui Brennbar cu afectiune. „Bravo, dragă”, i-am spus, „l-ai terminat.”

„Multumesc”, a spus Brennbar, complet relaxat. Își reaprinsese trabucul; si-a trecut buza paharului de coniac pe sub nas, ca pe o floare.

Femeia de lângă Brennbar părea nesigură. L-a atins ușor dar imperios si i-a spus, „Ah, înțeleg, glumeai... nu-i așa?” Brennbar a învâluit-o în fum de trabuc, înainte ca ea să-i poată citi în ochi; eu întotdeauna îi pot citi în ochi.

„Păi, nu prea glumea. Cred că a fost vorba mai degrabă de o metaforă”, le-am spus celorlalti si ei l-au privit pe Brennbar cu si mai multă suspiciune. „Era o metaforă care se referea la maturizarea unor copii inteligenti într-o lume stupidă. Vroia să spună că inteligenta e atât de deosebită, atât de rară, încât aceia dintre noi care au niscaiva creier sunt discriminați în mod constant de cantitatea uriasă de stupiditate din jur.” Întreaga masă a părut mai ușurată. Brennbar fuma; putea uneori să te calce pe nervi.

„Desigur”, am continuat eu, „oamenii inteligenti constituie de fapt una dintre minoritățile

cele mai mici. Trebuie să îndure cretinismul și idiotenia flagrantă a ceea ce e în vesnicie *popular*. Popularitatea este probabil cea mai mare insultă pentru o persoană inteligentă. Prin urmare, am spus eu, făcând un gest către Brennbar, care semăna cu o natură moartă, „acnea este o metaforă perfectă pentru sentimentul de impopularitate pe care trebuie să-l aibă orice persoană inteligentă. Inteligenta este impopulară, desigur. Nimănui nu-i place prea tare un om destept. Nu poti avea încredere în el. Îl suspectezi că inteligenta lui ascunde un soi de perversitate. E la fel cu prejudicata că oamenii cu coșuri ar fi murdari”.

„Păi...”, a început tipul de lângă mine — își făcea încălzirea pentru conversație, simțind probabil că aceasta se reîntorcea pe un teren mai confortabil. „Desigur, ideea că intelectualul ar constitui un soi de grup etnic, nu e nici pe departe nouă. America este predominant anti-intelectuală. Uitați-vă la televizor. Profesorii sunt prezentați ca niste excentrici sonati, semănând cu niste babe. Toti idealistii sunt fanatici sau sfinti, juni Hitleri sau juni Hristosi. Copiii care citesc poartă ochelari și doresc în secret să poată juca baseball la fel ca majoritatea celorlalti. Preferăm o evaluare pe dos a omului si am vrea ca mintea lui să fie posedată de soiul ăla de loialitate încăpătânată pe care o admirăm la câini. Dar totusi, Brennbar, de aici până la a sugera că acnea ar fi analogă cu intelectul...”

„Nu e vorba de intelect”, am spus eu, „ci de inteligentă. Există la fel de multi intelectuali stupizi câți jucători de baseball stupizi. Inteligență înseamnă pur si simplu perceptia a ceea ce se întâmplă.” Dar Brennbar era învâluit într-o enigmă de fum de trabuc, si nici măcar femeia de lângă el nu putea deslusi punctul lui de vedere.

Omul care pe moment experimentase iluzia de a se reîntoarce pe un teren mai confortabil, a zis: „As fi în contradicție cu dumneata, doamnă Brennbar, în ce privește faptul că sunt la fel de multi intelectuali stupizi câți jucători de baseball stupizi.” Brennbar a dat drumul unui râgăit de avertizare: un semnal în surdină eliberat într-un tunel, un recipient de gunoi aruncat în putul unui lift, în vreme ce tu te afli departe, sub un dus, la etajul 31. („Cine-i acolo?” ai striga către apartamentul gol).

„Desert?” a spus chelnerul, distribuind meniuri. Trebuie să fi crezut că Brennbar ceruse si el unul.

„Eu am să iau *pommes Normande en belle vue*”, a spus tipul din celălalt capăt al mesei, căruia i se păruse îngrozitor Midwestul. Sotia lui voia *pouding alsacien*, un desert rece.

„Eu as vrea *charlotte Malakoff aux fraises*”, a spus femeia de lângă Brennbar.

Eu am cerut *mouseline au chocolat*.

„*Rahaf*”, a zis Brennbar. Indiferent ce-a vrut el să spună ca metaforă, chipul lui răvășit nu era o inventie; puteam vedea cu totii.

„N-am vrut decât să încerc să te ajut, dragă”, i-am spus pe un ton împăciitor.

„Puteai să-ti vezi de treabă”, mi-a răspuns el.

Omul pentru care terenul confortabil devenise acum o cădere liberă hazardată, stătea în această atmosferă de sentimente minoritare contradictorii si-si dorea să aibă mai multă inteligentă decât avea. „Eu am să iau *clafouti aux pruneaux*”, a spus el timid.

„Bineînțeles”, a comentat Brennbar. „Asta mi-am imaginat că esti.”

„Si eu l-am ghicit la fix, dragă”, am spus, în soaptă.

„Pe ea ai ghicit-o? a întrebat Brennbar, arătând spre femeia de lângă el.

„Ah, a fost simplu”, am zis. „I-am ghicit pe toti.”

„Eu am gresit la desertul tău”, mi-a spus Brennbar. Părea tulburat. „Eram sigur că vei încerca să împarti savarina cu cineva.”

„Brennbar nu mănâncă desert”, le-am explicat eu celorlalti. „Nu-i face bine la ten.”

Brennbar stătea aproape nemiscat, ca o revărsare de lavă reținută. Stiam că, peste puțină vreme, vom merge acasă. Îmi doream teribil să rămân singură cu el.

traducere și prezentare
GABRIELA INEA

◆ Revistă editată de Consiliul Local al Municipiului Constanta cu sprijinul Ministerului Culturii și al Casei de Editură „Ex Ponto”

◆ Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

● Redactor șef: CONSTANTIN NOVAC ● Redactor șef adj.: NICOLAE MOTOC

● Adresa: Constanta, Piata Ovidiu nr. 12, tel. fax 61.11.72, 61.10.79 ISSN 12208167 ● Tiparul: INFCON S.A. Constanta ● Cititorii din străinătate Se pot abona prin „RODIPET” S.A. P.O. Box 33-57, fax 0040-1-222.64.07; 222.64.39, telex 11995, Piata Presei Libere nr.1, sector 1, Bucuresti, România ● Redactor de serviciu: GABRIELA INEA